

Innst. S. nr. 342

(2000-2001)

Innstilling fra forsvarskomiteen om omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005

St.prp. nr. 45 (2000-2001)

Til Stortinget

1. FORSVARET I KRYSSILDEN

1.1 Dagens realiteter

Forsvaret befinner seg i en dyp og vedvarende strukturell krise. To grunnleggende ubalanser preger situasjonen: Forsvarets størrelse står ikke i forhold til de ressurser det blir tilført, og Forsvarets innretting er ikke egnet til å løse framtidens oppgaver.

Den første ubalansen - mellom ressursbehov og ressurstilførsel - er hovedsakelig økonomisk betinget. For det første er det i en årrekke blitt bevilget færre ressurser til Forsvaret enn det som er nødvendig for å vedlikeholde og fornye infrastruktur og materiell og for å gjennomføre tilstrekkelig utdannings-, trenings- og øvingsaktivitet. For det andre preges fredsorganisasjonen fortsatt i alt for stor grad av det Forsvar og det utgiftsnivå vi hadde under den kalde krigen.

Den andre ubalansen - mellom Forsvarets innretting og framtidens oppgaver - er hovedsakelig organisatorisk betinget. Selv om den strukturen som ble anbefalt i siste langtidsmelding for Forsvaret, St.meld. nr. 22 (1997-1998), var blitt tilført de nødvendige økonomiske ressurser, ville den likevel hatt en skjev innretting i forhold til framtidens utfordringer og trusselbilder. Utviklingen i våre internasjonale rammevilkår, i det trusselbildet vi står overfor og innen militær teknologi og doktriner, stiller nye krav. De problemene Forsvaret hadde med å stille relevante enheter på kort varsel som et bidrag til NATOs Kosovo-aksjoner, illustrerer dette.

Kombinasjonen av disse ubalansene fører til at Forsvaret, til tross for at det tilføres betydelige ressurser og råder over høyt kompetent personell, ikke fungerer etter hensikten. Dagens forsvar kan ikke fylle den rollen Regjeringen mener et moderne forsvar må ha.

Norge har ikke på noe tidspunkt etter den andre verdenskrig betalt for helheten av det forsvar vi har rådet over. Materiell og infrastruktur finansiert gjennom USAs våpenhjelp i de første tiårene etter krigen, og

gjennom NATOs infrastrukturprogram i hele etterkrigsperioden, utgjør fremdeles store deler av Forsvarets struktur. For eksempel ble fregattene som skal byttes ut i årene framover, i stor grad finansiert av USA på 1960-tallet. Verken det politiske miljø, opinionen for øvrig eller Forsvaret selv har derfor på noe tidspunkt erfart hva det koster på egen hånd å opprettholde et forsvar av den størrelse Norge har hatt. Effekten meldte seg med desto større tyngde fordi betydelige deler av dette materiellet begynte å bli modent for utskiftning på samme tid som forsvarsbudsjettene begynte å synke, omkring 1990.

En annen sentral årsak til at Forsvaret står i en vanskelig situasjon i dag, er at forsøkene på å endre og redusere Forsvarets organisasjon som følge av utviklingen på 1990-tallet, langt på vei mislyktes. Forsvarsreformene etter den kalde krigen har ikke godt nok reflektert endringene i de krav som stilles til Forsvaret og Forsvarets raskt fallende kjøpekraft. Det har heller ikke vært utvist tilstrekkelig forståelse for at de store endringene i internasjonal politikk gjennom 1990-årene førte til at NATO og allierte land gradvis stilte helt andre krav til militære kapasiteter og organisasjon.

Samtidig har endringene som faktisk er blitt gjennomført, lidd under tre svakheter. For det første har det vært betydelig vanskeligere enn forutsatt å redusere antall ansatte i Forsvarets fredsorganisasjon. Reduksjonene har bare vært noe over en tredel av de over 6 000 som det ble lagt opp til i St.meld. nr. 16 (1992-1993). Forsvarets lønnsutgifter er høyere i dag enn de var i 1992. For det andre har reduksjonene først og fremst rammet styrkestrukturen. Nedskjæringene i ledelses-, stabs- og støtteapparatet har langt fra vært av samme omfang. For det tredje har utviklingen av Forsvaret i begrenset grad reflektert endringene i Forsvarets oppgavespekter, slik at vi i dag for eksempel har for få styrker med kort reaksjonstid.

1.2 Morgendagens utfordringer

Den sikkerhetspolitiske utvikling vil stille endrede krav til Forsvaret i framtiden. Den generelle geopolitiske utvikling og utviklingen i våre nærområder, spesielt Russland, er det ingen gitt å forutse. Sårbarhets-samfunnet - som kjennetegnes av blant annet økende spesialisering og økende gjensidig avhengighet - innebærer nye risikoer, som også Forsvaret må kunne bidra til å håndtere. Samtidig stiller utviklingen i NATO nye krav til Norge, blant annet om å bidra til alliansens arbeid for en stabil utvikling i det euro-atlantiske området. Det er dessuten uklart hvilken retning og hvilke konsekvenser utviklingen av samarbeidet om sikkerhets- og forsvarspolitikken i EU vil få, også for Norge og NATO som helhet. Samtidig vil FN i overskuelig framtid fortsatt ha behov for støtte til fredsbevaring og fredsopprettende aksjoner.

Presset på Forsvarets driftsutgifter vil fortsette som følge av den generelle pris- og lønnsveksten i samfunnet. Samtidig tilsier erfaringene at prisene på militært materiell og utstyr fortsatt vil stige raskere enn prisene i samfunnet for øvrig. Med en videreføring av budsjett-nivået for 2001 og en driftsvekst på to prosent per år, vil Forsvaret i 2013 ikke ha en eneste krone til investeringer i nytt materiell, gitt at dagens struktur og organisasjon opprettholdes. Samtidig øker omfanget av statens faste utgifter, spesielt innen trygde-, helse- og omsorgssektorene. Regjeringen anser derfor ikke at Forsvarets problemer kan løses med bevilgninger alene. En grunnleggende omlegging av Forsvaret må til. Dette er et problem som også andre europeiske allierte sliter med, selv om de fleste av dem er kommet lenger i omleggingen av sine forsvar enn Norge.

Dersom dagens utvikling ikke snus, vil ubalansene i Forsvaret tilta ytterligere. Forsvaret vil i stadig større grad bli en "hul" organisasjon, som til tross for at den sysselsetter over 20 000 mennesker, og investerer betydelige summer i nytt militært materiell hvert år, i stadig mindre grad blir i stand til å løse sine oppgaver. Med en slik utvikling vil en økende andel av innsatsen i Forsvaret gå med til improviserte løsninger på akutte utfordringer - nasjonalt og internasjonalt. Disse improviserte løsningene vil etter hvert være det eneste som vil fungere i Forsvaret. Dette vil uvegerlig føre til et sammenbrudd i norsk forsvarspolitik og tap av Norges troverdighet i NATO.

1.3 Regjeringens hovedmål

Forsvaret er i ferd med å forvitte. Uten drastiske grep vil de grunnleggende problemene Forsvaret sliter med i dag, forsterkes. Regjeringen mener derfor at Forsvaret både må og bør legges om.

Situasjonen fordrer en omfattende reduksjon og betydelig endring av hele Forsvarets struktur og organisasjon - mindre justeringer vil ikke være tilstrekkelig. Samtidig må fokus flyttes fra å kunne mobilisere en størst mulig militær styrke etter langvarige forberedelser, til å ha klart større operativitet i styrkestrukturen. Dette er nødvendig for å få et forsvar som kan løse sine

mest presserende oppgaver på kort og mellomlang sikt, og som vil kunne tilpasses en vesensforskjellig situasjon på lengre sikt.

Regjeringen legger stor vekt på to overordnede forhold knyttet til omleggingen: for det første at den kan gjennomføres med tilstrekkelig tempo og kraft, for det andre at Forsvaret etter omleggingen ikke på ny havner i en situasjon med store ubalanser.

Formålet med proposisjonen er å anbefale konkrete rammer og vedtak som kan legge til rette for en rask og effektiv omlegging av Forsvaret i perioden 2002-2005. Ingen er tjent med å utsette eller utvanne omfanget av omleggingen. I så stor grad som mulig må det derfor nå fattes konkrete beslutninger for omleggingen av styrkestrukturen og fredsorganisasjonen. Dette er årsaken til at Regjeringen har valgt å fremme en proposisjon som inneholder både overordnede politiske avveininger og konkrete anbefalinger til vedtak.

Etter Regjeringens syn har ikke den nåværende organisering av den øverste forsvarsledelse gitt tilstrekkelig kapasitet for overordnet strategisk planlegging, ledelse, styring og kontroll. Videre har Forsvaret hatt mangelfulle virkemidler til disposisjon for å utvikle sin organisasjon og struktur i henhold til nye rammebetingelser.

I proposisjonen foreslår Regjeringen derfor en rekke nye tiltak og virkemidler, blant annet å konsentrere og effektivisere Forsvarets fredsorganisasjon, endre vernepliktsordningen og styrke evnen til strategisk ledelse av Forsvaret. Regjeringen har dessuten innført nye personellpolitiske virkemidler for omleggingen av Forsvaret. Disse grepene vil bidra både til at omleggingen kan gjennomføres som forutsatt, og at Forsvaret ikke på ny havner i en situasjon med store ubalanser.

1.4 Proposisjonens innhold

I motsetning til tidligere langtidsmeldinger for Forsvaret, som har trukket opp de lange linjer i Forsvarets utvikling, legger proposisjonen sterkere vekt på en tidsavgrenset omleggingsperiode 2002-2005. Utover denne perioden skisseres den mulige utviklingen på et overordnet nivå. Dette er etter Regjeringens syn logisk med tanke på den usikkerhet som gjør seg gjeldende på sikt, både om den sikkerhetspolitiske og den militærteknologiske utvikling, og om de nøyaktige resultatene av omleggingsprosessen. Omleggingen er så omfattende og krevende at ingen kan garantere at den går nøyaktig som planlagt, eller fastlegge nøyaktig hvilke innsparinger den vil gi. Til tross for denne usikkerhet er det likevel ingen fornuftig vei utenom en grunnleggende omlegging av Forsvaret.

2. SAMMENDRAG

2.1 Innledning

Forsvaret er Norges viktigste sikkerhetspolitiske virkemiddel. Forsvarets viktigste oppgaver er å beskytte norske interesser og norske ansvarsområder, bidra til å

skape stabilitet i nærområdene og oppfylle allianseforpliktelsene i NATO. Samtidig skal Forsvaret bidra til internasjonalt arbeid for fred, stabilitet og menneskerettigheter. Brukt i kombinasjon med andre virkemidler, og eventuelt sammen med andre aktører, er et moderne og fleksibelt Forsvar et egnet redskap i de fleste nasjonale og internasjonale krisesituasjoner. Et godt og troverdig Forsvar er et viktig instrument i norsk utenrikspolitikk, både i internasjonale fora og i bilateralt samkvem med andre stater.

For å spille en slik rolle må imidlertid Forsvaret organiseres slik at det kan løse sine oppgaver på en best mulig måte. Det må også være fleksibelt nok til å kunne fange opp og hurtig tilpasses eventuelle endringer i verden omkring oss. Slik er det ikke i dag. Det norske forsvaret er i stor grad fortsatt organisert for å motstå en storstilt invasjon av norsk territorium, hvilket ikke lenger er en sannsynlig trussel. Denne organiseringen bidrar til at altfor store ressurser går med til å drifte en uforholdsmessig stor fredsorganisasjon. Dette går på bekostning av den operative evnen og mulighetene til å fornye styrkestrukturen. Dersom ikke drastiske grep tas nå, vil hele forsvarsbudsjettet i løpet av få år gå til drift av en organisasjon med meget begrenset evne til å løse sine oppgaver.

For å skape et moderne og fleksibelt forsvar anbefaler derfor Regjeringen en grunnleggende omlegging og fornyelse av Forsvaret i perioden 2002-2005.

2.2 Hvorfor omlegging?

Bakgrunnen for Regjeringens anbefalinger er at Forsvaret er i en dyp strukturell krise. For å skape et troverdig forsvar som kan løse dagens og framtidens oppgaver, anbefaler Regjeringen at Forsvarets organisasjon og struktur gjennomgår omfattende kutt. Blant annet anbefales 5 000 årsverk fjernet. Formålet er å redusere de årlige driftskostnadene med omlag 2 mrd. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging. I tillegg anbefales en grunnleggende endring av Forsvarets utforming, blant annet i samsvar med de mål Norge har sluttet seg til i NATO. Reduksjonene i Forsvarets omfang er hovedsakelig økonomisk betinget, endringene i utformingen er hovedsakelig sikkerhetspolitisk og teknologisk betinget.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen har ført til at kravene til Forsvaret er kvalitativt forandret. Under den kalde krigen var Forsvaret organisert for å håndtere en situasjon der trusselen var kjent og omfattende. Da var det behov for et stort mobiliseringsforsvar, hovedsakelig lokalisert til Nord-Norge, der et eventuelt angrep var antatt å ville komme.

Norges sikkerhetspolitiske situasjon er i dag overveiende positiv. Forholdene i våre nærområder er politisk og militært sett stabile. Europa er fortsatt inne i en grunnleggende endringsprosess etter at tidligere skillelinjer er brutt ned og nye samarbeidsmønstre er etablert. Russland er inne i en samlet sett positiv utvikling, og landet utgjør i dag ingen militær trussel mot Norge. Regjeringen mener at det er svært lite sannsyn-

lig at et omfattende angrep mot norsk territorium vil bli gjennomført i overskuelig framtid. Evnen til å møte et slikt angrep bør derfor ikke lenger være den dominerende faktor for utformingen av Forsvarets organisasjon og struktur. Forsvaret skal likevel kunne håndtere mindre angrep mot norske interesser eller ansvarsområder. Sammen med våre allierte skal vi dessuten kunne møte større angrep mot Norge. Forsvaret skal også relativt raskt kunne bygge opp et større Forsvar, dersom dette skulle bli påkrevet på lengre sikt.

Selv om den sikkerhetspolitiske situasjonen er overveiende positiv, er Europa likevel preget av et nytt risikobilde, som er mye mer sammensatt enn under den kalde krigen. I første rekke har de mange motsetninger mellom ulike folkegrupper på Balkan kommet til overflaten. Disse og andre konflikter kan spre seg og også føre til andre negative effekter i et videre område, og dermed få direkte betydning også for land som Norge. Moderne samfunn er sårbare, og sentrale samfunnsfunksjoner, for eksempel kommunikasjonssystemer, kan rammes med enkle midler. Videre er Norge en strategisk viktig leverandør av energi. Dette gjør at vårt område er utsatt. Et viktig trekk ved vår tid er dessuten at langtrekkende våpensystemer og moderne kommunikasjons- og informasjonsteknologi gjør geografiske avstander mindre vesentlige når man vurderer risikoer.

Det er av disse grunner heller økende enn redusert fare for at Norge på kort varsel vil kunne bli trukket inn i ulike utradisjonelle typer kriser, i verste fall kriser som oppstår mer eller mindre samtidig.

Beliggenheten og de store geografiske områdene og rike naturressursene landet rår over, gjør dessuten at Norge har stor strategisk betydning. Behovet for militær tilstedeværelse, etterretning, overvåking, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse vil derfor fortsatt stille store krav til Forsvaret. Begrensede interessemotsetninger i nordområdene, særlig vis-à-vis Russland, eksisterer. Forsvaret må kunne møte alle disse typer utfordringer.

Norge er på denne bakgrunn fortsatt sterkt avhengig av et forpliktende internasjonalt sikkerhetspolitisk samarbeid. NATO er den viktigste garantisten for norsk suverenitet og en absolutt forutsetning for en effektiv norsk sikkerhetspolitikk. Samtidig er Norge som NATO-medlem medansvarlig for NATOs arbeid for fred, demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter i det euro-atlantiske området. Dette innebærer forpliktelser så vel som rettigheter. Det norske forsvaret må kunne operere effektivt sammen med våre NATO-allierte, nasjonalt og internasjonalt, og også på andre måter moderniseres i samsvar med alliansens nye rolle, samtidig som det må være organisert for å bidra til å håndtere internasjonale kriser og fredsoperasjoner, møte begrensede angrep og bidra til å bekjempe internasjonal terrorisme.

2.3 Forsvarskonsept

Gjeldende forsvarskonsept ble etablert i forbindelse med forrige langtidsmelding for Forsvaret, St.meld. nr.

22 (1997-1998). Pilarene i konseptet - et nasjonalt balansert forsvar, totalforsvaret, alliert samvirke og internasjonalt militært samarbeid, samt verneplikt - innebar imidlertid bare et stykke på vei et brudd med den kalde krigens tilnærming. Regjeringen anbefaler derfor ytterligere endringer i forsvarskonseptet.

Regjeringen går inn for at det etableres et moderne og fleksibelt forsvar. Forsvarets enheter skal organiseres for å kunne løse flere typer oppgaver, alene eller i samarbeid med allierte, på kort varsel og over store avstander. Dette vil gjøre Forsvaret bedre tilpasset både samarbeidet i NATO og et uoversiktlig risikobilde.

Alliert og internasjonalt forsvarssamarbeid er en forutsetning for at Forsvaret skal kunne løse flere sentrale nasjonale oppgaver. Samtidig forventer våre allierte at Norge i større grad kan bidra til forsvaret av hele NATO-området. Forsvaret skal også kunne bidra til annen internasjonal innsats i regi av FN, NATO eller EU. Forsvaret må av alle disse årsaker organiseres med sikte på utvidet internasjonalt samarbeid.

Verneplikten skal beholdes som en viktig pilar i forsvarskonseptet. Verneplikten er vesentlig for kontakten mellom Forsvaret og befolkningen, og for å sikre Forsvaret tilgang til egnet personell. Det anbefales imidlertid grunnleggende endringer i måten verneplikten praktiseres på. Både antallet som innkalles i hvert årskull og den samlede tjeneste for mange av dem som blir innkalt, anbefales redusert.

Beredskapslovgivningen - som totalforsvaret er basert på - trår bare i kraft ved krig eller fare for krig. Det nye risikobildet innebærer imidlertid at det vil kunne bli utstrakt behov for sivil-militært samarbeid også i situasjoner på lavere konfliktnivå. Forsvaret må i samarbeid med det sivile samfunn kunne håndtere slike situasjoner. Sivil-militært samarbeid etableres derfor som en videreføring av totalforsvaret i et bredere perspektiv. I tillegg må totalforsvaret moderniseres for å tilpasses militærfaglige endringer og endringer i det sivile samfunn.

2.4 Styrkestrukturen

Regjeringen går inn for å beholde viktige enheter innenfor hver forsvarsgren. Formålet er å gi Forsvaret både den nødvendige fleksibilitet til å kunne håndtere sine oppgaver i overskuelig framtid, og den nødvendige kompetanse til å kunne tilpasses eventuelle nye oppgaver på lengre sikt.

Dette gir følgende styrkestruktur i 2005:

Landforsvaret skal bestå av en mobil divisjon med to brigader og divisjonstropper - inklusive blant annet divisjonsartilleri, sambands-, oppklarings- og jegeravdelinger - i Indre Troms, samt Hærens bidrag til Forsvarets innsatsstyrke, som vil være organisert innenfor en brigaderamme. I tillegg kommer flere mindre enheter, deriblant Hans Majestet Kongens Garde og grensevaktkompaniet i Sør-Varanger.

Heimevernet får en styrke på 60 000 soldater, og tilpasses nye oppgaver. Det at Heimevernet er til stede i hele landet er i denne sammenheng en styrke.

Sjøforsvaret skal bestå av fem fregatter av Fridthjof Nansen-klassen med helikoptre, seks undervannsbåter av Ula-klassen, åtte mineryddere, et logistikkfartøy, sjøminer, en kystjegerkommando, en minedykkerkommando og diverse støtteavdelinger. Den første av de nye fregattene vil være på plass i 2005. I tillegg vil Kystvakten få et isforsterket kystvaktfartøy og nye helikoptre.

Luftforsvaret skal bestå av 48 kampfly organisert i tre skvadroner samt et antall ekstrafly, tre fly for elektronisk krigføring og kalibrering, seks maritime patruljefly, seks transportfly, 18 transporthelikoptre, to base sett som gjør det mulig å bruke også ikke-militære flyplasser til militære formål på kort varsel, tre luftverngrupper, samt redningshelikoptertjenesten.

Forsvarets spesialstyrker skal utvikles videre. Forsvaret vil dessuten sikres bedret tilgang til strategisk sjøtransport. Endelig vil det bli arbeidet aktivt for å få etablert et utvidet og forpliktende flernasjonalt samarbeid om anskaffelse og drift av militære kapasiteter og støttefunksjoner som det er vanskelig for mindre land å besørge på egen hånd. Norske og samarbeidende lands behov samt NATOs Defence Capabilities Initiative - som konkretiserer de militære krav NATOs nye strategiske konsept stiller medlemslandene overfor - vil være retningsgivende i dette arbeidet.

Felles for de fleste enhetene er at de vil bli mer operative enn i dag, fordi de vil få tildelt betydelig større ressurser til trening, øving og beredskap. De mest prioriterte enhetene fra alle forsvarsgrener vil sammen inngå i Forsvarets innsatsstyrke, jamfør St.meld. nr. 38 (1998-1999). Denne vil gi Forsvaret en fleksibel og allsidig evne til så vel nasjonal som internasjonal krisehåndtering.

Den anbefalte styrkestrukturen vil ha begrensninger, særlig med hensyn til utholdenhet i større konflikter og evnen til å håndtere flere kriser som krever samme type militære kapasiteter, samtidig. Samlet sett vil imidlertid strukturens begrensninger bli mindre alvorlige enn i dag, og de vil bli langt mindre alvorlige enn de vil være i 2005 dersom de foreslåtte omleggingstiltak ikke gjennomføres.

2.5 Ledelses-, kommando- og støtteapparatet

For å kunne drifte og videreutvikle styrkestrukturen på en økonomisk ansvarlig måte må hele Forsvarets struktur og organisasjon slankes og effektiviseres. Et av hovedproblemene med forsøkene på å omstille Forsvaret på 1990-tallet, var at de meget beskjedne endringene i ledelses-, kommando- og støtteapparatet ikke stod i forhold til de store reduksjonene i styrkestrukturen. Dette er det trukket lærdom av, og det vil derfor bli kuttet relativt sett mer i disse leddene enn i styrkestrukturen.

Ledelsen av Forsvaret på strategisk nivå - Forsvarsdepartementet (FD) og Forsvarets overkommando

(FO) - er i dag for topptung og ikke i tilstrekkelig grad rettet inn mot strategisk virksomhet som langtidsplanlegging, krisehåndtering og internasjonalt samarbeid. Derfor anbefaler Regjeringen å samle den strategiske ledelsen av Forsvaret. Forsvarssjefen og de strategiske funksjoner som i dag ligger i FO, integreres i Forsvarsdepartementet, samtidig som forsvarssjefen forblir en synlig etatssjef for Forsvaret. Forsvarets overkommando legges ned. De funksjonene i FO som ikke blir overflødige og ikke overføres til det integrerte FD, flyttes til andre deler av Forsvarets organisasjon. Dette vil gi en samlet reduksjon i dagens FD og FO på minst 40 pst., og samtidig forbedre evnen til strategisk planlegging, krisehåndtering og internasjonalt samarbeid, særlig i NATO.

Forsvarets kommandostruktur framstår i dag som betydelig overdimensjonert, både i forhold til størrelsen på dagens og ikke minst framtidens styrkestruktur, og som en følge av teknologiske nyvinninger som gjør kommando, kommunikasjon og kontroll enklere. Derfor anbefaler Regjeringen en omfattende slanking og effektivisering av kommandostrukturen. Dagens to forsvarskommandoer, tre sjøforsvarsdistrikter, fire distriktskommandoer, 14 territorielle regimenter og 18 heimevernsdistrikter foreslås nedlagt. Til erstatning foreslås det å etablere ett fellesoperativt hovedkvarter i Stavanger med to landsdelskommandoer i henholdsvis Bodø og Trondheim. Kommandoplassen i Bodø blir en krisestyringskommando for nordområdene, og skal også kunne tjene som framskutt kommandoplass for øverstkommanderende. I tillegg foreslås åtte forsvarsdistrikter og 14 heimevernsdistriktsstaber. Dette vil gi en total innsparing på 650 årsverk, eller omkring 40 pst. Antallet hovedkvarter og staber vil med dette bli redusert fra dagens 41 til 17.

Støttevirksomheten i Forsvaret har ansvaret for å skaffe kommandoapparatet og særlig styrkestrukturen det de trenger av forsyninger, materiell og lignende for å kunne fungere etter hensikten. Arbeidet med å modernisere og effektivisere denne virksomheten er allerede godt i gang gjennom etableringen av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

De samme virkemidlene som benyttes for å redusere utgiftene i Forsvaret for øvrig, vil dessuten bli benyttet fullt ut for å redusere utgiftene knyttet til støttevirksomheten.

2.6 Forsvarets lokalisering

Regjeringen legger stor vekt på at Forsvaret skal være til stede over hele landet. En nødvendig samling av Forsvarets virksomhet betyr ikke at alt skal legges til sentrale strøk, eller bare til én region. Det legges opp til militær virksomhet i alle landsdeler, men med en særlig kraftsamling i Nord-Norge, Trøndelag, Bergensområdet og det indre Østlandet. Særlig vekt er lagt på at Forsvaret skal være tungt representert i Nord-Norge.

Selv om Regjeringen gjennom sine anbefalinger søker å begrense og fordele konsekvensene av reduk-

sjonene i Forsvarets organisasjon og struktur mest mulig, vil enkelte lokalsamfunn bli hardt rammet. For å hjelpe de lokalsamfunn som rammes hardest, vil Regjeringen gi disse støtte til omstilling. Kommunal- og regionaldepartementet vil på vegne av Regjeringen ha ansvaret for disse omstillingsprogrammene. Inntil 250 mill. kroner vil bli satt av til dette formål i perioden 2002-2006.

2.7 Forutsetninger for det nye Forsvaret

Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 vil være meget krevende. Derfor må Forsvaret gis forutsigbare rammevilkår og tilføres flere nye virkemidler for å sikre at omleggingen kan gjennomføres som planlagt.

Forsvaret skal gis forutsigbare og stabile rammer, særlig økonomiske. Regjeringen anbefaler at det avsettes totalt 112 mrd. kroner til Forsvarets virksomhet i omleggingsperioden, det vil si om lag 28 mrd. kroner årlig. Det tas sikte på at 24 av disse 112 mrd. kroner skal anvendes til materiellinvesteringer. Hovedfokus i perioden vil imidlertid ligge på å få til en vellykket omlegging. Dette vil kreve betydelige ressurser. Omkring 10 mrd. kroner er satt av til å dekke omleggingskostnadene, fordelt på tre mrd. til avgangsstimulerende tiltak, 6 mrd. kroner til investeringer i eiendommer, bygg og anlegg samt 1 mrd. kroner til andre omstillingskostnader.

Forsvaret skal gis handlefrihet til å gjennomføre nødvendige tiltak, særlig på personell- og infrastrukturen. Avgangsstimulerende tiltak er siden sommeren 2000 blitt benyttet for å få folk til å slutte frivillig, med gode resultater. Samtidig skal det satses på personell som velger å bli i Forsvaret. Endringene i vernepliktsordningen gjør det enklere å kontrollere utgiftene. Befalsordningen og avtaleverket for øvrig vil bli gjennomgått i lys av omleggingen. Forsvaret vil dessuten bli gitt brede fullmakter til å utrangere og innfase eiendommer, bygg og anlegg samt materiell.

Dette fordi den vil føre til betydelig reduserte utgifter knyttet til driften av Forsvaret, slik at større ressurser brukes på å drifte og fornye styrkestrukturen og utvikle den operative evne.

Omleggingen er imidlertid ikke en tilstrekkelig forutsetning for en positiv utvikling, fordi enkelte av de utviklingstrekkene som har bidratt til å sette Forsvaret i dagens situasjon, vil kunne fortsette å virke også i framtiden. Kostnadsveksten i Forsvaret er for eksempel påviselig sterkere enn for gjennomsnittet av samfunnet. Samtidig vil det være uakseptabelt om Forsvaret etter omleggingen igjen skulle havne i et uføre preget av manglende samsvar mellom kostnader og bevilgninger.

For at Forsvarets utvikling over tid skal kunne styres i en positiv retning er både en vellykket omlegging og stabil kjøpekraft også på sikt grunnleggende forutsetninger. Dessuten må Forsvarets driftsutgifter holdes under kontroll, blant annet ved at arbeidet med å rasjonalisere fredsorganisasjonen videreføres, og ved at

omkostningene knyttet til anskaffelse og vedlikehold av materiell holdes lavest mulig, også gjennom flernasjonalt samarbeid.

Gitt disse forutsetningene vil Forsvarets styrkestruktur kunne tilpasses og fornyes slik at Forsvaret vil kunne løse tildelte oppgaver - nasjonale og internasjonale - på kort og mellomlang sikt, og om nødvendig omstilles for å møte en radikalt endret situasjon på lengre sikt. Samlet vil dette sikre et bærekraftig Forsvar som vil kunne møte utfordringer mot norsk sikkerhet og ivareta Norges internasjonale forpliktelser, i tillegg til å bli en attraktiv og utfordrende arbeidsplass.

2.8 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Grethe Fossli, Gunnar Halvorsen, Tore Nordseth og Anne Helen Rui, fra Kristelig Folkeparti, Lars Rise og Anne Brit Stråtveit, fra Høyre, Ingvald Godal, fra Fremskrittspartiet, lederen Hans J. Røsjorde og Per Ove Width, og fra Senterpartiet, Gudmund Restad, viser til sine respektive merknader og forslag senere i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet deler i all hovedsak Regjeringens vurderinger og støtter dens anbefalinger. Disse medlemmer ønsker å understreke at det er av grunnleggende betydning at det nå gjennomføres en helhetlig og overordnet reform av Forsvaret, slik at ubalansene mellom oppgaver og organisering, og kostnader og ressurser, kan rettes opp. Disse medlemmer slutter seg til Regjeringens ønske om å gjennomføre en storstilt modernisering av Forsvaret, slik at Forsvaret kan løse det brede spekter av oppgaver som et omskiftelig sikkerhetspolitisk miljø vil fordre at det løser, både nasjonalt og internasjonalt. Disse medlemmer vil på det sterkeste understreke at bare gjennom en helhetlig og storstilt omorganisering og effektivisering av Forsvaret, i tråd med Regjeringens anbefalinger, vil det kunne skapes et Forsvar som kan løse sine oppgaver, og som kan driftes og fornyes innenfor realistiske økonomiske rammer.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet deler i hovedsak Regjeringens vurdering av den sikkerhetspolitiske situasjon og trusselbildet, men mener at Regjeringen ikke har tatt de nødvendige konsekvenser i sitt forslag til omstillingsplan for Forsvaret.

Sentrumspartiene vil, som Regjeringen, ha en fortsatt aktiv satsing på fredsskapende og fredsbevarende virksomhet gjennom FN-godkjente internasjonale operasjoner, men sentrumspartiene går inn for et sterkere nasjonalt forsvar enn det Regjeringen legger opp til i proposisjonen.

Disse medlemmer vil bygge det framtidige Forsvaret på allmenn verneplikt, og forutsetter at over

halvparten av de vernepliktige skal fullføre første-gangstjenesten. Dette krever større utdanningskapasitet enn det som ligger i Regjeringens forslag, slik at innkallingsstyrken gradvis kan økes med mellom 3 000 og 4 000 årlig fram til 2010. En stor del av den økte styrkeproduksjonen bør legges til Heimevernet. Disse medlemmer går inn for å opprettholde alle 18 HV-distrikter og en samlet HV-styrke på om lag 83 000. Folkeforsvaret og allmenn verneplikt er en grunnpillars i sentrumspartiens forsvarspolitik.

Disse medlemmer vil ved utformingen av det framtidige forsvarset legge avgjørende vekt på økt tilstedeværelse i nordområdene. Dette er en forutsetning for vår evne til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og kontroll, særlig i havområdene. Norges selvstendige evne til krisehåndtering i nordområdene er et viktig bidrag til stabilitet i Europa. I lys av disse oppgavene og det forhold at så store deler av Forsvaret er lokalisert til Nord-Norge, går disse medlemmer inn for å legge det fellesoperative hovedkvarter (FOHK) til Reitan ved Bodø. Disse medlemmer går videre inn for at marinen styrkes i forhold til Regjeringens forslag ved at Missil-torpedo-båter (MTB) beholdes som et strukturelement i Forsvaret. I første omgang drives MTB-er av Hauk-klassen videre, så innføres nye MTB-er av Skjold-klassen. Basen for MTB-ene legges til Olavsværn i Troms, underlagt Ramsund. Sjøforsvaret styrkes ytterligere blant annet ved å beholde stasjonært kystartilleri i mobiliseringsstatus, og nedlegges ikke slik Regjeringen har foreslått. Disse medlemmer vil også sikre økt militær tilstedeværelse i Nord-Norge ved å samle mer av Luftforsvarets aktivitet rundt Bardufoss, som blant annet kan bli hovedbase for Forsvarets helikoptre, inkludert vedlikehold av de nye enhetshelikoptrene.

For å frigjøre ressurser til den økte satsing på Forsvarets "skarpe ende", vil disse medlemmer foreta en sterkere forenkling av ledelses- og kommandostruktur og en kraftigere slanking av staber og støtteapparater og redusere omstillingskostnadene ved en bedre utnyttelse av Forsvarets eksisterende forlegninger og anlegg.

Disse medlemmer vil styrke Hæren blant annet ved å etablere en ny "trønder-brigade". Mens Regjeringen vil nedlegge Evjemoen, vil sentrumspartiene fortsatt bruke den til utdanning av Hans Majestet Kongens Garde og Hærens jegerkompanier.

Disse medlemmer vil bevilge mer til Forsvaret i omstillingsperioden enn det Regjeringen foreslår, men ikke så mye at det demper nødvendigheten av å gjennomføre en tøff rasjonalisering og mer effektiv utnyttelse av eksisterende militær infrastruktur. Dessuten vil disse medlemmer styrke Forsvarets inntekter mer enn Regjeringen foreslår i St.prp. nr. 45 (2000-2001) ved at Forsvaret får tilført nettogevinsten fra salg av flere forsvarseiendommer, noe som vil gi om lag 2 mrd. kroner ekstra til den krevende omstillingen Forsvaret nå skal gjennomgå.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at FS 2000 tok utgangspunkt i en mer og mindre tilfeldig valgt størrelse på forsvarsbudsjettet (25 milliarder) og utredet hvilket forsvar man på det grunnlag kunne få, istedenfor en vurdering av oppgaver og behov. Proposisjonen er også preget av dette. Stortinget skal imidlertid ta stilling til hvilket forsvar Norge trenger. Dette legges derfor til grunn for det videre arbeid med saken.

Når det gjelder Norges sikkerhetspolitiske situasjon vil disse medlemmer bemerke: Det grunnleggende forholdet her er vår plassering i den strategiske geografi. Historisk har det vært av interesse for stridende parter å kunne benytte baser på norsk jord i forbindelse med kampen om sjørutene i Nord-Atlanteren eller for å hindre fienden i å gjøre det samme. I første verdenskrig avskrekket et sterkt norsk forsvar noen fra å ta seg til rette. I den andre ble det et kappløp om å fylle det tomrommet som den norske nedrustningen på 1930-tallet hadde skapt. Dette forholdet er fortsatt aktuelt. I tillegg har den russiske oppbyggingen på Kola etter 2. verdenskrig ført til at vi like utenfor vår stuedør i nord har fått den eneste konsentrasjon av militær slagkraft som kan ødelegge store deler av USA og Europa på meget kort tid. Etter Sovjetunionens oppløsning, utviklingen innen Russlands væpnede styrker, og på grunn av den teknologiske utviklingen er den relative betydningen for Russland av nordområdene økende.

En konflikt, uansett hvor i verden den oppstår (f.eks. Kina/Taiwan), som utvikler et øst/vest-perspektiv vil, på denne bakgrunn umiddelbart medføre økt spenning og sensitivitet i nord. Dette vil kunne skje meget raskt.

I tillegg er det i senere år oppdaget store og meget verdifulle forekomster av olje og gass i de store havområdene vi har ansvar for. Dette i tillegg til de rike fiskeforekomstene. At grense- og ansvarsforholdene er uavklart i disse områdene, øker risikoen for konflikt og kriser. Kriser som det vil kunne være sterkt ønskelig at vi kan håndtere selv med egne ressurser, fordi det vil kunne virke eskalerende dersom vi trekker inn allierte. Den stadig mer pågående holdning fra russisk side i disse områdene, som nå også uttrykkes i offisielle dokumenter, forsterker denne problematikken.

Helt siden Norge tiltrådte FN-traktaten har vi vært forpliktet til å delta i internasjonale fredsoperasjoner. Da NATO gikk inn for å utvide sitt engasjement til også å gjelde dette økte også våre forpliktelser på dette området tilsvarende. Det er dessuten særlig i små lands interesse at det utvikles en internasjonal rettsorden bakket opp av et hensiktsmessig "politi"-apparat. For Norge er det helt spesielt viktig at branner slukkes mens de er små, før de eskalerer og eventuelt får et øst/vest-perspektiv som av ovennevnte grunner umiddelbart vil medføre konsekvenser for oss. Det er også slik at dersom vi vil ha hjelp, må vi være villig til å bidra ute. Internasjonale operasjoner gir dessuten verdifull erfaring for norsk militært personell.

Disse medlemmer viser til det Regjeringen skriver om utviklingen i NATO og at det er kommet advarsler fra amerikansk side om at manglende europeisk evne til å ta ansvar kan få konsekvenser for USAs engasjement i Europa og for NATOs fremtid. Den nye amerikanske administrasjonen gjennomgår nå det amerikanske forsvaret med sikte på omfattende endringer. Utviklingen av en ny styrkestruktur og nye strategiske målsettinger for de amerikanske militære styrker kan innebære at USA reduserer sitt engasjement i Europa, noe som vil endre vår sikkerhetspolitiske stilling.

Disse medlemmer vil derfor peke på det uheldige dersom Norge øker sin allianseavhengighet i tilfelle kriser i vårt eget nærområde, uten å kjenne hvilke prioriteringer USA vil gjøre i tiden som kommer.

Ovennevnte forhold tilsier etter disse medlemmers oppfatning følgende oppgaver for det norske forsvaret:

- Ved sin styrke i alliansesammenheng å forebygge militære anslag mot norsk territorium.
- Dersom angrep likevel kommer, å kunne forsvare hele landet sammen med våre allierte. I den første fasen, samt overfor mindre angrep, må det norske forsvaret kunne stå imot alene. Dette er en forutsetning for hjelp.
- Håndtere kriser i norske havområder med egne ressurser.
- Delta i internasjonale operasjoner
- Drive effektiv etterretning.
- Bistå det sivile samfunn.

Når det gjelder krigsstrukturens utforming går disse medlemmer inn for følgende:

For å kunne stå imot alene inntil alliert hjelp kommer og håndtere mindre anslag selv, må vi ha et "balansert" forsvar. Dvs. både land, sjø og luftstridskrefter av tilfredsstillende kvalitet og størrelse.

Balansen mellom kvalitet og kvantitet i forsvaret er vanskelig men uhyre viktig. Et hovedankepunkt mot både Forsvarsstudie 2000 (FS 2000) og St.prp. nr. 45 (2000-2001) er at størrelsen på det norske forsvaret blir for liten, både i forhold til oppgavene, mulighetene til å opprettholde kompetansen og også i forhold til NATOs uttrykte forventninger og krav. Disse medlemmer vil sterkt advare mot en utvikling hvor Norge som ett av alliansens rikeste land øker avhengigheten av alliert bistand dvs. velter en større andel av byrdene over på våre allierte.

Kravene til norsk krisehåndteringsevne i våre meget store og potensielt konfliktskyldige havområder, stiller helt spesielle krav til havgående sjømilitær kapasitet.

All erfaring viser at dramatiske omveltninger i verdenssamfunnet oftest kommer brått og uventet. Vi må derfor til enhver tid ha et forsvar som tar høyde for dette. Å bygge opp igjen et sterkt redusert forsvar tar meget lang tid (10-15 år). Å basere seg på en "forutset-

ende utenrikspolitikk" og gjenoppbygging er derfor helt urealistisk.

Vårt forsvar skal utformes med tanke på forsvar av eget land og krisehåndtering i områder vi har ansvaret for. Våre bidrag til internasjonale operasjoner bør primært bestå av element hvor vi er dyktige ut i fra ovennevnte prioritering. Norsk personell er antagelig det dyreste i verden. Vi bør derfor så langt råd er overlate personellintensive oppdrag til andre og primært konsentrere oss om spesialiserte oppgaver hvor vi av ovennevnte grunner er gode.

På denne bakgrunn går disse medlemmer inn for den krigsstruktur som fremgår av kapittel 5.2 i denne innstilling.

Disse medlemmer viser til den såkalte "doble ubalansen" i dagens forsvar og at denne har sin årsak i to forhold:

- Hverken Forsvaret selv, de vekslende regjeringer eller stortingsflertallet har på 1990-tallet gjennomført nødvendige tiltak for å rasjonalisere fredsdriften.
- Stortingsflertallet og regjeringene har i det samme tidsrom undergravet vedtatte planer gjennom konsekvent underfinansiering.

Disse medlemmer understreker at det nå er uomgjengelig nødvendig å rette på dette gjennom prosedyrer som sikrer samsvar mellom oppgaver og ressurser og finansiell forutsigbarhet.

3. SIKKERHETSPOLITISKE RAMMEVILKÅR OG UTVIKLINGSTREKK

3.1 Innledning

I dette kapitlet beskrives de sikkerhetspolitiske rammevilkår og internasjonale utviklingstrekk som antas å ha størst betydning for Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske situasjon og for planleggingen og utviklingen av Norges forsvar.

Norges strategiske posisjon er i første rekke bestemt av vår stilling innenfor en maktpolitisk struktur der NATO, USA, EU og Russland utgjør de viktigste tyngdepunktene. Forholdet mellom tyngdepunktene i dette systemet har forandret seg de siste årene. Russlands posisjon er blitt svekket, mens USA og EU har fått økt makt og betydning relativt sett. Samtidig har NATOs rolle og oppgaver endret seg.

Betydningen for Norge av forholdet mellom tyngdepunktene i den maktpolitiske struktur forsterkes ytterligere ved at EU er i ferd med å utvikle en egen sikkerhets- og forsvarspolitikk. Samtidig er NATO fortsatt inne i en dyptgripende endringsprosess. Alliansen er utvidet og dens strategiske konsept er tilpasset et bredere spekter av oppgaver enn tidligere. Nye utvidelser står for døren. Det har funnet sted en drastisk nedbygging av Russlands militære kapasitet. Dermed er også alliansen blitt mindre opptatt av nordområdene.

Norsk område forblir av stor strategisk betydning i transatlantisk sammenheng. Vår strategiske posisjon forsterkes av de naturressursene vi forvalter. Oljen og gassen på norsk sokkel er av stor strategisk betydning for andre stater.

3.2 Et nytt risikobilde og Forsvaret som sikkerhetspolitisk virkemiddel

Et bredere og mer sammensatt risikobilde vil prege våre sikkerhetspolitiske omgivelser i framtiden. Utfordringene og de potensielle trusler er mer diffuse enn før og kjennetegnes av glidende overganger mellom det nasjonale og det internasjonale og mellom fred, krise og krig. Økende gjensidig avhengighet preger forholdet mellom land så vel som verdensdeler. Dette bidrar til å viske ut skillene mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet. Trusler kan oppstå og utvikle seg meget raskt og uten særlig forvarsel, blant annet fordi også ikke-statlige aktører kan true sikkerheten. Flere og ulike konflikter kan oppstå samtidig. Dette stiller Norge overfor nye utfordringer og har konsekvenser for det norske forsvar som sikkerhetspolitisk virkemiddel.

Dagens Russland utgjør ingen militær trussel mot Norge. Forholdet mellom Russland og Norge vil i overskuelig framtid være preget av et asymmetrisk naboforhold mellom en småstat og en stormakt. Håndteringen av dette forholdet innebærer en utfordring for norsk sikkerhetspolitikk.

Nye sikkerhetspolitiske utfordringer er oppstått, og noen av dem kan utvikle seg til potensielle trusler. Spredningen av masseødeleggelsesvapen og deres leveringsmidler vil trolig utgjøre en økende risiko som kan svekke internasjonal stabilitet i årene som kommer. Forandringer i mønsteret av internasjonal terrorisme og organisert kriminalitet kan også true sikkerheten.

Et nytt risikobilde preger Europa. Det siste tiåret har vist hvordan motsetninger langs etniske skillelinjer på nytt har gitt seg voldelige uttrykk. Slike etniske konflikter vil ventelig utgjøre en alvorlig sikkerhetspolitisk utfordring for Europa i mange år. I tillegg vil sikkerhetsutfordringene i Midt-Østen fortsatt kunne ha betydelige implikasjoner for vestlig sikkerhet.

Det er nødvendig med en bred tilnærming for å kunne møte de nye sikkerhetsutfordringene. Militærmaktens rolle som sikkerhetspolitisk redskap er i denne sammenheng fortsatt av direkte betydning. Likevel er militærmakt kun ett av flere virkemidler for å nå overordnede sikkerhetspolitiske mål. Dette krever en bred tilnærming til sikkerhet og at eventuell bruk av militærmakt samordnes med politiske, diplomatiske og økonomiske virkemidler.

Muligheten for at Norge blir trukket inn i konflikter i den lavere delen av krisespekteret kan være i ferd med å øke. Det er også økende sannsynlighet for at flere mindre konflikter kan opptre samtidig. Motsetninger mellom stater eller ulike grupper kan spre seg i nye og uventede retninger og forårsake nye konflikter. Norge

kan bli trukket inn i konflikter på en indirekte måte. De potensielle truslene vi står overfor som del av en mer globalisert verden er altså ikke borte, de er flere og mer uoversiktlige.

Et nasjonalt militært forsvar er fortsatt av vital betydning. Norge trenger et godt og troverdig forsvar - et forsvar tilpasset en ny tid og med de nødvendige egen-skaper til å kunne håndtere morgendagens sikkerhetspolitiske utfordringer. Forsvaret må være i stand til å bidra aktivt til å ivareta de overordnede mål for norsk sikkerhetspolitikk slik de er nedfelt i St.meld. nr. 22 (1998-1999):

- å forebygge krig og bidra til stabilitet og fredelig utvikling,
- å ivareta norske rettigheter og interesser, og beskytte norsk handlefrihet overfor politisk og militært press,
- å ivareta norsk suverenitet.

Disse målene ligger fast. Virkemidlene og forholdet mellom dem må imidlertid tilpasses. For Norge er det særlig viktig å videreutvikle en bred sikkerhets- og forsvarspolitisk forankring i flere retninger for å sikre at våre interesser og behov blir tilstrekkelig ivaretatt.

3.3 En sammenfatning av særlig viktige utviklingstrekk

Norges sikkerhet er avhengig av et forpliktende samarbeid i NATO. Regjeringen ønsker at Norge skal bidra til å bevare og styrke NATO politisk og militært og på den måten også trygge det transatlantiske samarbeidet. Videre ønsker Regjeringen å medvirke i utviklingen av mer effektive krisehåndteringsmekanismer i regi av EU. Regjeringen legger stor vekt på at Russland trekkes med i det europeiske og bredere internasjonale forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet.

Europa er i sterk endring. I løpet av 1990-tallet har nye utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidsmønstre vokst fram, ikke minst i regi av NATO og EU. I årene som kommer vil viktige spørsmål som berører hele Europa langt på vei bli avklart. Dette gjelder ikke minst NATOs og EUs utvidelser østover. NATO vil videreføre sin "åpen dør"-politikk i forhold til søkerlandene. Regjeringen støtter denne prosessen. Samtidig tar EU sikte på omfattende utvidelser med søkerlandene fra Sentral- og Øst-Europa og andre søkerland, og forhandler i dag med 12 land om medlemskap. De europeiske land veves stadig nærmere sammen gjennom et dynamisk samarbeid på tvers av tidligere skillelinjer. NATOs forsvarspolitiske og militære samarbeid med partnerland gjennom Partnerskap for fred (PfP) er en viktig del av dette. Dagens dynamiske endringsprosess i Europa vil trolig fortsette i mange år.

NATOs bruk av militær makt vil i de nærmeste år etter alt å dømme primært være knyttet til krisehåndtering og konflikthforebygging, med fokus på sikkerhetspolitiske utfordringer som ikke direkte truer allierte lands suverenitet eller territorielle integritet. Allian-

sens styrkeplanlegging tar utgangspunkt i at NATO er og ventelig vil forbli engasjert i regionale militære operasjoner av lengre varighet slik man i dag er det på Balkan. Det legges stor vekt på at det enkelte medlemsland må ha evne til å operere effektivt sammen med sine allierte og med andre samarbeidsland. Dette gjenspeiles i nye krav til trening, utrustning, materiell, organisasjon og personellens kvalifikasjoner.

EU har ambisjoner om å kunne påta seg humanitære operasjoner og redningsaksjoner, så vel som fredsbevaring og fredsoppretting. Utfordringen blir å skape en forbedret evne til å ta ansvar for europeisk sikkerhet gjennom EU uten at dette skaper motsetninger som kan svekke NATO og det transatlantiske samarbeidet. Dette krever et tett samarbeid mellom EU og NATO.

Også Norge ønsker og har forpliktet seg til å delta i et bredt internasjonalt samarbeid for å opprettholde stabilitet og en fredelig utvikling i og rundt Europa, inkludert rustningskontroll, for å løse konflikter og hindre at nye oppstår. Forsvaret er det mest håndfaste sikkerhetspolitiske virkemiddel Regjeringen har til rådighet for å nå dette målet.

3.4 Teknologi og masseødeleggelsesvåpen

Informasjonsrevolusjonen er i ferd med å forandre rammebetingelsene for krig og konflikt. Angrep på sivile og militære informasjonssystemer må antas å ville utgjøre et sentralt element i framtidens konflikter. Den teknologiske utviklingen har gjort avansert teknologi mer tilgjengelig for politisk ustabile stater, eller andre nasjonale og internasjonale grupperinger som kan ønske å anvende vold for å oppnå sine hensikter. Kostnadene ved å anvende moderne teknologi i offensivt øyemed er ofte relativt sett billigere i forhold til hva det koster å forsvare seg effektivt mot eller avskrekke slik bruk.

Et moderne samfunn er sårbart for trusler og angrep. Utstrakt bruk av informasjonsteknologi har ført til økt sårbarhet, og det finnes knapt noen samfunnssektorer som ikke er kritisk avhengig av at IT-systemer fungerer. Elektronisk terrorisme skaper nye utfordringer knyttet til etterretning og beskyttelse. Disse utfordringene må vies større oppmerksomhet både av Forsvaret og det sivile samfunn og vil også kreve et tettere sivilmilitært samarbeid.

Faren for utvikling og spredning av kjernefysiske, biologiske og kjemiske våpen (masseødeleggelsesvåpen) og deres leveringsmidler utgjør en potensielt svært alvorlig sikkerhetsutfordring. Den nødvendige kunnskap for å framstille biologiske og kjemiske våpen er forholdsvis lett tilgjengelig og flere land har som mål å anskaffe slike våpen med tilhørende leveringsmidler. Det er etablert en rekke multilaterale rustningskontrollregimer for å hindre bruk, spredning og produksjon av masseødeleggelsesvåpen, men det har vist seg vanskelig å få etablert effektive kontroll- og overvåkningsordninger som kan bidra til å sikre at avtalene etterleves. Flere land har heller ikke sluttet seg til eksisterende avtaleverk.

3.5 Interne, etniske og andre lokale og regionale konflikter som internasjonalt sikkerhetsproblem

Flertallet av konfliktene som har utspilt seg på 1990-tallet har vært interne konflikter. Denne type konflikter har vist seg å bli et økende internasjonalt sikkerhetsproblem, både fordi de ofte får regionale konsekvenser og fordi de utfordrer etablerte internasjonale normer og rettsregler. Mennesket og menneskelig lidelse er i større grad enn tidligere blitt en del av sikkerhetspolitikken. Økt fokus på menneskerettigheter har skapt en ny debatt knyttet til spørsmålet om humanitær intervensjon. Ikke-intervensjonsprinsippet har i løpet av det siste tiåret ved flere anledninger måttet vike for krav om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter.

FNs Sikkerhetsråd har vedtatt resolusjoner hvor indre anliggender er blitt sett som trusler mot internasjonal fred og stabilitet. FNs rolle i forhold til internasjonal krisehåndtering er dermed endret. Samtidig har også forventningene til FN økt. FN kan ikke alene makte å løse verdenssamfunnets utfordringer når det gjelder fred, sikkerhet og ivaretagelse av menneskerettigheter. Tvert imot har man erfart FNs begrensninger. En arbeidsdeling er dermed oppstått mellom FN og andre organisasjoner.

De vanskeligste operasjonene setter så store krav til styrkene kan operere sammen, og til kommando- og kontrollapparatet, at bare NATO har de nødvendige ressurser. NATO er fra et militært synspunkt den klart mest effektive organisasjon for flernasjonale, internasjonale operasjoner. FN er likevel fortsatt den viktigste aktøren når det gjelder håndtering av internasjonale kriser og konflikter. Det betyr at medlemslandene må være villig til å stille med tellende militære bidrag til fredsoperasjoner som gjennomføres av FN eller med mandat fra FN.

Også skarpere økonomiske og sosiale skillelinjer innenfor og mellom land, grenseoverskridende kriminalitet, miljøproblemer og kamp om begrensede ressurser, blant annet vann, kan skape grobunn for nye konflikter. Betydelige folkeflytninger kan oppstå som følge av krig og konflikt, fattigdom eller miljøforandringer. Disse utfordringene vil berøre europeisk sikkerhet på ulike måter. Også Norge vil bli berørt - indirekte eller eventuelt også direkte. Regjeringen vil derfor legge stor vekt på å bidra til å forebygge slike konflikter, først og fremst gjennom bruk av sivile virkemidler for å støtte opp om økonomisk og sosial utvikling, demokratisering og respekt for grunnleggende menneskerettigheter.

3.6 Utviklingen av det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i NATO

NATOs hovedoppgave vil fortsatt være å ivareta det kollektive forsvar av medlemslandene, inkludert å avskrekke en eventuell motpart fra å iverksette et militært angrep på NATO eller ett eller flere av alliansens medlemsland (artikkel 5-operasjoner). Fokus for det kollektive forsvaret har likevel endret seg fra forsvar

mot et storstilt angrep mot alliansens territorium til felles evne til å håndtere regionale konflikter. Det er i den sammenheng avgjørende å ha evne til å forebygge, begrense og løse en konflikt i NATOs nærrområder som kan utvikle seg til å true sikkerheten til ett eller flere av medlemslandene. Evnen til å gjennomføre internasjonale fredsoperasjoner (ikke-artikkel 5-operasjoner, det vil si utenfor NATOs geografiske ansvarsområde) og partnersamarbeid er i dag fundamentale oppgaver for NATO og bidrar til å trygge sikkerhet og stabilitet i det euro-atlantiske området og dermed de alliertes egen sikkerhet.

Det strategiske konsept understreker at alliansens væpnede styrker må omstilles for å kunne møte et bredt spekter av oppgaver og utfordringer. Evne til å ivareta alliansens oppgaver krever grunnleggende operative militære kapasiteter. Det er særlig viktig at europeiske og amerikanske enheter kan operere sammen. Dette innebærer at viktige teknologiske ulikheter må utjevnes. Det har oppstått et økende teknologisk gap mellom de amerikanske og de fleste europeiske militære enheter.

Den videre utvikling av NATO-samarbeidet er avhengig av de alliertes evne og vilje til å følge opp det strategiske konsept og DCI. Manglende samsvar mellom landenes nasjonale forsvarsplanlegging og styrkeplaner på den ene siden og omforente allierte styrkemål på den andre har over en årrekke ført til overvekt av noen våpensystemer og en kritisk mangel på andre i forhold til alliansens behov. De store utgifter knyttet til utvikling, anskaffelse og vedlikehold av mange nye militære systemer gjør at få allierte vil kunne framskaffe visse nøkkelkapasiteter på egenhånd.

Etter Regjeringens oppfatning er økt satsing på flernasjonalt samarbeid både politisk ønskelig og militært og økonomisk sett nødvendig for å utvikle og anskaffe nødvendige kapasiteter. For Norge vil flernasjonale løsninger være særlig viktig.

NATOs oppmerksomhet er etter slutten av den kalde krigen gradvis dreiet sørover - mot urolige områder først og fremst på Balkan, men også mer generelt mot den politisk ustabile sonen fra Nord-Afrika og Midtøsten til Kaukasus. Norge må engasjere seg i de sikkerhetspolitiske problemstillinger og eventuelle kriser som våre allierte er opptatt av, og som kan berøre alliansens sikkerhet. Tellende bidrag til alliansens politiske og militære handlekraft vil her være av stor betydning.

Spørsmålet om byrdefordeling har lenge gjort seg gjeldende i forholdet mellom USA og Europa. Rettferdig byrdefordeling er nå i økende grad også blitt et politisk tema i Europa. Fra amerikansk side har man lagt vekt på at Europa skal påta seg et større ansvar for europeisk sikkerhet både politisk, økonomisk og militært. Det er kommet advarsler fra amerikansk side om at manglende europeisk evne til å ta ansvar kan få konsekvenser for USAs engasjement i Europa og for NATOs framtid. I mange sammenhenger forventer USA at de europeiske allierte skal bidra til å sikre felles

interesser også utenfor NATOs kjerneområde. NATOs strategiske konsept opererer her med begrepet "det euro-atlantiske området". Sikkerheten til statene i dette området henger nært sammen.

Den videre utvidelse av NATO retter betydelig oppmerksomhet mot Sentral- og Øst-Europa. Når NATO utvides vil et økt antall medlemmer representere en utfordring for alliansens evne til å oppnå konsensus gjennom politiske konsultasjoner og til militært samvirke. For å bevare et effektivt og troverdig militært samarbeid stilles det klare krav til eventuelle nye medlemmer. Dette er viktig for at NATO skal kunne opprettholde sin grunnleggende oppgave som garantist for kollektivt forsvar og det enkelte medlemslands sikkerhet. Regjeringen støtter NATOs "åpen dør"-politikk.

NATO samarbeider med Russland innenfor rammen av Det permanente fellesråd (PJC) og gjennom Det euro-atlantiske partnerskapsråd (EAPC) og PFP i den grad Russland ønsker å delta i disse fora. Samarbeidet med Russland er vesentlig for å etablere en stabil europeisk sikkerhetspolitisk orden. Regjeringen anser det som svært viktig at samarbeidet mellom NATO og Russland utvikles videre.

Regjeringen vil arbeide for å videreutvikle et sterkt NATO, både politisk og militært, med kapasitet til å utføre hele spekteret av alliansens oppgaver. Dette stiller nye krav også til Forsvaret.

3.7 Utviklingen i EU

EU har ambisjoner om å framstå som en utenriks- og sikkerhetspolitisk enhet med egen evne til sivil og militær krisehåndtering. Prosessen har stor tyngde. EU har imidlertid ikke til hensikt å bli en tradisjonell militær allianse med ansvar for kollektivt forsvar. Det er også gjort klart at EU-ledet militær krisehåndtering bare er aktuelt i de tilfeller der NATO som sådan ikke er engasjert. Det er grunn til å understreke at det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i EU (European Security and Defence Policy - ESDP) er mellomstatlig og at det ikke er tale om å opprette en "Europahær". EUs militære oppgaver er begrenset til krisehåndtering i tråd med de såkalte Petersberg-oppgavene. Disse inkluderer humanitære operasjoner, søk- og redningsoperasjoner, fredsbevaring, fredsoppretelse og annen militær krisehåndtering.

EU har som mål innen 2003 å utvikle en flernasjonalt styrke for fredsoperasjoner på opp til 60 000 soldater, støttet av sjø- og luftstridskrefter, som kan opprettholde sitt engasjement i inntil ett år. Disse styrkene vil i overveiende grad også være meldt inn i andre styrkeregistre og til NATO. EU er videre i ferd med å etablere egne styrkeregistre for sivile bidrag, blant annet politi. Etablering av nødvendige støttefunksjoner og kapasiteter til EUs nye flernasjonale styrke vil bli langt mer krevende enn opprettelsen av selve styrken. Det dreier seg om en rekke nye og kostbare kapasiteter som bedre etterretning, kommando og kontroll, kommunikasjon, samt strategisk transportkapasitet.

Per i dag er EUs evne til krisehåndtering lav. Dette står i skarp kontrast til NATOs evne til krisehåndtering. Det er oppnådd prinsipiell enighet om at EU skal kunne benytte NATO-ressurser i eventuelle europeisk ledede operasjoner. EU skal også kunne trekke på NATO-ressurser i form av militær planleggingskapasitet. Hvordan EUs og NATOs militære planlegging vil bli harmonisert og hvilken adgang EU skal ha til NATOs kapasiteter rent konkret vil bli nærmere avklart i tiden framover. Etter Regjeringens syn er en forutsetning for ESDPs effektivitet og troverdighet at vedtakene fra EUs toppmøte i Nice om samarbeid og konsultasjoner med tredjeland, herunder også de seks europeiske NATO-land som ikke er medlemmer av EU, settes ut i livet. Disse landene må få et tettest mulig samarbeid med EU innenfor rammene av ESDP, både når det gjelder videreutvikling av Europas militære kapasiteter og planlegging og gjennomføring av eventuelle krisehåndteringsoperasjoner.

Etter Regjeringens syn er utviklingen av en egen europeisk militær evne i Norges interesse, forutsatt at det øker den samlede evne til konfliktforebygging, krisehåndtering og kriseløsning og imøtekommer USAs krav om en ny byrdefordeling innenfor det transatlantiske fellesskap. Gjennom ESDP kan Europa bidra til å bevare forbindelsene over Atlanterhavet, styrke USAs motivasjon til å forbli aktivt engasjert i europeiske sikkerhetsspørsmål og avlaste NATO. Utviklingen av EUs forsvars- og sikkerhetspolitikk har stor betydning for NATO og er i økende grad en viktig del av alliansens fortsatte omstilling.

3.8 Det transatlantiske samarbeidet

Samarbeidet mellom USA og Europa har vært en bærebjelke i NATO-samarbeidet og i europeisk sikkerhet siden Den annen verdenskrig. USAs sikkerhetsgaranti og militære tilstedeværelse har vært et konkret uttrykk for transatlantisk solidaritet og interessefellesskap. I takt med endrede sikkerhetspolitiske rammebetingelser har imidlertid innholdet i det transatlantiske forholdet endret karakter. Antall amerikanske styrker i Europa er redusert fra 320 000 i 1989 til om lag 100 000 ved utgangen av 2000. Men fortsatt er Europa militært avhengig av USA, og Europa har begrenset evne til å operere uavhengig av USA dersom større militære operasjoner skulle være påkrevet. På samme tid trenger USA også Europa som et viktig ankerfeste for å fremme stabilitet og demokrati i det euro-asiatiske området.

I dag er den sikkerhetspolitiske rollefordeling mellom EU og NATO, og med det også mellom EU og USA, i støpeskjeen. EUs rolle i europeisk politikk vil trolig endres som følge av en videre utvikling av en mer helhetlig utenriks- og sikkerhetspolitikk og en videre utvidelse som vil omfatte svært mange europeiske land. Dermed vil EU kunne spille en langt viktigere rolle for europeisk sikkerhet og stabilitet. Dette vil også kunne virke inn på det transatlantiske samarbeidet som i større grad vil kunne skje i form av en tet-

tere dialog direkte mellom EU og USA. En slik utvikling vil også få betydning for NATO.

Skulle EUs sikkerhetspolitiske linje på lengre sikt gå på tvers av amerikanske målsettinger, for eksempel ved at den franske linje om økt europeisk selvstendighet i forhold til USA og NATO setter et for stort preg på EU-samarbeidet, vil forholdet mellom USA og EU kunne bli mer anstrengt. Skulle det komme til en eventuell redusert vektlegging av NATO og en drastisk revurdering med hensyn til fordelingen av oppgaver og ansvar mellom EU og NATO, ville dette i verste fall kunne undergrave NATOs integrerte militære struktur. I så fall ville man risikere å få en mer fragmentert europeisk sikkerhetsorden med redusert sikkerhet og stabilitet for Europa. For Norge ville en slik situasjon være svært alvorlig, gitt avhengigheten av NATO, herunder amerikanske forsterkninger. Med Norge utenfor EU, medlemskap i et NATO med svekket troverdighet og et Europa uten et sterkt amerikansk engasjement ville vårt lands sikkerhetspolitiske stilling bli vesentlig forringet.

Sannsynligheten for den type negativ utvikling som her er skissert er i dag lav. Gitt Norges avhengighet av den transatlantiske dimensjon er det av stor betydning å sikre at vi fortløpende deltar i den transatlantiske dialogen. En viktig utfordring blir å bidra til å hindre at det oppstår alvorlig friksjon over Atlanterhavet i forbindelse med den videre utvikling av samarbeidet mellom EU og NATO og sikre at dette samarbeidet får et mest mulig substansielt innhold. Videre legger Regjeringen stor vekt på å videreutvikle det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet med USA. Det er vesentlig å arbeide for å opprettholde interessen for nordområdene både hos USA og andre allierte, blant annet gjennom alliert trening og øvelser i Norge.

3.9 Utviklingen i Norges nærområder

Under den kalde krigen spilte Norge en strategisk meget viktig rolle for NATO og fikk dermed stor oppmerksomhet fra alliansen. Nå har NATOs og de alliertes oppmerksomhet dreid sørover og østover. Norsk territorium og tilstøtende områder er likevel fortsatt av stor strategisk, politisk og økonomisk betydning. Dette innebærer en rekke kontroll- og oppsynsoppgaver for Forsvaret. Hovedutfordringen knytter seg til sikring av ressursene og tilhørende infrastruktur og til mulige konflikter om utnyttelse og forvaltning av disse ressursene.

Det kan ikke utelukkes at det vil kunne oppstå uoverensstemmelser med andre land i forbindelse med norsk myndighetsutøvelse på Svalbard og norsk jurisdiksjonsutøvelse i vernesonen rundt Svalbard. Effektiv nasjonal ressurs- og miljøkontroll samt et forbedret internasjonalt og bilateralt avtaleverk, særlig vedrørende ressurs- og miljøspørsmål, kan redusere faren for konflikt, men vil ikke forhindre at Norges rolle kan bli utfordret. Forsvaret må derfor ha effektive og troverdige kapasiteter for tilstedeværelse, suverenitetshev-

delse, overvåking og krisehåndtering for å bidra til å forhindre og om nødvendig mestre slike situasjoner.

Olje- og gassleveranser fra norsk sokkel har strategisk betydning for andre stater. Norge dekket i 1999 omkring en fjerdedel av Vest-Europas gassbehov. I eventuelle konflikter hvor tilgang til olje og gass settes i fokus vil også Norge kunne bli trukket inn. Olje- og gassinstallasjonene er sårbare for eventuelle angrep. Beskyttelses- og sikringstiltak av viktige anlegg og infrastruktur i fred, krise og krig utgjør derfor en stor sikkerhets- og forsvarspolitisk utfordring for Norge. I situasjoner der norske forsvarsressurser ikke strekker til vil NATO kunne spille en viktig rolle i sikring og beskyttelse av petroleumsinfrastrukturen offshore.

Forholdene i Norges nærområder legger føringer på norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Av særlig betydning er utviklingen i Russland, de baltiske stater og Østersjøregionen, samt utviklingen av det nordiske samarbeidet.

I proposisjonens pkt. 3.9.1 og 3.9.2 utredes disse forholdene nærmere.

3.10 Internasjonale rammevilkår og omleggingen av Forsvaret

De overordnede sikkerhetspolitiske rammer som avtegner seg preges av et mer diffust og sammensatt risikobilde. Det er nødvendig med en bred tilnærming for å kunne møte de sikkerhetsutfordringer og potensielle trusler som Norge kan risikere å måtte håndtere. Militærmaktens rolle som sikkerhetspolitisk redskap er i denne sammenheng fortsatt av direkte relevans. Forsvaret må imidlertid være tilpasset den virkeligheten som de militære styrker skal forholde seg til og de oppgaver som følger.

For å ivareta norsk sikkerhet må Forsvaret være i stand til å møte utfordringer som kan oppstå på kort og mellomlang sikt. Tidshorisonten kan her settes til ti år. Videre må Forsvaret kunne tilpasses en eventuell vesensforskjellig situasjon i perioden etter 2010. Begrensede ressurser krever imidlertid klare valg. Det er ikke realistisk å skulle gardere seg mot enhver tenkelig potensiell trussel. Norges framtidige forsvar må innrette sine ressurser mot å håndtere de sikkerhetspolitiske situasjoner som anses som mest sannsynlige og alvorlige. I tillegg må Forsvaret i økende grad være forberedt på å kunne håndtere flere kriser samtidig.

3.11 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at Norges strategiske situasjon i grove trekk er den samme som ved behandlingen av forrige langtidsmelding, ref. Innst. S. nr. 245 (1997-1998), jf. St.meld. nr. 22 (1997-1998), og at denne i stor grad er bestemt av vår stilling innenfor en maktpolitisk struktur der NATO, USA, EU og Russland utgjør de viktigste tyngdepunktene. Av betydning for Norge er den utvikling som har funnet sted i forholdet mellom disse tyngdepunktene. USA og EU har relativt sett fått økt makt og betydning samtidig med at NATOs rolle og oppgaver har endret seg.

Komiteen viser til at forholdet mellom Norge og Russland på overordnet nivå er tilfredsstillende. Komiteen har imidlertid merket seg at selv om Russlands militære og politiske posisjon er svekket, så forsøker landets nye ledelse å samle Russland i et sterkere sentralisert styringsmønster. Samtidig søkes svekkelsen av Russlands militære makt snudd gjennom en kombinasjon av økte økonomiske rammer til, reduksjoner i omfanget av, samt modernisering av landets forsvar. Blant annet prioriteres nå innsatsstyrker med høy kvalitet, høy beredskap og høy mobilitet.

Komiteen viser til utviklingstrekk i Russlands utenriks- og forsvarspolitikken med hensyn til uttalte intensjoner og interesser som klart angår norske interesseområder i nord, og viser spesielt til Den Norske Atlanterhavskomites publikasjon Det sikkerhetspolitiske bibliotek nr. 9-2001 (Andrej Fjodorov et. al) som dokumentasjon.

Komiteen mener at for Norge er det av betydning at EU utvikler en egen sikkerhets- og forsvarspolitikken samtidig med at NATO fortsatt er inne i en dyptgripende endringsprosess. Dette skjer samtidig med at alliansen står foran nye utvidelser. Med NATOs fokusering på Balkan og sydflanken, er alliansen over tid blitt mindre opptatt av nordområdene. Samtidig vil komiteen understreke at norsk område forblir av stor strategisk betydning så vel i transatlantisk sammenheng som gjennom det forhold at Kola-halvøya er blitt viktigere fordi den sjøbaserte strategiske kjernefysiske kapasitet har fått større relativ betydning.

Vår strategiske posisjon forsterkes av de naturressurser vi forvalter samt det forhold at olje og gass på norsk sokkel er av strategiske betydning for andre stater.

Komiteen vil videre understreke at det fortsatt er uløste problemer knyttet til uenigheten om delelinjen mellom Norge og Russland, gråsonen, og at dette berører vårt forhold til nabostater. Forhold knyttet til ressursforvaltning generelt og i tilknytning til Svalbard spesielt forsterker dette ytterligere.

Muligheten for at Norge kan trekkes inn i konflikter i den lavere del av krisespekteret kan være i ferd med å bli større, samtidig som det er økende sannsynlighet for at flere mindre konflikter kan opptre samtidig. Motsetninger mellom stater eller konflikter innen stater kan spre seg i nye og uventede retninger og således forårsake nye konflikter. Norge kan på en slik bakgrunn bli trukket inn i konflikter på en indirekte måte. Komiteen vil peke på at de trusler og utfordringer vi kan stå overfor er flere og mer uoversiktlige enn tidligere selv om vår sikkerhetspolitiske situasjon generelt sett er mer positiv i dag enn under den kalde krigen.

Komiteen vil understreke at vi vil måtte være forberedt på å møte sikkerhetspolitiske utfordringer som kan oppstå både innenfor og i randsonen av NATO-alliansens interesseområde eller helt andre steder, ved at disse eskalerer og får et øst/vest-perspektiv. Dette vil kunne skje meget raskt og vil umiddelbart medføre økt spenning og sensitivitet i nord. Derfor må vi gjennom

nasjonale prioriteringer bidra til et nasjonalt militært forsvar som sikrer fred og stabilitet i nordområdene.

Komiteen mener at et troverdig nasjonalt militært Forsvar fortsatt er av vital betydning.

Komiteen understreker at Forsvaret må være i stand til å bidra aktivt til å ivareta følgende overordnede mål for norsk sikkerhetspolitikk:

- å forebygge krig og bidra til stabilitet og fredelig utvikling
- å ivareta norske rettigheter og interesser og beskytte norsk handlefrihet overfor politisk og militært press
- å ivareta norsk suverenitet
- å forsvare norsk land, sjø og luftterritorier mot krenkelser og angrep.

Komiteen legger vekt på at det føres en aktiv og balansert sikkerhets- og forsvarspolitikken i samarbeide med allierte og naboland.

Komiteen slår fast at Norge ikke er medlem i den europeiske unionen i en tid der EU utvikler en felles sikkerhets- og forsvarspolitikken. Uavhengig av spørsmålet om norsk medlemskap, er imidlertid utviklingen av EUs forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeid - forutsatt at det bidrar til å styrke den europeiske pilaren i NATO - et positivt bidrag til utviklingen av den euroatlantiske sikkerhetspolitiske arkitektur.

Komiteen vil understreke at det også i dagens situasjon er av grunnleggende betydning at NATO kan gi et aktivt bidrag til vårt forsvar i en eventuell artikkel 5-situasjon. Komiteen vil i den sammenheng understreke betydningen av de transatlantiske forbindelsene gjennom NATO, spesielt med hensyn til å binde amerikanske styrker til forsvaret av Norge og å forberede et slikt samarbeid i fredstid, blant annet gjennom fortsatt forhåndslagring av materiell på norsk territorium.

Komiteen finner på denne bakgrunn det nødvendig å understreke at også fremtidens forsvarsstruktur må dimensjoneres for å bidra til et troverdig nasjonalt forsvar som er i stand til å ivareta nasjonale målsettinger, med en robust evne til vertslandsstøtte for allierte bidrag i Norge. Samtidig må vi ha tilstrekkelig kapasitet til å bidra med norske styrker i internasjonale oppdrag på en slik måte at det reflekterer nasjonens størrelse og bæreevne.

Komiteen henviser til at en samlet komite i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2000-2001) uttalte:

"Komiteen har merket seg at det er Regjeringens syn at forsvars- og sikkerhetspolitikken må gjenspeile de rammebetingelser som gjelder for landet og dets nær-områder. Videre at vi innen NATO-alliansen har et selvstendig ansvar for dette. Komiteen understreker at norsk territorium og tilstøtende sjøområder fremdeles er strategisk, politisk og økonomisk viktig. Dette innebærer at landet må ha en tilstrekkelig evne og kompetanse til å ivareta viktige interesser, oppgaver, rettigheter og forpliktelser."

Videre heter det:

"Komiteen vil som Forsvarsdepartementet understreke at den militære kjernefysiske og konvensjonelle kapasitet i våre nærrområder fortsatt må utgjøre et sentralt premiss for norsk forsvarsplanlegging."

Komiteen vil understreke at disse merknader fortsatt har gyldighet og dette vil bla. måtte legges til grunn for vurderingene av hvilke oppgaver Forsvaret i fremtiden skal ha og følgelig hvilken forsvarsstruktur som må til for å ivareta disse målsettinger.

Komiteen vil, i likhet med Regjeringen, understreke at Norges sikkerhet er avhengig av et forpliktende samarbeid i NATO. Det vil derfor være nødvendig at Norge bidrar til å bevare og styrke NATO politisk og militært for på den måten å trygge det transatlantiske samarbeidet. Komiteen har i denne sammenheng merket seg at føringene i NATOs strategiske konsept og arbeidet med å styrke medlemslandenes militære kapasiteter (Defence Capabilities Initiative) går i retning av en prioritering av kvalitet, reaksjonstid og mobilitet hos de militære styrker.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at dette blir først og fremst viktig for deltakelse i internasjonale operasjoner, men også som et mål for alle norske styrker gitt tilstrekkelige økonomiske rammer.

Komiteen vil også peke på at Norge bør medvirke til en mer effektiv krisehåndtering i regi av EU, men vil samtidig peke på at Norge i denne sammenheng må legge til grunn at en slik utvikling ikke må gå på bekostning av samarbeidet i NATO og at det ikke må føre til duplikasjon av NATOs eksisterende verktøy for krisehåndtering. Komiteen understreker at det vil være viktig å trekke Russland med i både det europeiske og et bredere internasjonalt forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeide.

For Norge vil det også være viktig å tilpasse seg de mål for forsvarsutvikling som kommer til uttrykk gjennom nye krav til militære styrker innen alliansen slik at disse i størst mulig grad skal kunne operere effektivt sammen. Dette gjenspeiles i nye krav til mobilitet, trening, utrustning, materiell og personellens kvalifikasjoner. En utvikling av det norske forsvaret i tråd med disse retningslinjene vil være viktig både for å kunne stille tellende bidrag i internasjonale operasjoner og for å styrke vår evne til nasjonalt forsvar. Det nye risikobildet tilsier at deler av våre styrker må ha høy grad av tilgjengelighet gjennom lav reaksjonstid og høy mobilitet, for å kunne håndtere mindre utfordringer på egen hånd eller tidlig i en større konflikt. Samtidig er det nødvendig å holde et høyt teknologisk og treningsmessig nivå for å kunne operere sammen med våre allierte.

For Norge vil deltakelse i internasjonale operasjoner måtte veies mot og sammen med de nasjonale behov for å ivareta et tilstrekkelig antall "in-place" styrker (styrker gruppert for nasjonale forsvarsoppgaver).

Komiteen vil understreke at det vil være svært vanskelig å skaffe styrker til internasjonale operasjoner

i tilstrekkelig antall og med god kvalitet dersom det ikke samtidig styrkeproduseres til og vedlikeholdes et vernepliktsforsvar som har en dybde og bredde i kompetanse og struktur som kan understøtte norsk deltakelse i internasjonale operasjoner over lengre tid.

Komiteen deler Regjeringens bekymring for utviklingsstrekk knyttet til samfunnets generelle sårbarhet, og viser til at angrep på sivile og militære informasjonssystemer er en sentral del av trusselbildet for vårt samfunn. Komiteen viser til høringsuttalelse fra landets fylkesmenn basert på brev av 4. september 2000 fra Forsvarsdepartementet. Det fremgår at fylkesmannskollegiet understreker nødvendigheten av å se innstillingen fra Forsvarspolitisk utvalg (FPU) (NOU 2000:2), Sårbarhetsutvalgets innstilling (NOU 2000:24) og Forsvarssjefens studie 2000 (FS 2000) i sammenheng.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, slår i denne sammenheng fast at langtidsplanene for Det Sivile Beredskap ikke er fremlagt parallelt til St.prp. nr. 45 (2000-2001), noe som er i strid med Stortingets forutsetning om slik parallell behandling.

Flertallet finner at konsekvensene av Sårbarhetsutvalgets arbeid i liten grad reflekteres i proposisjonen, og finner det kritikkverdig at Justisdepartementet ikke har fulgt opp Stortingets forutsetning.

Flertallet viser for øvrig til høring med justisministeren 9. april 2001 der hun bebudet en langtidsmelding høsten 2001.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Justis- og politidepartementet i St.prp. nr. 1 (2000 - 2001) varslet følgende:

"Departementet vil starte arbeidet med en ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap. Stortinget har forutsatt at meldingen behandles parallelt med behandlingen av Forsvarsdepartementets langtidsproposisjon. Forsvarsdepartementets proposisjon vil avklare hvordan det fremtidige forsvaret skal se ut. Stortingsmeldingen om det sivile beredskap må blant annet behandle konsekvensene av disse endringene. Det er derfor naturlig at Justisdepartementets melding fremmes etter Forsvarsdepartementets proposisjon. Meldingen vil si noe om innretningen av sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet i årene framover, hvilken dimensjon arbeidet bør ha, hvor ansvaret bør plasseres og hva som skal være de styrende premisene for samfunnets sikkerhets- og beredskapsarbeide."

Disse medlemmer viser til Budsjett-innst. S. nr. 7 (2000-2001) hvor ingen av komiteens medlemmer hadde noen merknader til dette. Tvert imot ble det fra en enstemmig komite uttalt følgende:

"Komiteen har med tilfredshet merket seg at det vil bli fremlagt en stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap."

Disse medlemmer kan derfor ikke slutte seg til kritikken overfor Justisdepartementet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet mener det er viktig å ha en helhetlig strategi i arbeidet for internasjonal fred og forsoning og utnytte både de diplomatiske, økonomiske og militære virkemidler. Det helhetlige freds- og forsoningsarbeidet kan bidra til å redusere behovet for militært engasjement i konfliktråder.

Komiteen har merket seg at mulig bruk av kjernevåpen har fått en mer fremtredende plass i Russlands nye militære doktrine. Som småstatsnabo til en kjernefysisk stormakt må slike forhold vektlegges i utformingen av vår nasjonale forsvarspolitik, selv om slike forhold primært er en del av de bilaterale prosesser mellom USA og Russland. Komiteen merker seg imidlertid i denne sammenheng også at NATOs evne til kjernefysisk avskrekking er intakt.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet understreker nødvendigheten av at Norge fortsatt må arbeide intensivt for å styrke rustnings- og nedrustningsregimer, særlig knyttet til masseødeleggelsesvåpen. Det må legges særlig vekt på sikkerhetsproblemene knyttet til nukleært avfall i nordområdene.

Disse medlemmer vil peke på viktigheten av at Forsvaret fortsatt legger vekt på forholdsregler knyttet til masseødeleggelsesvåpen, og undervisningen og treningen knyttet til vern mot nukleære, biologiske og kjemiske våpen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at Forsvaret allerede på en god måte ivaretar ABC-tjenesten. Disse medlemmer viser videre til at Russland fortsatt ikke har oppfylt sine forpliktelser etter bl.a. CFE-avtalen.

4. FORSVARSPOLITISKE ENDRINGER

4.1 Innledning

Forsvarspolitikken er basert på tre hovedelementer: mål, konsept og oppgaver. De forsvarspolitiske målene viser hvordan forsvarspolitikken kan bidra til å oppfylle de overordnede sikkerhetspolitiske mål. Forsvarskonseptet beskriver den grunnleggende ide, om utformingen av forsvarspolitikken og danner rammen for Forsvarets utvikling og virksomhet. Forsvarets oppgaver angir konkret hva Forsvaret må være i stand til å gjøre for å oppfylle målene for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

4.2 Forsvarspolitiske mål

De forsvarspolitiske mål utgjør bindeleddet mellom forsvarspolitikken og sikkerhetspolitikken. Målene

angir først og fremst hvordan Forsvaret kan anvendes som et sikkerhetspolitisk virkemiddel. Her må det imidlertid understrekes at selv om Forsvaret er det mest sentrale virkemiddel norske myndigheter har til rådighet i sikkerhetspolitikken, er det bare ett av mange virkemidler i arbeidet med å oppnå de overordnede sikkerhetspolitiske mål. Med utgangspunkt i de sikkerhetspolitiske utfordringer som vil kunne kreve bruk av Forsvarets ressurser, må forsvarspolitikken også gjenspeile andre forventninger som stilles til Forsvaret av omgivelsene.

Regjeringen mener at Forsvaret skal bidra til:

- å forebygge og møte utfordringer mot norsk sikkerhet
- å ivareta norske rettigheter, interesser og forpliktelser
- å løse andre samfunnsviktige oppgaver på utvalgte områder.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at forsvarspolitikken er basert på de tre hovedelementene mål, konsept og oppgaver. Komiteen viser videre til at forsvarspolitiske mål angir hvordan Forsvaret kan anvendes som et sikkerhetspolitisk virkemiddel. Forsvaret er det mest sentrale virkemiddel norske myndigheter har til rådighet for å oppnå de overordnede sikkerhetspolitiske mål, og må dimensjoneres deretter.

Komiteen viser til at eksisterende mål for norsk forsvarspolitik iht. St.meld. nr. 22 (1997-1998) er:

- militær tilstedeværelse og synlighet
- evne til å fremskaffe og utveksle risikovurderinger og tidlige varsler
- evne til å håndtere episoder og kriser
- evne til å forsvare norsk land-, sjø- og luftterritorium mot militære angrep
- evne til militært samvirke med allierte og deltakelse i internasjonale styrkestrukturer og operasjoner
- forsvarsrelatert samarbeide med andre land og innenfor internasjonale organisasjoner.

Komiteen viser til de foreslåtte mål i proposisjonen:

- å forebygge og møte utfordringer mot norsk sikkerhet
- å ivareta norske rettigheter, interesser og forpliktelser
- å løse andre samfunnsviktige oppgaver på utvalgte områder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, viser til at de foreslåtte mål synes å innebære et lavere ambisjonsnivå i forhold til gjeldende forsvarspolitiske mål, selv om disse i noen grad reflekteres i Forsvarets fremtidige oppgaver.

Flertallet mener derfor at de eksisterende mål slik de fremgår av strekpunktene må videreføres, noe som ikke ekskluderer de mer vage målformuleringene som er foreslått i proposisjonen. En oppgivelse av det klare mål å ha evne til å forsvare norsk land-, sjø-, og luftterritorium mot militære angrep eller lavere deler av et slikt spekter - understøttet av allierte styrker, basert på artikkel 5 i NATO-traktaten, kan flertallet ikke akseptere.

Flertallet vil understreke at ivaretagelsen av vår evne til å avskrekke en part fra politisk og diplomatisk press mot norske interesser eller avskrekke noen fra aktiv militær innsats mot oss i noen form er nødvendig for å oppfylle overordnede sikkerhetspolitiske mål.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er enig med departementet i at det i dagens raskt omskiftelige sikkerhetspolitiske klima, er viktig at de forsvarspolitiske mål er av overordnet natur for å kunne bli relevante ved endringer av rammebetingelsene. Disse medlemmer konstaterer også at departementets målformuleringer er i tråd med anbefalingene fra Forsvarspolitisk utvalg, jf. NOU 2000:20 "Et nytt forsvar".

Disse medlemmer slutter seg derfor til de anbefalte endringer av de forsvarspolitiske mål. Disse medlemmer understreker imidlertid at endringene i målformuleringene ikke er ment å indikere et redusert ambisjonsnivå i forhold til de gjeldende forsvarspolitiske mål.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, peker på at dagens forsvar tidligere ble definert som et minimumsforsvar. Flertallet viser til gjeldende forsvarskonsept som er basert på fire prinsipper:

- et nasjonalt balansert forsvar
- alliert, militært samvirke og internasjonalt samarbeid
- totalforsvar
- verneplikt.

Flertallet viser til at departementet foreslår en tilpasning av forsvarskonseptet til endrede rammebetingelser, utfordringer og behov. Flertallet legger sine sikkerhetspolitiske og forsvarspolitiske mål til grunn og vil peke på at disse mål må vektlegges, og ikke utelukkende mål bygget på økonomiske endrede rammebetingelser.

Flertallet legger til grunn at med de betydelige økningene i driftskostnader og ikke minst teknologiske fordyrelser når det gjelder anskaffelser av militært materiell vil det over tid være vanskelig for Norge å opprettholde målet om et nasjonalt balansert forsvar om ikke omfattende omstrukturering gjennomføres og økonomiske rammer økes noe.

Flertallet vil understreke at med Norges geopolitiske situasjon må det være en hovedoppgave å videre-

føre et nasjonalt balansert forsvar samtidig som det arbeides for å dekke inn svekkede forsvarskomponenter gjennom "pooling" og annet alliert forpliktende forsvarssamarbeid. Totalforsvarskonseptet legges fortsatt til grunn. På denne bakgrunn mener flertallet at forsvarskonseptet bør baseres på følgende pillarer:

- et nasjonalt, balansert og fleksibelt forsvar
- alliert militært samvirke og internasjonalt forsvarssamarbeid
- totalforsvaret og annet sivilt/militært samarbeid
- verneplikt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at departementet foreslår en tilpasning av forsvarskonseptet til endrede rammebetingelser.

Disse medlemmer viser til merknader til departementets sikkerhetspolitiske avveininger, samt til merknader knyttet til de forsvarspolitiske mål, og sier seg på det grunnlag enig i at forsvarskonseptet bør bestå av følgende hovedpillarer:

- et moderne og fleksibelt forsvar
- alliert og internasjonalt forsvarssamarbeid
- verneplikt
- sivil-militært samarbeid.

Disse medlemmer understreker at endringen fra "et nasjonalt balansert forsvar" til "et moderne og fleksibelt forsvar", ikke innebærer en reduksjon av ambisjonsnivået for våre militære styrker, men en tilpasning av disse til endrede rammebetingelser. Av spesiell betydning i denne sammenheng er det økende behov for fleksible og mobile enheter med kort reaksjonstid.

Disse medlemmer understreker at Norge med den nye strukturen vil råde over militære kapasiteter som gir evne og signaliserer vilje til å håndtere utfordringer mot egen og felles sikkerhet i samarbeid med andre.

4.3 Forsvarskonseptet

Forsvarskonseptet angir de overordnede veivalg i forsvarspolitikken. I forrige langtidsmelding, St.meld. nr. 22 (1997-1998), var forsvarskonseptet basert på: (i) et nasjonalt balansert forsvar, (ii) alliert militært samvirke og internasjonalt samarbeid, (iii) totalforsvar og (iv) verneplikt.

Regjeringen ser det som naturlig å tilpasse forsvarskonseptet til endrede rammebetingelser, utfordringer og behov. Det nye forsvarskonseptet bør hvile på følgende pilarer:

- et moderne og fleksibelt forsvar
- alliert og internasjonalt forsvarssamarbeid
- verneplikt
- sivil-militært samarbeid.

Det nye konseptet innebærer vesentlige endringer i Forsvarets oppgaver med økt vektlegging av fleksibili-

tet og reaksjonsevne, internasjonalt forsvarssamarbeid og medvirkning i allierte operasjoner, og en helt nødvendig tilpasning av verneplikten og samarbeidet mellom sivil og militær side til nye behov og rammebetingelser. Regjeringens anbefalinger er i samsvar med innstillingen fra Forsvarspolitisk utvalg, jf. NOU 2000:20.

For å kunne møte et bredere og mer sammensatt risikobilde må Norge ha et moderne og fleksibelt forsvar både i forhold til oppgaver og kompetanse.

Forsvaret må ivareta nasjonale sikkerhetsbehov samtidig som det må yte betydelige bidrag i internasjonal sammenheng. De militære utfordringene er ikke som tidligere bare knyttet til én bestemt aktør eller én bestemt type konflikt.

Regjeringen mener at det er behov for en vesentlig endret utforming av Forsvarets oppgaver. Fram til i dag har forsvar av norsk territorium mot et omfattende militært angrep vært dominerende i norsk sikkerhets- og forsvarspolitisk planlegging. Tidsavgrenset nasjonal evne til å kunne møte et omfattende militært angrep mot Norge bør i lys av den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen ikke lenger være den dimensjonerende oppgaven for Forsvaret. Regjeringen anbefaler derfor å erstatte et ensidig fokus på invasjonforsvar med et bredere perspektiv på utformingen av Forsvaret.

Forsvaret må ha evne til å løse et bredt spekter av nasjonale og internasjonale oppgaver både i fredstid og i kriser. Flere av oppgavene må ses innenfor en bredere nasjonal og internasjonal ramme, da Forsvarets evne til å løse disse på en fullgod måte vil være avhengig av samarbeid med andre. Videre må Forsvaret ha styrker for anvendelse langs hele konfliktskalaen, og viktige enheter må ha rask reaksjonsevne. Forsvaret må i større grad enn tidligere være forberedt på å håndtere flere oppgaver samtidig. Evnen til å løse flere oppgaver over lengre tid vil imidlertid være begrenset. Om nødvendig må Forsvaret også kunne håndtere mindre kriser i det norske området uten allierte styrker (forsterkninger), og mer alvorlige kriser i en innledende fase.

Samarbeid med allierte for å kunne møte større utfordringer mot norsk sikkerhet vil bli ivaretatt av norske innsatsstyrker i samarbeid med NATO-styrker. Forsvaret må derfor bedre sin evne til å operere sammen med allierte, både i utlandet og i Norge.

Dagens norske forsvarsstruktur som består av relativt store, statiske styrker med lang reaksjonstid, vil i liten grad være egnet til å møte framtidens utfordringer. Det nye Forsvaret må ha bedre reaksjonsevne, deployeringsevne, operativ anvendelighet og evne til understøtte og skifte ut enheter som deltar i langvarige operasjoner. Gitt den relativt begrensede størrelsen på forsvarsstrukturen vil imidlertid utholdenheten være begrenset, spesielt ved høyintensitetsoperasjoner.

Forsvaret bør etter Regjeringens syn ha følgende oppgaver:

- militær tilstedeværelse i prioriterte områder

- etterretning og overvåkning av norske interesseområder
- suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse
- krisehåndtering i norske områder
- forsvar av norske områder og tilrettelegging for å møte utfordringer mot norsk sikkerhet sammen med allierte
- sikring av vitale samfunnsfunksjoner
- internasjonalt engasjement
- annen samfunnsnyttig bruk av Forsvaret.

Ved omleggingen av Forsvaret må vi se våre sikkerhetsutfordringer i et bredere internasjonalt, atlantisk og europeisk perspektiv. Norge må opprettholde og utvikle militære kapasiteter som gir evne og signaliserer vilje til å håndtere utfordringer mot egen og felles sikkerhet i samarbeid med andre. Gjennom deltakelse i internasjonale operasjoner kan norske styrker bidra til å redusere eller fjerne konflikter med potensial for spredning og destabilisering som også kan påvirke norsk sikkerhet samtidig. Våre alliertes motivasjon for å bidra til at norsk sikkerhet styrkes. Ved å bidra ute bedres dessuten Forsvarets evne til å operere effektivt sammen med allierte og andre land, noe som vil være kritisk nødvendig for forsvar av Norge. Også på andre måter bidrar internasjonalt militært engasjement til en gjennomgående kompetanseheving og kvalitets-sikring av styrkene hjemme.

Norge vil fortsatt være kritisk avhengig av tidlig alliert støtte og forsterkninger for å kunne møte større utfordringer mot egen sikkerhet. Avhengigheten av alliansen i alvorlige krisesituasjoner og krig gjør at vår evne til nasjonal krisehåndtering og våre bidrag til internasjonal krisehåndtering må ses i sammenheng. Norske innsatsstyrker som kan brukes i internasjonale operasjoner er også meget anvendelige for operasjoner i Norge.

I videreutviklingen av det allierte forsvarssamarbeidet må imidlertid koblingene mellom Norge og våre allierte tilpasses en ny virkelighet. Troverdigheten i planverket må opprettholdes i forhold til allierte forsterkninger til Norge i en krise- eller krigssituasjon. Dette krever at Norge framstår som en troverdig partner med hensyn til nasjonale prioriteringer og kapasiteter. I lys av den sikkerhetspolitiske utvikling og utviklingen i NATO mener Regjeringen at man fra norsk side må foreta løpende vurderinger av Norges interesser knyttet til utformingen av alliert forsterkningsplanlegging.

Norge har sluttet seg til NATOs reviderte strategisk konsept som følgelig også gjelder utformingen av det norske forsvar. Det strategiske konsept understreker at alliansens styrker må omstilles for å kunne løse et bredt spekter av oppgaver, inkludert kollektivt forsvar. Dette har direkte konsekvenser for de allierte landenes styrkestrukturer og styrkenivåer. I arbeidet med å modernisere og tilpasse alliansens styrkestruktur siktes det mot en optimal balanse mellom styrker på ulike beredskapsnivå samtidig som man beholder evnen til

mer langsiktig gjenoppbygging dersom det skulle bli påkrevet.

Evne til effektivt engasjement, deployering og mobilitet, overlevelse for styrker og infrastruktur, samt utholdenhet som omfatter så vel logistikk som utskifting av styrker, blir i alliansen framhevet som avgjørende. Videre vil tilstrekkelig kapasitet innenfor områder som kommando og kontroll, kommunikasjon, etterretning og overvåkning forsterke styrkenes anvendelighet. Disse kravene har konsekvenser for styrkenes utrustning, beredskap, tilgjengelighet, utholdenhet, øvelser og trening, utplassering og evne til oppbygging og mobilisering.

Det må i økende grad tilrettelegges for alliert øving og trening i Norge. Stramme øvelsesbudsjetter i NATO har ført til at det i tiden som kommer vil gå relativt lang tid mellom hver gang Norge er vertskap for større NATO-øvelser. Dermed blir betydningen av alliert trening i Norge desto viktigere. Det er etter Regjeringens syn viktig å sikre at potensialet for alliert trening utnyttes best mulig både når det gjelder deltakere og innhold. De kostnads- og kvalitetsmessige rammene for alliert trening i Norge må være fullt på høyde med forholdene i andre land.

Bilaterale forsterkningsavtaler vil også i framtiden utgjøre en viktig sikkerhets- og forsvarspolitisk forbindelse som må videreføres og videreutvikles. Som en del av det allierte forsvarssamarbeid, er en videreføring av det strategiske partnerskapet med USA særlig viktig. Dette forutsetter blant annet at norske styrker har tilstrekkelig evne til å operere sammen med amerikanske og allierte styrker både hjemme og ute. Forhåndslagring av amerikansk militært utstyr og bilaterale forsterkningsavtaler vil også i framtiden utgjøre en viktig sikkerhets- og forsvarspolitisk kobling mellom USA og Norge, og må derfor videreføres og videreutvikles. Det vil også være viktig å videreføre amerikansk trenings- og øvingsaktivitet i Norge og et effektivt etterretningssamarbeid.

Norge har betydelig interesse av å utvikle et forsvarspolitisk samarbeid med EU. Det konkrete innholdet i et slikt samarbeid vil avhenge av hvilken medvirkning Norge får innenfor det samarbeid som nå etableres i EU og mellom NATO og EU. Deltakelse i EUs militære ledelses-, planleggings- og styrkestrukturer, herunder deltakelse i europeiske flernasjonale styrker, er sentrale momenter. Også på trenings- og øvingssiden og på forsvarsmateriellområdet (forskning og utvikling, anskaffelser, drift og vedlikehold) vil et utvidet samarbeid være aktuelt.

Følgende retningslinjer legges til grunn for videreutvikling av det allierte og internasjonale forsvarssamarbeidet:

- Samarbeidet bør særlig rettes mot de mest krevende aktiviteter knyttet til forsvar av eget territorium og internasjonale operasjoner, uten at dette utelukker samarbeid på andre områder.

- Samarbeidet bør knyttes opp mot andre lands kapasiteter som kan være aktuelle som forsterkningsstyrker til Norge i en krise eller krigssituasjon. Det må fra norsk side legges betydelig vekt på tilrettelegging for alliert øving og trening, kapasiteter for mottak av allierte styrker og øvrig vertskapsstøtte.
- Samarbeidet bør rettes mot aktiviteter hvor potensialet for synergieffekter inn i det norske Forsvaret er størst, blant annet med hensyn til utvikling av kompetanse og evne til militært samvirke.
- Flernasjonale løsninger må i økende grad søkes etablert i forbindelse med forskning og utvikling, anskaffelser, drift og vedlikehold, strategisk transport, logistikkstøtte, kommando- og kontrollsystemer og operative enheter fra alle forsvarsgrener. Dette taler for norsk deltakelse i de samarbeidsfora som er i ferd med å etableres i Europa på disse felt. I forbindelse med eventuelt samarbeid på logistikksiden bør den norske deltakelsen reflektere ansvarsfordelingen mellom sivil og militær side nasjonalt.
- Utvikling av flernasjonale militære løsninger bør skje i tråd med DCI.

Verneplikten sikrer stabil tilgang og hensiktsmessig fordeling av personell til vårt nasjonale forsvar og et bredt rekrutteringsgrunnlag for internasjonale operasjoner. Ordningen er viktig som sosial og kulturell smeltedigel og ved at Forsvaret får en bred forankring i folket. Verneplikten vil være et viktig fundament for en eventuell oppbygging av et større forsvar dersom det skulle vise seg nødvendig på lengre sikt. Et yrkesbasert forsvar ville måtte være vesentlig mindre enn det som Regjeringen har anbefalt i denne proposisjonen, jf. kap. 5.6. I overskuelig framtid vil et slikt forsvar ikke kunne ivareta norsk sikkerhet. Regjeringen ser det derfor som uaktuelt å gå bort fra prinsippet om verneplikt.

Dagens praktisering av verneplikten er imidlertid ikke tilpasset framtidens forsvar. Forsvaret vil bli betydelig redusert i omfang. Dagens og framtidens stridsmiljø og deltakelse i internasjonale operasjoner stiller andre og til dels høyere krav til personellet. Dette gjelder både evnen til å tilegne seg faglige kunnskaper og god fysisk og psykisk helse. De nye kravene tilsier en strengere utvelgelse som også vil bidra til at en større del av den innkalte styrken gjennomfører førstegangs- og repetisjonstjenesten. Man kan dermed basere seg på en lavere innkallingsstyrke.

Forsvarets behov og ressurstilgang skal være styrende for fordeling av de vernepliktige og dimensjonerende for innkallingsstyrken. Innenfor disse rammebetingelsene er det et mål å utdanne flest mulig vernepliktige. Dette vil gi Forsvaret handlefrihet og ikke minst vil det frigi midler til en mer meningsfylt tjeneste for de som gjennomfører verneplikten. Regjeringen legger vekt på at verneplikten skal bygge på

prinsippet om bred forankring i befolkningen og bred fordeling av byrdene.

Mulige konsekvenser for sivil verneplikt av omleggingen av vernepliktsordningen kan ikke utelukkes. Regjeringen vil vurdere hvorvidt praktiseringen av sivil verneplikt bør justeres, både i tilknytning til arbeidet med oppfølgingen av denne proposisjonen og i behandlingen av Regjeringens kommende melding om samfunnsikkerhet og beredskap.

I framtiden vil det fortsatt være behov for helhetlig utnyttelse av sivile og militære ressurser for å ivareta norsk sikkerhet og norske interesser. Forsvaret vil trenge sivil støtte både ved sikkerhetspolitiske kriser i våre nærområder, til mottak av allierte avdelinger og i forbindelse med deltakelse i internasjonale operasjoner. Totalforsvarets prinsipper ligger derfor fast.

Forsvarets behov for sivil støtte vil bli betydelig endret samtidig som forutsetningene for å yte slik støtte også forandres. Regjeringen ser det som viktig å stimulere til endring og nytenkning på dette feltet. Totalforsvarsideen bør derfor videreføres i et bredere perspektiv under betegnelsen sivil-militært samarbeid. Man bør søke å dra nytte av erfaringer, kompetanse og nettverk som er opparbeidet i totalforsvaret, også i situasjoner der beredskapslovgivningen ikke er iverksatt.

Kapasiteter og systemer på sivil og militær side må gjøre det mulig på kort tid å etablere en fleksibel sivil støtte. Forsvaret har igangsatt et arbeid for å beskrive hvilke behov Forsvarets avdelinger har for sivil støtte for å kunne løse sine oppgaver i en krise eller krig. Dette arbeidet må følges opp i nært samarbeid mellom Forsvarsdepartementet og andre berørte departementer.

Sivil støtte til mottak av allierte forsterkninger vil fortsatt være meget viktig. Med et norsk forsvar som er redusert i omfang, og med betydelige allierte styrker som kan bli satt inn på norsk territorium i tilfelle en alvorlig krise eller krig, vil vertslandstøtte i større grad være dimensjonerende for hele den sivil-militære planleggingen. Man må regne med at de allierte forsterkningsplanene i framtiden vil inneholde større fleksibilitet og færre detaljer enn i dag. På samme måte må det være en hensiktsmessig detaljeringsgrad i våre nasjonale planer. I tillegg vil allierte forsterkningsstyrker ha bedre reaksjonsevne, mobilitet og evne til operativ logistikk. Dette vil også kunne påvirke den sivil-militære planleggingen. Det er derfor viktig at berørte departementer trekkes inn i prosessen når man fra militær side gjør avtaler med andre land som kan innebære behov for vertslandstøtte.

I tillegg til å støtte Forsvaret ved krise og krig, må den sivile støtte i større grad rettes inn mot understøttelse av Forsvaret i internasjonale operasjoner. For å sette inn styrkebidrag i de fleste internasjonale operasjoner er tilgang til strategisk sjøtransport viktig. Forsvarsdepartementet vil derfor, i samarbeid med berørte departementer, arbeide for å etablere et samarbeid med rederinæringen om frakt av materiell. Videre ønsker Norge, som en del av DCI-prosessen, å bidra aktivt til

å styrke alliansens evne til strategisk sjøtransport. Dette omtales nærmere i kap. 5.3.4.

Når NATOs og/eller Norges sikkerhet ikke er truet direkte, må sivil støtte kunne frambringes uten at beredskapslovgivningen benyttes. I den lavere del av krisespekteret, og særlig hvis krisen er av tydelig ikke-artikkel 5-karakter og befinner seg langt fra Norge, vil det neppe være aktuelt å sette vanlige markedsmekanismer ut av funksjon. Sivil støtte til Forsvaret må i slike situasjoner baseres på frivillige, men forpliktende avtaler med næringslivet, frivillige organisasjoner og eventuelle andre aktører.

Kriser på lavt intensitetsnivå eller av begrenset omfang vil kunne oppstå med betydelig kortere varslings- og forberedelsestid enn tidligere. Det samme vil gjelde et begrenset angrep på norsk eller alliert territorium eller kritisk infrastruktur. Dette stiller økte krav til fleksibilitet og reaksjonsevne hos det sivile støtteapparat.

For å oppnå ønsket grad av fleksibilitet vil det være hensiktsmessig å utarbeide et nytt konsept for sivil støtte i situasjoner der beredskapslovgivningen ikke kan anvendes. Et slikt konsept må utvikles i nært samarbeid med departementer som har fagansvar for levering av ressurser til Forsvaret. Konseptet bør ta utgangspunkt i totalforsvarets helhetstenkning hvor sivile og militære ressurser ses i sammenheng. Dette innebærer, på kommersielle vilkår, bruk av ekspertise, kompetanse, nettverk og organer som er bygget opp for å kunne håndtere en artikkel 5-situasjon. Hensikten er å legge grunnlaget for en fleksibel, sivil støtte med kort reaksjonstid. På sikt kan det vise seg at et slikt konsept, eller deler av det, også vil være hensiktsmessig til bruk i artikkel 5-situasjoner både i og ikke minst utenfor Norge.

I forbindelse med internasjonale fredsoperasjoner i land hvor hele statsapparatet mer eller mindre er gått i oppløsning eller har blitt ødelagt, vil behovet for sivil bistand ved gjenoppbygging av sivile samfunnsinstitusjoner og infrastruktur være meget stort.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at Norge må opprettholde og utvikle militære kapasiteter som gir evne og signaliserer vilje til å håndtere utfordringer mot egen og felles sikkerhet i samarbeid med andre.

Komiteen vil peke på at ved norske styrkers deltakelse i internasjonale operasjoner, bedres også Forsvarets evne til å operere effektivt sammen med allierte, noe som vil være nødvendig for forsvaret av Norge. Komiteen vil videre peke på at dette virker kompletterende koblet mot allierte øvelser på norsk jord, noe som fortsatt vil være svært viktig for å oppnå effektivt alliert støtte i en kritisk situasjon.

Komiteen vil understreke at Norge fortsatt vil være kritisk avhengig av tidlig alliert støtte og forsterkninger for å møte større utfordringer mot egen sikkerhet. Avhengigheten av alliansen i alvorlige krisesituasjoner og krig gjør at vår evne til nasjonal krise-

håndtering og våre bidrag til internasjonal krisehåndtering må sees i sammenheng. Norske innsatsstyrker som kan brukes i internasjonale operasjoner er også anvendelige for operasjoner i Norge.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil understreke at størrelsen på styrker som kan utdannes og deployeres i slike sammenhenger vil være svært begrenset, og derfor må ses som et viktig supplement til og som et produkt av nasjonale "in place"-styrker.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil i denne sammenheng understreke betydningen av at reaksjonsstyrkene produseres som en del av den helhetlige styrkestrukturen, og at de skal kunne operere som en integrert del av den nasjonale styrkestrukturen dersom det skulle bli nødvendig. Størrelsen på de styrkene som til enhver tid er reaksjonsstyrker, vil være begrenset i forhold til størrelse på strukturen som helhet.

Komiteen har merket seg at Norge har sluttet seg til NATOs reviderte strategiske konsept og de krav som stilles til militære kapasiteter gjennom Defence Capabilities Initiative (DCI). Komiteen er enig i at norske enheter så langt det er mulig, må fylle allierte krav og standarder, og har merket seg at Regjeringen understreker at dagens norske forsvar på mange og viktige områder ikke møter kravene i DCI. Komiteen vil på en slik bakgrunn peke på at en måloppnåelse på dette området vil være avgjørende avhengig av at de økonomiske rammebetingelser blir forutsigbare.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til den misnøye med Norges forsvarsanstrengelser som kom til uttrykk bl.a. under komiteens nylige besøk i NATO, og at dette både går på ressurstilgangen og på at den foreslåtte strukturen blir for liten i forhold til Norges behov og NATOs forventninger.

Disse medlemmer viser videre til svarbrev av 11. mai 2001 hvor det fremgår at forsvarsbudsjettets andel av BNP er en viktig målestokk på forsvarsinnsatsen i de enkelte medlemsland i alliansen, at den for Norges del lå på ca. 3 pst. i 1990 mens den i fjor kom ned på 1,9 pst. og at den etter prognosene vil bli liggende der i kommende år dersom Regjeringens opplegg følges. Gjennomsnittet for NATOs medlemsland oppgis til 2,2 pst. Disse medlemmer vil minne om at minimumskravet til NATOs søkerland er at de må komme opp på 2 pst., og at de nå gjør store anstrengelser for å tilfredsstille dette kravet. Det burde etter disse medlemmers mening være en selvfølge at Norge ikke ligger under denne grensen. Det norske forsvarsbudsjettet må derfor snarest heves til minimum 2 pst. av BNP, dvs. 29,5 mrd. kroner. Disse medlemmer vil peke på at spesielle forhold i norsk økonomi relatert til olje- og gassaktiviteten bidrar til et relativt

høyt BNP slik at en vekting mot BNP-mål ikke vil få samme virkning som andre land vi sammenlikner oss med. Disse medlemmer mener at vi allikevel, som nasjon, vil bli vektet av andre land på dette sammenlikningsgrunnlag

Disse medlemmer peker på Norges utsatte geopolitiske og strategiske posisjon. Når vi gjennom NATO forventer at våre allierte skal anvende betydelige ressurser for å ha kapasitet til å kunne hjelpe oss i en gitt situasjon, bl.a. gjennom forhåndslagring, øvinger av personell m.m., vil vi lett kunne møtes med at vi selv yter mindre enn gjennomsnittet i alliansen når målestokken er BNP. Dette mener disse medlemmer kan virke uheldig og mener derfor at Norge snarest bør ha som mål å nå opp i 2,2 pst. av BNP som et mål for forsvarsinnsatsen.

Komiteen vil understreke betydningen av at vårt engasjement for tilrettelegging av alliert øving og trening i Norge forsterkes og viser til at dette gjentatte ganger har vært påpekt av komiteen.

Komiteen er enig med Regjeringen i at bilaterale forsterkningsavtaler også i fremtiden vil utgjøre en viktig sikkerhets- og forsvarspolitisk hjørnestein. I denne sammenheng er det spesielt viktig å videreføre og utvikle det strategiske partnerskapet med USA. Dette forutsetter at de generelle bilaterale relasjonene til USA må håndteres slik at båndene styrkes. Et av de viktigste elementene i et slikt partnerskap er forhåndslagring av amerikansk militært utstyr og tilhørende avtaler. Dette, sammen med bilaterale forsterkningsavtaler, må derfor videreføres og videreutvikles. Like viktig er det etter komiteens mening å videreføre amerikansk trenings- og øvingsvirksomhet i Norge, samt effektivt etterretningssamarbeid. En videreføring og utvikling av andre bilaterale avtaler anser komiteen for fortsatt å være viktig.

Komiteen ser NATO som hjørnesteinen i vår sikkerhets- og forsvarspolitiske forankring. Komiteen vil allikevel peke på betydningen av at Norge finner et troverdig feste i det forsvarspolitiske samarbeidet som utvikles i EU. Norge bør med det for øyet blant annet aktivt stimulere til utvikling av samtrening og øving for styrker fra europeiske land. Komiteen forutsetter at dette ikke er i strid med Grunnlovens intensjoner.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at eventuell norsk deltakelse i EU-operasjoner betyr at det stilles norske styrker til disposisjon for en organisasjon som Norge ikke er medlem av. Dermed kan det stilles spørsmål om hvorvidt dette kan være i strid med Grunnlovens § 25. Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen tar initiativ til at dette spørsmålet avklares snarest mulig.

Komiteen har merket seg at det er et økt behov for internasjonalt forsvarsrelatert samarbeid, ikke minst for små land, som en følge av større krav til utvikling

og anskaffelse av militært utstyr. Komiteen er enig i at det må videreutvikles samarbeidsformer for å forsøke å rasjonalisere anskaffelse av forsvarsmateriell for å møte økte kostnader, ikke minst mot tilpasning til DCI-krav.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil arbeide for økt norsk deltakelse i flernasjonale strukturer. Komiteen vil i en slik sammenheng peke på NATO som den viktigste av slike strukturer, og understreke at for et lite land vil det være nødvendig strengt å prioritere slikt samarbeid og å finne en balanse for deltakelse i relasjon til landets størrelse og bæreevne som forstås og kan aksepteres av våre allierte. På denne bakgrunn slutter komiteen seg til følgende strekpunkter på side 30 i proposisjonen:

- Samarbeidet bør særlig rettes mot de mest krevende aktiviteter knyttet til forsvar av eget territorium og internasjonale operasjoner, uten at dette utelukker samarbeid på andre områder.
- Samarbeidet bør knyttes opp mot andre lands kapasiteter som kan være aktuelle som forsterkningsstyrker til Norge i en krise eller krigssituasjon. Det må fra norsk side legges betydelig vekt på tilrettelegging for alliert øving og trening, kapasiteter for mottak av allierte styrker og øvrig vertslandsstøtte.
- Samarbeidet bør rettes mot aktiviteter hvor potensialet for synergieffekter inn i det norske Forsvaret er størst, blant annet med hensyn til utvikling av kompetanse og evne til militært samvirke.
- Flernasjonale løsninger må i økende grad søkes etablert i forbindelse med forskning og utvikling, anskaffelser, drift og vedlikehold, strategisk transport, logistikkstøtte, kommando- og kontrollsystemer og operative enheter fra alle forsvarsgrener. Dette taler for norsk deltakelse i de samarbeidsfora som er i ferd med å etableres i Europa på disse felt. I forbindelse med eventuelt samarbeid på logistikkiden bør den norske deltakelsen reflektere ansvarsfordelingen mellom sivil og militær side nasjonalt.
- Utvikling av flernasjonale militære løsninger bør skje i tråd med DCI.

Komiteen forutsetter at totalforsvarets prinsipper fortsatt ligger fast - og at beredskapslovgivningen derfor også fortsatt må reflektere dette. Komiteen er ikke uenig i at beredskapslovgivningen bør kunne suppleres med andre virkemidler der dette anses hensiktsmessig, men at dette må være supplerende og ikke bidra til å svekke adgangen til å skaffe til veie ressurser gjennom rekvisisjon.

Komiteen vil fremheve viktigheten av at totalforsvarskonseptet moderniseres, slik at samfunnets evne til å møte det nye trusselbildet styrkes.

Komiteen konstaterer at rammebetingelsene for interaksjonen mellom Forsvaret og samfunnet har

endret seg i betydelig grad, og at det derfor er nødvendig å supplere de virkemidler som hittil har vært brukt for å håndtere disse forhold. Komiteen vil imidlertid understreke at dette ikke på noen måte må føre til en svekkelse av de mekanismer som med hjemmel i beredskapslovgivningen er etablert for totalforsvarsformål. På samme måte som forsvaret av norsk territorium og suverenitet forblir Forsvarets mest fundamentale oppgave, utgjør totalforsvarets mekanismer for sivil støtte til det militære forsvar i slike situasjoner, den i en gitt situasjon mest grunnleggende form for sivil-militært samarbeid. Komiteen understreker imidlertid at denne erkjennelsen ikke på noen måte bør være til hinder for at det sivil-militære samarbeide utvides og moderniseres for å tilpasses endrede rammebetingelser.

Komiteen har merket seg at Regjeringen har vurdert fritaksordningen i forbindelse med mobilisering ut fra hensynet til økt sivilt ansvar og redusert behov for personell i Forsvarets oppsetninger. Komiteen vil understreke betydningen av at Forsvarets behov ikke svekkes gjennom utvidelse av fritaksordningen, særlig i relasjon til vernepliktig befal og spesialister.

Komiteen vil i den sammenheng vise til at økningen i fritakskvotene for politiet har ført til betydelige problemer for oppsetningen bl.a. i Heimevernet og viser til henvendelser fra NROF og Heimevernskolen Dombås. Komiteen ber derfor om at kvoten på 150 tjenestemenn fra politiet som avgis til Forsvaret ved mobilisering økes inntil totalt 250.

Komiteen har merket seg at enkelte utviklingstrekk i næringslivet vanskeliggjør militære rekvisisjoner. Komiteen vil understreke betydningen av at endringer i samfunnsstrukturer som påvirker understøttelse av Forsvaret, bl.a. gjennom den militære rekvisisjonsordning, må føre til tilpasninger som sikrer støtten til Forsvaret på en hensiktsmessig måte.

Komiteen vil understreke betydningen av at sivil-militært samarbeid utvikles for bedre å understøtte vertslandsforpliktelser i relasjon til allierte forsterkningsavtaler. Komiteen er derfor enig i at andre berørte departementer trekkes inn i prosessen når det fra militær side gjøres slike avtaler. Slik medvirkning må koordineres gjennom Forsvarsdepartementet. Forutsetningen må være at andre berørte departementers rolle må være å støtte opp om gjennomførbarheten av militære avtaler.

Komiteen viser til gjeldende ordning med skipsfartsberedskap, som fortsatt anses som svært viktig i nasjonal sammenheng, og er enig i at Norge som et bidrag til DCI-prosessen aktivt arbeider for å etablere et samarbeid med rederinæringen for å styrke alliansens evne til strategisk sjøtransport. Komiteen vil understreke at slike avtaler må skje på vanlige forpliktende kommersielle vilkår med unntak for artikkel 5-situasjoner. På en slik bakgrunn vil komiteen støtte tiltak for å utarbeide forslag til nye konsepter for sivil støtte der beredskapslovgivningen ikke kan anvendes.

Komiteen har merket seg at hensikten er å legge grunnlag for en fleksibel, sivil støtte med kort reaksjonstid.

Komiteen har merket seg at kriser på lavt intensitetsnivå eller av begrenset omfang vil kunne oppstå med betydelig kortere varslings- og forberedelsestid enn tidligere, og at det samme vil gjelde et begrenset angrep på norsk eller alliert territorium eller kritisk infrastruktur. Dette stiller økte krav til fleksibilitet og reaksjonsevne hos det sivile støtteapparat. Komiteen finner at disse forutsetninger også må reflekteres i den militære struktur.

4.4 Forsvarets oppgaver

I proposisjonens pkt. 4.4.1 - 4.4.8 på sidene 32-36 beskrives Forsvarets oppgaver fra pkt. 4.3 nærmere.

Komiteens merknader

Komiteen viser til innledende og overordnede merknader under kap. 4.3.

Komiteen vil understreke at militær tilstedeværelse legger grunnlag for effektiv myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse i fredstid og samtidig sikrer nasjonal handlefrihet og evne til krisehåndtering. Militær tilstedeværelse bidrar også til å forebygge ustabilitet og konflikter. Tilstedeværelse i nordområdene vil derfor fortsatt stå sentralt. Forsvarsstrukturen må tilpasses disse utfordringene, og det må gis klare prioriteringer for områder som særlig krever militær tilstedeværelse.

Komiteen vil understreke at en effektiv etterretning og overvåking av norske interesseområder i nordområdene fortsatt må ha høyeste prioritet, slik at sentrale nasjonale interesser ivaretas og at Forsvaret skal få det nødvendige grunnlag for å utføre øvrige oppgaver effektivt.

Komiteen erkjenner at nye utfordringer mot norsk sikkerhet kan oppstå raskt, noe som innebærer at evne til risikovurderinger og tidlig varslings samt varsler av strategisk karakter derfor fortsatt vil ha stor betydning. Komiteen vil også peke på at endring av risikobildet vil måtte kreve forsterket innsats overfor sabotasje mot vitale samfunnsfunksjoner og mot gass- og petroleumsvirksomheten. Feltetterretningstjeneste i forbindelse med deltakelse i internasjonale operasjoner vil utgjøre en ny utfordring.

Komiteen vil understreke at overvåking av de store norske interesseområdene er en krevende oppgave. Dette må fortsatt ha første prioritet og underbygge spesialkompetanse knyttet til nordområdene.

Komiteen er enig i at nye teknologiske midler må tas i bruk for å supplere tradisjonelle enheter. Komiteen ber Regjeringen løpende vurdere om ressurser avsatt til etterretning og overvåking er tilpasset oppgavene og omtale eventuelle behov på en hensiktsmessig måte.

Komiteen er enig i at suverenitetshevdelse er en oppgave for Forsvaret som forutsetter evne til å håndtere større og mindre episoder på land, i territorialfar-

vannet og i norske luftrom. Komiteen mener at i kriser og krig innebærer håndhevelse av norsk suverenitet evne til å hindre en motstander i å få adgang til norsk territorium. Komiteen understreker at effektiv og troverdig suverenitetshevdelse forutsetter at Forsvaret har tilstrekkelige ressurser til å overvåke aktiviteten i våre områder og være til stede på kort varsel med egnet materiell og personell.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil hevde at den foreslåtte militære struktur og innretningen av denne ikke tilfredsstillende kravene til evne til suverenitetshevdelse slik proposisjonen beskriver dette. Flertallet vil i denne sammenheng peke på at balansen mellom kvalitet og kvantitet i Forsvaret er vanskelig, men viktig. I et forsvar er også kvantiteten en viktig del av kvaliteten, ikke minst i et langstrakt land som Norge som også har ansvar for store havområder. I enkelte situasjoner kan flere folkevogner være bedre enn én Cadillac.

Flertallet peker videre på at all erfaring viser at dramatiske omveltninger i verdenssamfunnet oftest kommer brått og uventet, og at vi derfor til enhver tid må ha et forsvar som tar høyde for dette. Å bygge opp igjen et sterkt redusert forsvar tar meget lang tid (10-15 år). Å basere seg på "en forutseende utenrikspolitikk" og gjenoppbygging er derfor etter flertallets mening risikabelt. Flertallet vil i annen sammenheng komme tilbake til dette.

Komiteen er enig med Regjeringen i at Forsvaret i de senere år har fått flere og mer krevende oppdrag knyttet til suverenitetshevdelse, bl.a. på vegne av andre departementer. Derfor må slike oppgaver vurderes opp mot Forsvarets primære oppgaver og tilgjengelige ressurser i forbindelse med oppdrag som tilføres av andre uten at midler samtidig tilføres.

Komiteen er enig i at når det gjelder selvstendig evne til krisehåndtering i norske områder, må den være dimensjonert slik at det ikke reises tvil om vår troverdighet så vel i NATO-sammenheng som i forhold til potensielle motparter. Komiteen anser dette som en nødvendig forutsetning for å kunne påregne og motta hjelp utenfra om en krise skulle utvikle seg i en mer alvorlig retning.

Komiteen understreker at Norge er og fortsatt vil være kritisk avhengig av alliert støtte for å møte større militære utfordringer mot eget område. Forsvaret må derfor være dimensjonert slik at det kan ytes rask og tilstrekkelig motstand slik at det tydeliggjøres at Norge og NATO står overfor en artikkel 5-situasjon. Forsvaret må også kunne sikre innsettingsområdene for allierte styrker og ha evne til å operere sammen med disse. Et troverdig nasjonalt forsvar, opprettholdelse av alliert planverk og troverdige og forutsigbare øvelser er derfor fortsatt viktig.

Komiteen peker på betydningen av at Norge sikres innflytelse i utarbeidelse av slike planverk, for å tilføre NATO kunnskap om norske forhold og demon-

streere vilje til samhold i alliansen. Opprettholdelse av et alliert hovedkvarter og annen NATO-infrastruktur i Norge og stasjonering av norsk militært personell i allierte hovedkvarter i utlandet er derfor fortsatt av stor betydning.

Komiteen har merket seg at det i løpet av 10-20 år må forventes at europeisk og norsk territorium er innenfor rekkevidde av missilsystemene fra regioner som i dag har liten betydning for vår sikkerhet. Også deltakelse i internasjonale operasjoner samt Norges rolle som stor leverandør av olje og gass kan føre til trussel om bruk av masseødeleggelsesvåpen mot norske områder. Å etablere et aktivt og effektivt forsvar mot slike våpen er så krevende at dette bare kan utvikles i samarbeid med andre land. Norge bør derfor aktivt følge opp initiativ innenfor NATO-alliansen på dette området.

4.5 Behovet for nasjonal samordning og utfordringer knyttet til samtidighet

Siden bruk av militærmakt alene sjelden vil være tilstrekkelig, er koordinert bruk av sivile og militære virkemidler helt nødvendig. Behovet for nasjonal samordning har blitt større i forhold til alle Forsvarets oppgaver.

Den nasjonale håndtering av blant annet Kosovo-krisen understreker behovet for et forbedret nasjonalt system for krisehåndtering. Det vil være mest hensiktsmessig å videreutvikle et system basert på det formelle linjeansvaret, men som samtidig bedrer koordineringen mellom departementene i tidskritiske situasjoner.

I forhold til vårt internasjonale engasjement er det behov for en mer helhetlig bruk av virkemidler. Bedre samordning gjør det mulig å oppnå best mulige resultater med de ressurser som settes inn. Det er nødvendig at slike forberedelser finner sted før det blir aktuelt å benytte virkemidlene. Dette tilsier god koordinering mellom de berørte departementer og frivillige organisasjoner. I den kommende langtidsperspektivet vil det være helt nødvendig å forbedre denne koordineringen ytterligere, samt foreta nødvendige avklaringer av ansvar.

Forsvaret må i større grad enn tidligere være forberedt på å håndtere flere oppgaver samtidig. Forsvarets begrensede størrelse fordrer at styrkene har den nødvendige fleksibilitet. Dette vil legge føringer på strukturens reaksjonsevne, deployeringsevne og operative anvendelighet. Samtidig vil strukturens begrensede størrelse føre til at man nasjonalt må prioritere meget hardt for å sikre at Forsvaret til enhver tid er i besittelse av en viss styrkereserve.

Komiteen har ingen merknader.

5. HOVEDLINJER FOR FORSVARETS FRAMTIDIGE STRUKTUR OG

ORGANISASJON

5.1 Innledning

Regjeringen anbefaler en serie forsvarspolitiske endringer. Oppmerksomheten flyttes fra invasjonforsvaret til et bredere oppgavespekter, og det legges større vekt på evne til episode- og krisehåndtering, reaksjonsevne og mobilitet og alliert og internasjonalt forsvarssamarbeid.

Dette innebærer at Forsvarets struktur og organisasjon må endres på en grunnleggende måte.

5.2 Prinsipper for utforming av struktur og organisasjon

Følgende prinsipper ligger til grunn for den struktur og organisasjon som anbefaler:

- a) Fleksible styrker med evne til fellesoperasjoner
- b) Evne til samvirke med allierte styrker og sivile aktører
- c) En kompetanserettet tilnærming
- d) Konsentrerte strukturer og færre ansatte
- e) Styrket strategisk ledelse og reduserte stabs-, støtte- og ledelsesenheter.

Komiteens merknader

Komiteen støtter prinsippet om fleksible styrker med kapasitet til å delta i fellesoperasjoner, men legger til grunn at hovedinnretningen må være basert på evne til nasjonalt forsvar, evne til å samarbeide med allierte i inn- og utland, samt ha evne til å ta imot allierte forsterkninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker betydningen av at Forsvarets styrkestruktur moderniseres slik at den kan oppfylle de krav som stilles til det, både i nasjonal og internasjonal sammenheng. I denne sammenheng er det spesielt viktig at Forsvaret utvikles i den retning som skisseres i NATOs strategiske konsept og i arbeidet med å modernisere alliansens styrker (Defence Capabilities Initiative). Dette innebærer blant annet at Forsvaret må råde over et bredt spekter av fleksible enheter med kort reaksjonstid, stor mobilitet og betydelig robusthet og utholdenhet. En modernisering i denne retning er en forutsetning både for å kunne håndtere utfordringer mot norsk suverenitet og norske interesser i våre nærområder, for å kunne møte større utfordringer mot norsk sikkerhet i samarbeid med våre NATO-allierte og for å kunne ivareta øvrige forpliktelser vis-a-vis NATO.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet går inn for følgende krigsstruktur:

Hæren:

Disse medlemmer mener at den strukturen Regjeringen legger opp til ikke er tilstrekkelig. Det trengs en større organisasjon for å kunne motstå et

begrenset territorielt angrep, for å holde på tilstrekkelig kompetanse i organisasjonen og for å sikre tilstrekkelig kompetanse og rekrutteringsgrunnlag for internasjonale operasjoner. Disse medlemmer går inn for at tjenestetiden for vernepliktige i Hæren, skal være på 200 operative dager.

Disse medlemmer går inn for følgende hovedelementer i Hæren:

- I Nord-Norge: 1 mobil divisjon med 2 brigader og 1 jegerregiment (med økt produksjon). Grensevaktten (med økt produksjon).
- I Trøndelag: 1 mobiliseringsbrigade, med fokus mot beskyttelse av forhåndslagre.
- På Østlandet: Innsatsstyrke i en brigaderamme. H.M. Kongens Garde.
- Et betydelig antall selvstendige jegerkompanier.

Sjøforsvaret:

Sjøforsvaret har i dagens sikkerhetspolitiske situasjon fått en økt rolle i forhold til å ivareta norsk suverenitet og vern av norske interesser og ressurser. Disse medlemmer synes ikke Regjeringen tar inn over seg denne realiteten i tilstrekkelig grad. Disse medlemmer vil styrke Sjøforsvarets evne til krisehåndtering og finner Regjeringens forslag om å ta ut Missil-torpedobåtene uakseptabelt. Disse medlemmer vil videreføre 14 MTB-er av Hauk-klassen. Disse erstattes gradvis av MTB-er av Skjold-klassen som innføres fra 2003. KNM Tyr videreføres i strukturen. Disse medlemmer vil dessuten videreføre tre landgangsfartøyer, med ett mannskapsett.

Disse medlemmer ser viktigheten i å ha et stasjonært kystartilleri i tilfelle krig, og vil derfor holde tre 120 m.m. kystfort, seks 75 m.m. kystfort og seks torpedo/mineanlegg i mobiliseringsstatus.

Disse medlemmer vil dessuten øke utdanningskapasiteten til Sjøheimevernet.

Luftforsvaret:

Disse medlemmer ser viktigheten av at Luftforsvarets organisasjon konsentreres. Disse medlemmer vil fremheve at nye kampfly må besluttes som et strukturelement, og innføres i investeringsperioden 2010-2014. De oppdaterte F-16 flyene vil være blant verdens beste jagerfly fram til nevnte periode.

Disse medlemmer går og inn for at det opprettes tankfly-kapasitet som et sivilt-militært prosjekt. Denne kapasiteten må stilles Luftforsvaret til rådighet ved mobiliseringsøvelser. Det forutsettes at det oppnås tilfredsstillende økonomisk avtale.

Heimevernet:

Disse medlemmer reagerer kraftig på den sterke nedbyggingen av Heimevernet som Regjeringen legger opp til. Heimevernet representerer et høyst aktuelt forsvarsmessig virkemiddel. Disse medlemmer vil opprettholde dagens 18 heimevernsdistrikter. Dessuten skal Heimevernets styrke fortsatt være om lag 83

000 mann. Heimevernet bør på grunn av sin store organisasjon og sin særegne kompetanse, gis et nytt og utvidet mandat. Heimevernets nye mandat bør omfatte terrorbekjempelse og sårbarhet. Dessuten må Heimevernet gis territorielt ansvar i krig. For å klare dette må Heimevernet få økt mobilitet og bedre bevæpning av sine styrker. Disse medlemmer går inn for at førstegangstjenesten for vernepliktige i Heimevernet, skal være på 100 operative dager. Deretter skal mannskapene ha 5 dagers årlige øvelser i de 20 årene de blir stående i rullene.

Komiteens medlem fra Høyre går inn for følgende krigsstruktur:

Hæren:

Fagmilitære utredninger viser at Norge som et minimum trenger 4 brigader for å kunne motstå et begrenset angrep på Norge (som kan komme på relativt kort varsel), og for å kunne opprettholde nødvendig kompetanse og et nødvendig minimum av et rekrutteringsgrunnlag for internasjonale operasjoner. NATOs anbefaling går i samme lei. Dette betyr en og en halv brigade mer enn i Regjeringens forslag. Dette medlem foreslår å gjøre dette ved å komplettere brigaden på Østlandet og opprettholde brigade 12 som er utgangsplassert i Trøndelag ("Trønderbrigaden"). Dette for å ha en virkelig slagkraftig enhet i Midt-Norge, hvor også de største amerikanske forhåndslagrene finnes.

Midt-Norge er også av andre grunner et viktig strategisk område. Brig 12 er forøvrig i dag en relativt vel utstyrt og nylig repøvet avdeling. Etter dette medlemms forslag vil da hovedelementene i hæren være utgangsdisponert som følger:

- I Nord-Norge: 1 mobil divisjon med 2 brigader og 1 jegerregiment. Grensevaktten.
- I Trøndelag: 1 brigade.
- På Østlandet: Innsatsstyrke i en brigaderamme. H.M. Kongens Garde.
- Minimum 20 kompanier som disponeres som tillegg til den øvrige struktur.

Sjøforsvaret:

Etter forslag fra Willoch-kommisjonen vedtok Stortinget i 1993 at antall MTB-er skulle reduseres fra 38 til 22. Av disse skulle det være 14 "gamle" i Hauk-klassen som skulle oppdateres og 8 nye. Midt på 90-tallet vedtok Stortinget så at man skulle gå igang med den nye serien, ved å bygge et forseriefartøy. Klassen fikk navnet Skjold og det ble lagt særlig vekt på å gi den følgende egenskaper: Havgående, usynlig på radar og høy hastighet. Samtidig fikk Kongsberg i oppdrag å utvikle et nytt sjømålsmissil, (NSM) skreddersydd for norske forhold som skulle ha de nye MTB-ene som sin hovedplattform. Det er brukt store ressurser på å utvikle dette.

For 2 år siden var forseriefartøyet ferdig og Stortinget (Arbeiderpartiet + Høyre) vedtok at det skulle iverksettes et grundig testprogram av ett års varighet, dersom prøvene var vellykket skulle serieproduksjonen starte umiddelbart. Prøvene falt meget heldig ut. Arbeiderpartiet valgte likevel å revurdere prosjektet i forbindelse med Langtidsproposisjonen, og gikk her inn for å legge ned hele MTB-våpenet.

Uten MTB'er, og kystartilleri som også foreslås nedlagt, vil kysten legges svært åpen. Vår sjømilitære kri-
sehåndteringskapasitet i våre enorme havområder vil reduseres til kystvakten og i praksis 2 operative fregatter, en i syd og en i nord. Høyre står derfor på sine tidligere vedtak i saken om at serieproduksjon av Skjoldklassen iverksettes umiddelbart og konstaterer at det under arbeidet med denne innstillingen er blitt bred enighet om dette synet.

Vi har i senere år brukt ca. 3,6 mrd. kroner på å bygge nye/modernisere kystartillerianlegg samtidig som en rekke gamle er lagt ned. Den siste serien ble påbegynt i 1996 og blir ferdig til sommeren. Dette medlem finner det meningsløst å vrake den betydelige forsvarskapasitet disse fortene representerer og anbefaler at de legges i møllpose inntil videre.

Videre foreslår dette medlem at KNM Tyr videreføres i strukturen.

Luftforsvaret:

Nye kampfly til erstatning for F-16 må fases inn fra og med ca. 2012. Forberedelser til kjøpet må startes opp med det første. Type og endelig antall må bestemmes senere. Vi har i dag 57 fly og dette medlem foreslår at man inntil videre tar sikte på et antall av 60. Dette medlem foreslår videre at man, i likhet med fregattanskaffelsen, legger til grunn tilleggsfinansiering eventuelt med justerte krav til gjenkjøp.

Vi har i dag 6 transportfly av typen Herkules. De er gamle og i realiteten utslitt. Vedlikeholdet er dyrere enn å kjøpe nye. For noen år siden hadde vi forhandlet ferdig en kontrakt for kjøp av nye. Imidlertid trakk stortingsflertallet et betydelig beløp inn fra forsvarsbudsjettets kapittel for nyanskaffelser og kjøpet måtte kanselleres av finansielle grunner. Høyre gikk inn for å kjøpe nye med tilleggsfinansiering og justerte krav til gjenkjøp. Dette medlem opprettholder dette standpunkt.

Heimevernet:

Regjeringen foreslår å redusere antall HV-soldater fra 83 000 til 60 000. Dette er en ren "tenk-på-et-tall" øvelse. Det ligger ingen vurdering av oppgaver/behov bak. En slik analyse ble foretatt midt på 1990-tallet og konkluderte med et behov for noe over 100 000. Dette medlem foreslår at dagens nivå videreføres og at eventuelle endringer må komme som resultat av en konkret vurdering av oppgaver og behov.

Regjeringen foreslår også at dagens 18 HV-distrikt reduseres til 14 ved sammenslåing. En konkret vurdering viser at reduserte personellkostnader oppveies av

økte reisekostnader, slik at man sitter igjen med fremmedgjøring som netto resultat. Dette medlem foreslår derfor at dagens 18 HV-distrikt videreføres. Dette medlem vil foreslå en tjenestetid på 6 måneder for førstegangsutdanning av HV-personell.

Dette medlem viser for øvrig til oversikt over endringer i foreslått struktur under pkt. 5.3.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet går inn for følgende krigsstruktur:

Hæren:

Basert på fagmilitære vurderinger vil disse medlemmer gå inn for en Hærstruktur som gir Norge en mulighet til å stå imot et begrenset angrep og som vil være i stand til å sikre en innsetting av allierte styrker. En slik hærstruktur må minimum være bygget opp om en divisjonsledelse og et antall brigader som ikke må underskride 4, samt et antall støtteavdelinger. Den struktur som er foreslått av Regjeringen er for liten og vil ikke kunne make en oppgave som beskrevet foran, samtidig som avhengigheten av alliert støtte vil måtte øke ytterligere. Med den foreslåtte struktur vil evnen til å holde en bred kompetanse svekkes. Dette vil i sin tur gå ut over evnen også til understøtte styrkeproduksjonen for deltagelse i internasjonale operasjoner og redusere evnen til gjenoppbygging av forsvaret om det skulle bli nødvendig. Disse medlemmer vil derfor videreføre Brigade 12 som mobiliseringsbrigade utgangsdipsonert i Trøndelag. Videre må hærens innsatsstyrke på Østlandet bygges opp til brigadenivå. Disse medlemmer går derfor inn for følgende hovedelementer i Hæren:

- I Nord-Norge: 1 mobil divisjonsledelse med 2 brigader og 1 jegerregiment (Grensevaktstyrken).
- I Trøndelag: 1 mobiliseringsbrigade Brig 12 i Trøndelag
- På Østlandet: 1 brigade (Forsvarets innsatsstyrke)
- Støttetropper, HM Kongens Garde.
- Hele landet: Minimum 20 kompanier som disponeres som tillegg til den øvrige struktur.

Sjøforsvaret:

Utover Regjeringens forslag til krigsstruktur vil disse medlemmer foreslå at de nylig oppdaterte 14 HAUK klasse MTB'er videreføres i dagens operative rolle. Det bygges og innføres en ny klasse MTB'er av Skjold-klassen opptil totalt 8 fartøy. Fartøyene utrustes som forutsatt med nye missiler av typen NSM som hovedvåpen Regjeringen foreslår å utvikle kystartilleri av typen 75 m.m. kanonfort, 120 m.m. Kanonfort samt 6 helt nye torpedo og minefort. Disse fort og anlegg har medført investeringer på til sammen ca. 4 mrd. kroner gjennom 90-årene. Disse medlemmer vil derfor foreslå at 9 kystartillerifort videreføres i "møllpose" inntil videre. Det samme gjøres gjeldende for 6 torpedo og minefort.

Videre foreslår disse medlemmer at KNM Tyr videreføres i strukturen.

Luftforsvaret:

Disse medlemmer foreslår å sikre et nytt flykjøp til erstatning for dagens F-16 og foreslår at det etableres en ny generasjon kampfly på 60 fly.

For at dette skal kunne realiseres, vil det måtte treffes prinsipielle beslutninger om en slik anskaffelse snart og innen 4-årsperioden for å kunne innfase disse før dagens F-16 flåte er foreddet frem mot 2015. Disse medlemmer forutsetter at type, anskaffelsestidspunkt og endelig antall avklares etter fagmilitære vurderinger. Disse medlemmer forutsetter at flykjøpet i sin helhet gjennomføres som et prosjekt som finansieres utenom den ordinære ramme for forsvarsbudsjettet, og forutsetter at krav om gjenkjøp justeres på bakgrunn av landets aktuelle økonomiske og sysselsetningsmessige situasjon. Disse medlemmer erkjenner at dagens flåte på 6 transportfly forlenget burde ha vært skiftet ut. Det forutsettes derfor at nye fly kjøpes og finansieres på samme måte og under de samme betingelser som er beskrevet for jagerflykjøp.

Heimevernet:

Regjeringens forslag om å redusere HV til 60 000 mann aksepteres ikke. Disse medlemmer vil foreslå å videreføre dagens struktur med ca. 83 000 mann. Disse medlemmer går videre imot forslaget om reduksjoner i antall HV-distrikter og opprettelse av Forsvarsdistrikter og foreslå å videreføre dagens 18 HV-distrikt. Disse medlemmer vil foreslå en tjenestetid på 6 måneder for førstegangsutdanning av HV-personell.

5.3 De operative ledd, organisering og kapasitet

Usikkerheten i framtidens risiko- og trusselbildet innebærer at Forsvaret må kunne løse et bredt spekter av oppgaver. Det er derfor nødvendig å ha styrker som er anvendelige for hele konfliktskalaen. Samtidig gjør begrensede ressurser det nødvendig med strenge prioriteringer.

Den mest sannsynlige anvendelsen av norske styrker er håndtering av episoder og kriser i Norges nærrområder, samt deltakelse i internasjonale fredsoperasjoner. Den type fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid som er nødvendig for slike oppgaver, er imidlertid også anvendelige i mindre sannsynlige, men mer alvorlige krigsscenarioer. En betydelig del av Forsvarets mobile styrker vil derfor være innrettet mot å kunne bidra til å løse begge sett med oppgaver, nasjonalt og internasjonalt, på kort varsel. De mest prioriterte av disse utgjør Forsvarets innsatsstyrke (FIST), se St.meld. nr. 38 (1998-1999), jf. Innst. S. nr. 152 (1999-2000). Andre styrker vil ha lengre reaksjonstid eller inngå i det landsdekkende territorialforsvar, og bare kunne anvendes nasjonalt. Større utfordringer mot norsk sikkerhet vil som i dag bare kunne møtes av norske enheter i samarbeid med våre allierte.

I tråd med Defence Capabilities Initiative moderniseres NATO-landenes militære styrker med vektlegging av mobilitet, utholdenhet, fleksibilitet, overlevelsessevne og ledelse. For å skape balanse i de nasjonale bidragene til NATO er det satt fokus på de områder der alliansen som helhet har identifisert mangler. Enkelte av manglene dekkes gjennom reviderte nasjonale prioriteringer i styrkestrukturen, andre søkes ivarettatt gjennom ulike former for flernasjonalt samarbeid. Disse prosessene vil stå sentralt også i utviklingen av det norske forsvarets styrkestruktur over tid. Behovet for å råde over en relativt balansert nasjonal kapasitet, og behovet for å beholde økonomisk handlefrihet i omleggingsperioden, gjør imidlertid at Regjeringen velger å ikke anbefale tidspunkt for innførsel av nye strukturelementer før det er klart hvilke innsparinger omleggingen gir.

En nærmere beskrivelse av de operative enheter og utdanningsorganisasjoner i Landforsvaret, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og systemer på felles nivå er gitt i proposisjonen på s. 39-43.

Det foreslås at Forsvarets styrkestruktur innen 2005 endres som følger:

<i>Hæren</i>	
<i>Dagens struktur</i>	<i>Ny struktur</i>
1 mobil divisjon med 3 brigader	1 mobil divisjon med 2 brigader
3 selvstendige brigader	
Telemark bataljon	Innsatsstyrke i en brigaderamme
H M Kongens Garde	H M Kongens Garde
4 jegerbataljoner	1 jegerforband
Grensevakten	Grensevakten
20 feltbataljoner	Inntil 20 feltkompanier
Støtteavdelinger	Støtteavdelinger

<i>Sjøforsvaret</i>	
<i>Dagens struktur</i>	<i>Ny struktur</i>

4 fregatter	5 nye fregatter med helikoptre under innfasing
10 undervannsbåter	6 undervannsbåter
14 missiltorpedobåter	(et mindre antall missiltorpedobåter beholdes i perioden)
9 mineryddere	8 mineryddere
2 mineleggere	1 minelegger virker som logistikkfartøy inntil 2008
1 depotfartøy	

Sjøforsvaret

<i>Dagens struktur</i>	<i>Ny struktur</i>
Sjøminer/minefelt	Sjøminer
5 landgangsfartøyer	
9 kystartillerifort	
6 undervannsanlegg	
9 lette missilbatterier	1 kystjegerkommando
Minedykkere	1 minedykkerkommando med støttefartøy
Kystvakten med helikoptre	Kystvakten med helikoptre
Diverse støttefartøyer	Diverse støttefartøyer

Luftforsvaret

<i>Dagens struktur</i>	<i>Ny struktur</i>
58 kampfly	48 (+10) kampfly
3 EK- og kalibreringsfly	3 EK- og kalibreringsfly
4+2 maritime patruljefly	4+2 maritime patruljefly
6 transportfly	6 transportfly
18 transporthelikoptre	18 transporthelikoptre
4 hovedbaser	2 basesett
8 deployeringsbaser	2 hovedflystasjoner
	4 flystasjoner
	6 mobiliseringsflystasjoner
6 NASAMS-batterier (luftvern)	NASAMS-grupper (luftvern)
Redningshelikoptertjenesten	Redningshelikoptertjenesten

Felles + Heimevernet

<i>Dagens struktur</i>	<i>Ny struktur</i>
2 fellesoperative hovedkvarter	1 fellesoperativt hovedkvarter med underlagte landsdelskommandoer
Kommando- og kontrollorganisasjon	Kommando- og kontrollorganisasjon
Spesialstyrker	Spesialstyrker
Heimevernet (83.000 soldater)	Heimevernet (60 000 soldater)

Den foreslåtte strukturen vil ha et betraktelig mindre omfang enn tidligere, men vil være bedre tilpasset de aktuelle utfordringer.

Strukturen vil inneholde et økt antall elementer som vil være tilgjengelig på kort varsel, både for nasjonale og internasjonale oppgaver. Enhetene vil også inneha en høyere grad av operativ fleksibilitet enn tidligere, ved at de kan brukes til flere og ulike typer oppgaver. En slik fleksibilitet er avgjørende i lys av reduksjonene i strukturens omfang. Flexibiliteten bidrar til å skape en relativt balansert struktur som evner å ivareta de ulike fredstidsoppgaver og møte utfordringer innenfor den lavere delen av krisespekteret.

Strukturens begrensede størrelse, og det faktum at de ulike oppgavene i stor grad vil nødvendiggjøre bruk av de samme strukturelementene, kombinert med at flere og ulike oppgaver eller utfordringer kan opptre samtidig, har imidlertid negative konsekvenser for strukturens utholdenhet og evne til å løse flere oppgaver samtidig, særlig dersom disse er av samme type. I tillegg vil strukturen ha klare begrensninger med hensyn til Norges evne til effektivt å kunne håndtere større utfordringer mot norsk sikkerhet på egenhånd. For å oppnå en tilstrekkelig operativ evne og utholdenhet til å møte mer alvorlige og omfattende utfordringer må Norge som i dag basere seg på flernasjonalt samarbeid og allierte forsterkninger.

Det framtidige forsvar vil være godt i stand til å møte de ulike utfordringer Norge står overfor som en maritim nasjon med en lang kyst og ansvar for store havområder. De nye fregattene med helikopterkapasitet vil etter hvert gi betydelig forbedret operativ evne sammenliknet med dagens situasjon. Omorganiseringen av kystartilleriet til en mer mobil kystjegerkommando vil gi økt fleksibilitet. Den nye helikopterkapasiteten vil gi kystvakten økt overvåkingskapasitet og operativ evne. Den nye sjøgående taktiske stab gir Sjøforsvaret økt evne til samordnet ledelse av ulike styrkeelementer, både i nasjonale farvann og ved internasjonale operasjoner.

På luftsiden gir jagerflyene på grunn av sin lange rekkevidde, høye hastighet, korte reaksjonstid og store slagkraft en betydelig operativ fleksibilitet. Flyene gjennomgår i dag sin "midtlivsoppdatering", noe som sammen med luft-til-bakkekapasiteten vil forbedre deres operative evne betydelig. Dette, sammen med økt deployerbarhet, gir Luftforsvaret en bedret evne til innsats både i og utenfor Norge. I tillegg vil Luftforsvaret med sine helikoptere og C-130 ivareta en viss transportkapasitet. Ved større behov må imidlertid denne forsterkes med leie eller rekvirering av sivile fly og helikoptere.

I sum vil sjø- og luftstrukturen ha en god operativ kapasitet og høy grad av fleksibilitet. De fleste styrkeelementene vil være anvendbare til flere oppgaver, og på en tilfredsstillende måte dekke spekteret fred, krise og krig. De vil også være godt tilpasset fellesoperasjoner og operativt samvirke med våre allierte. Dette gjelder spesielt for de to forsvarsgrenenes bidrag til Forsvarets innsatsstyrke.

Hærens bidrag til Forsvarets innsatsstyrke vil delvis være stående, delvis bestå av enheter med personell på beredskapskontrakt. Deler av styrken kan til enhver tid være engasjert i internasjonale operasjoner i utlandet. Styrken vil ha til dels meget god reaksjonsevne og er derfor spesielt tilpasset krisehåndtering. Utrykningsstyrken vil til enhver tid tilfredsstillende NATOs krav til IRF-beredskap. Alle enhetene i innsatsstyrken vil kunne settes inn i operasjoner i Norge, også innenfor en brigaderamme.

Deler av Hærens struktur vil hovedsakelig være rettet mot behovet for å ivareta nasjonale oppgaver i alvorlige kriser og krig. Bortsett fra Hærens bidrag til Forsvarets innsatsstyrke vil styrkeelementene i liten grad være tilgjengelige for bruk internasjonalt. Videre vil bare deler av strukturen være raskt tilgjengelig i tilfelle nasjonale kriser i fredstid. Den lavere reaksjonsevnen til deler av strukturen gir klare operative begrensninger, spesielt i situasjoner der en hurtig reaksjon er påkrevet. Samtidig har hærstrukturens begrensede størrelse negative konsekvenser for dens utholdenhet i alvorlige og mer langvarige krisesituasjoner og i krig.

For å ivareta Forsvarets evne til territorialforsvar vil Heimevernet være en viktig faktor. Omfanget vil bli noe mindre, men styrkene vil være bedre utstyrt og

trent. Deres desentraliserte organisasjon og egenart gjør HV-styrkene godt egnet til å møte en rekke av de ulike sikkerhetsutfordringene som Norge eventuelt kan bli stilt overfor.

Forbedret organisering og et noe økt omfang av spesialstyrker øker Forsvarets evne til å løse en rekke oppgaver, både nasjonalt og internasjonalt.

Fellesoperativt hovedkvarter vil på en effektiv måte kunne samordne territorialforsvaret med de andre delene av styrkestrukturen, og vil sammen med etterretningstjenesten sikre både politiske og militære ledere en tilstrekkelig og samlet situasjonsoversikt etter behov.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at den foreslåtte strukturen vil ha et betraktelig mindre omfang enn tidligere, men at Regjeringen mener at den vil være bedre tilpasset de fremtidige utfordringer.

Komiteen har videre merket seg at den foreslåtte strukturen vil inneholde et økt antall elementer som vil være tilgjengelig på kort varsel.

Komiteen er bekymret over strukturens begrensede omfang og det faktum at de ulike oppgavene i stor grad vil nødvendiggjøre bruk av de samme strukturelementene kombinert med at det kan bli behov for å løse flere oppgaver samtidig. Komiteen ser alvorlig på at dette kan ha negative konsekvenser for strukturens utholdenhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, finner det i tillegg urovekkende at den foreslåtte strukturen har klare begrensninger med hensyn til Norges evne til å kunne håndtere større utfordringer mot norsk sikkerhet på egenhånd.

Flertallet peker på at med den foreslåtte strukturen vil avhengigheten av allierte styrker øke for å oppnå en tilstrekkelig operativ evne og utholdenhet til å møte mer alvorlige utfordringer mot Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet konstaterer at strukturens kapasitet vil være bedre enn yteevnen til dagens struktur, og betraktelig bedre enn det som vil være situasjonen i 2005 dersom en dramatisk omstilling av Forsvaret ikke gjennomføres.

Disse medlemmer er ikke enige i at omleggingen av Forsvaret vil føre til en større avhengighet av våre allierte. Denne avhengigheten har vært en realitet i flere tiår, og vil fortsatt være det - det som er viktig er at Forsvaret gjennom den anbefalte modernisering vil bli bedre i stand til både å møte mindre utfordringer på egen hånd, og til å møte større utfordringer sammen med våre allierte.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil påpeke at Regjeringens foreslåtte struktur øker avhengigheten av våre allierte. Derfor kan det umulig være riktig at denne strukturens kapasitet er bedre enn yteevnen til dagens struktur.

Komiteen mener sjø- og luftstrukturen må ha en god operativ kapasitet og høy grad av fleksibilitet, samt være tilpasset til å delta i fellesoperasjoner og samvirke med våre allierte. Dette gjelder spesielt de to forsvarsgrenenes bidrag til Forsvarets innsatsstyrke. Komiteen vil understreke at dette også må være et mål for nasjonale "in-place"-styrker.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet legger proposisjonens forslag til grunn for sitt opplegg til ny struktur. Imidlertid anser disse medlemmer at MTB-våpenet bør videreføres, gjennom et lite antall MTB Hauk videreføres og deretter gradvis

erstattes av 6 fartøyer av MTB Skjold-klassen med neste fartøy i 2003. Disse medlemmer anser også at Heimevernet bør videreføres med 83 000 mannskaper, og at dagens Heimevernsdistrikter bør opprettholdes. Disse medlemmer understreker at en større del av HV-områdene må forberedes på oppdrag som krever betydelig fleksibilitet og mobilitet innen forsvarsdistriktet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet legger følgende struktur til grunn for sitt primære opplegg til ny struktur:

<i>Hæren</i>	
<i>Ny struktur (St.prp.)</i>	Endringer
1 mobil divisjon med 2 brigader	Brig 12 (Trønderbrigaden)
Innsatsstyrke i en brigaderamme	
H M Kongens Garde	
1 jegerforband	Økning i antall jegere
Grensevakten	
Inntil 20 feltkompanier	Betydelig flere feltkompanier
Støtteavdelinger	
<i>Sjøforsvaret</i>	
<i>Ny struktur (St.prp.)</i>	Endringer
5 nye fregatter med helikoptre under innfasing	
6 undervannsbåter	
(et mindre antall missiltorpedobåter beholdes i perioden)	Videreføre MTB som strukturelement. 14 HAUK-klassen, gradvis innfasing av SKJOLD-klassen
8 mineryddere	
1 minelegger virker som logistikkfartøy inntil 2008	
Sjøminer	
	9 kystfort beholdes i møllpose
	6 undervannsanlegg beholdes i møllpose
1 kystjegerkommando	Kystjegerutdanning også i sør
1 minedykkerkommando med støttefartøy	
Kystvakten med helikoptre	
Diverse støttefartøyer	3 LGF, hvorav 1 operativ KNM Tyr videreføres
<i>Luftforsvaret</i>	
<i>Ny struktur (St.prp.)</i>	Endringer
48 (+10) kampfly	
3 EK- og kalibreringsfly	
4+2 maritime patruljefly	
6 transportfly	
18 transportheelikoptre	

2 basesett
 2 hovedflystasjoner
 4 flystasjoner
 6 mobiliseringsflystasjoner
 NASAMS-grupper (luftvern)
 Redningshelikoptertjenesten

Felles + Heimevernet

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

1 fellesoperativt hovedkvarter med underlagte landsdelskommandoer

Som proposisjon, men FOHK på Reitan, Bodø
 Ledelsesstrukturen i Forsvarets strategiske ledelse reduseres med ytterligere 600 personell, reduksjon i FLO med ytterligere 800 personell

Kommando- og kontrollorganisasjon
 Spesialstyrker
 Heimevernet (60 000 soldater)

Økning til 83 000

Komiteens medlem fra Høyre legger følgende struktur til grunn for sitt primære opplegg til ny struktur:

Hæren

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

1 mobil divisjon med 2 brigader

BRIG 12 brigade (Trøndelag)
 FIST-H som brigade

Innsatsstyrke i en brigaderamme
 H M Kongens Garde
 1 jegerforband
 Grensevakten
 Inntil 20 feltkompanier
 Støtteavdelinger

Sjøforsvaret

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

5 nye fregatter med helikoptre under innfasing
 6 undervannsbåter
 (et mindre antall missiltorpedobåter beholdes i perioden)
 8 mineryddere
 1 minelegger virker som logistikkfartøy inntil 2008

14 HAUK-klasse beholdes til levealder ca. 2015
 8 nye SKJOLD-klasse

Sjøminer

9 KA-fort beholdes i møllpose
 6 undervannsanlegg beholdes i møllpose
 3 LGF videreføres

1 kystjegerkommando
 1 minedykkerkommando med støttefartøy
 Kystvakten med helikoptre
 Diverse støttefartøyer

KNM TYR videreføres

Luftforsvaret

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

48 (+10) kampfly
 3 EK- og kalibreringsfly

12 ekstra fly (I alt 60 kampfly), kjøpes utenfor rammen

4+2 maritime patruljefly
 6 transportfly
 18 transporthelikoptre
 2 basesett
 2 hovedflystasjoner
 4 flystasjoner

Nye kjøpes eventuelt i pakke utenfor rammen

Luftforsvaret

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

6 mobiliseringsflystasjoner
 NASAMS-grupper (luftvern)
 Redningshelikoptertjenesten

Felles + Heimevernet

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

1 fellesoperativt hovedkvarter med underlagte
 landsdelskommandoer
 Kommando- og kontrollorganisasjon
 Spesialstyrker
 Heimevernet (60 000 soldater)

Økning til 83 000

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet legger følgende struktur til grunn for sitt primære opplegg til ny struktur:

Hæren

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

1 mobil divisjon med 2 brigader

Innsatsstyrke i en brigaderamme
 H M Kongens Garde
 1 jegerforband
 Grensevakt
 Inntil 20 feltkompanier
 Støtteavdelinger

BRIG 12 (Trøndelag)
 FIST-H som brigade

Sjøforsvaret

Ny struktur (St.prp.)

Endringer

5 nye fregatter med helikoptre under innfasing
 6 undervannsbåter
 (et mindre antall missiltorpedobåter beholdes
 i perioden)
 8 mineryddere
 1 minelegger virker som logistikkfartøy inntil 2008

Inntil 14 HAUK-kl. videreføres
 SKJOLD-kl. innfases

Sjøminer

3 LGF videreføres
 3 stk. 120 mm, 6 stk. 75 m.m. KA videreføres i møllpose
 6 Torpedo-/mineanlegg videreføres i møllpose

1 kystjegerkommando
 1 minedykkerkommando med støttefartøy
 Kystvakten med helikoptre
 Diverse støttefartøyer

KNM TYR videreføres

<i>Luftforsvaret</i>	
<i>Ny struktur (St.prp.)</i>	<i>Endringer</i>
48 (+10) kampfly 3 EK- og kalibreringsfly 4+2 maritime patruljefly 6 transportfly	60 nye kampfly anskaffes utenfor rammen Nyanskaffes utenfor rammen
<i>Luftforsvaret</i>	
<i>Ny struktur (St.prp.)</i>	<i>Endringer</i>
18 transporthelikoptre 2 basesett 2 hovedflystasjoner 4 flystasjoner 6 mobiliseringsflystasjoner NASAMS-grupper (luftvern) Redningshelikoptertjenesten	Rygge videreføres (5 stk.)
<i>Felles + Heimevernet</i>	
<i>Ny struktur (St.prp.)</i>	<i>Endringer</i>
1 fellesoperativt hovedkvarter med underlagte landsdelskommandoer Kommando- og kontrollorganisasjon Spesialstyrker Heimevernet (60 000 soldater)	Økning til 83 000

Komiteen er enig i at utvikling innen militærteknologi må tillegges vekt og er enig i at dette jevnlig legges til grunn for enkelte brigaders organisasjon og materiellstatus.

Når det gjelder mobiliserbare støtteavdelinger legger komiteen til grunn at dette skal utgjøres av to avdelinger for vertslandsstøtte (HNS) til allierte forsterkninger til Norge.

Videre vil komiteen at de foreslåtte støttestrukturene inkorporeres under landsdelskommandoene for å støtte så vel mobile styrker som territorialdelen av landforsvaret.

Komiteen forutsetter at HV fortsatt skal bestå av 83 000 personell og forbli organisert i distrikter, avsnitt og områder, og at HV-distriktssjefer blir territoriale sjefer i fred, krise og krig direkte underlagt respektive landsdelskommandoer. Dagens 18 HV-distrikter videreføres. Det opprettes planelementer i HV-stabene, hovedsakelig innenfor dagens personellrammer. Komiteen slår dermed fast at HV med dette utgjør det territorielle landforsvar.

Komiteen forutsetter at HVs oppdrag, bemanningssammensetning og utrustning vil måtte vurderes i planperioden.

Komiteen forutsetter at overtallig vernepliktbefal og spesialister stilles til disposisjon for HV fra øvrige forsvarsgrener.

Komiteen er enig i at en del HV-områder må forberedes på oppdrag som krever betydelig fleksibilitet

og mobilitet. Komiteen forutsetter at frigitt relevant utstyr overføres vederlagsfritt fra Forsvaret for øvrig til HV.

Komiteen forutsetter at de selvstendige feltkompaniene settes opp av kamptroppen UKS og inngår som en del av de øvrige mobiliseringsstyrker eller som selvstendige enheter.

Komiteen er enig i at noen av enhetene øremerkes for forsterking av Troms og Finnmark og at andre kan forsterke HNS-avdelinger eller øremerkes for spesielle oppgaver.

Komiteen er enig i at Hærens Krigsskole videreføres på Linderud Leir i Oslo.

5.4 Strategisk ledelse og kommandostruktur

Forsvarets ledelses- og kommandoapparat framstår i dag som for omfangsrikt og ressurskrevende sett i forhold til Forsvaret for øvrig. Ved de reduksjoner i Forsvarets organisasjon og struktur som nå skal gjennomføres, må derfor reduksjonene i Forsvarets øverste ledelse være mer omfattende enn i Forsvaret for øvrig. Forsvarsdepartementet, Forsvarets overkommando og de to forsvarskommandoene skal derfor reduseres i omfang med minst netto 30 pst., eller minst 700 årsverk. Etterretningsstaben og Sikkerhetsstaben holdes her utenfor da disse er gjenstand for egne omorganiseringsprosesser.

Regjeringen mener at ledelsen av Forsvaret på strategisk nivå må styrkes. For å oppnå en størst mulig for-

bedring, anser Regjeringen det nødvendig med en betydelig omorganisering av hele Forsvarets ledelse på strategisk nivå, det vil si Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando.

Det anbefales derfor at Forsvarets overkommando legges ned, mens forsvarssjefen inntar rollen som både øverste militære rådgiver i et sivil-militært integrert departement og synlig sjef for Forsvarets militære organisasjon. Det utvidede forsvarsdepartement skal håndtere helheten av ledelsen av Forsvaret på strategisk nivå. Samtidig skal oppgaver, myndighet og ressurser i større grad enn i dag delegeres til de lavere nivåer i organisasjonen.

Det er etter Regjeringens syn viktig at Stortinget og offentligheten har tilgang til kvalifiserte og uavhengige fagmilitære synspunkter. Det vil bli vurdert ordninger for å gjøre dette mulig.

Regjeringen anser at den anbefalte ordningen vil gi departementet en betydelig styrket evne både til strategisk planlegging, ledelse, styring og kontroll over Forsvaret, til internasjonalt sikkerhets-, forsvars- og militærpolitisk samarbeid og til å fungere som et effektivt apparat for politisk ledelse i fred, krise og krig. Samtidig vil omorganiseringen gi personellreduksjoner i Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando på minimum 40 pst.

Regjeringen anbefaler betydelige endringer og reduksjoner i Forsvarets kommandostruktur. Tiltakene er ment å tilpasse kommandostrukturen til de nye rammebetingelsene som ligger i en mindre forsvarsstruktur og utviklingen innen informasjons- og kommunikasjonsteknologien.

Framtidens nasjonale kommandostruktur vil bestå av ett nasjonalt fellesoperativt hovedkvarter med to landsdelskommandoer og åtte forsvarsdistrikter. Den nasjonale støtte til NATOs JHQ og CAOC i Norge videreføres med uforandret kvalitet.

Det nasjonale Fellesoperative hovedkvarteret anbefales lokalisert til Jåttå ved Stavanger. FOHK skal føre operativ kommando over tildelte styrker nasjonalt og internasjonalt, og ivareta planlegging og ledelse av fellesoperasjoner. Samtidig skal det ivareta grensesnittet mot NATO på operativt nivå, og støtte og ved behov forsterke JHQ North.

For å avlaste FOHK og for å unngå et uheldig stort kontrollspenn, anbefales det opprettet to landsdelskommandoer, en for Nord-Norge på Reitan og en for Sør-Norge i Trondheim. Disse skal kunne føre kommando over tildelte styrker og forsvarsdistrikter og ha ansvaret for den overordnede koordinering i forhold til sivile myndigheter i henholdsvis Sør- og Nord-Norge. I tillegg skal kommandoen på Reitan være nasjonal krisestyringskommando for nordområdene, og i denne sammenheng kunne ivareta suverenitetshevdelse og episode- og krisehåndtering. Den må for dette formål ha kapasitet til situasjonsoversikt i sitt ansvarsområde og til i et begrenset tidsrom å kunne lede operasjoner med styrker fra alle forsvarsgrener. Den skal også med forsterkning kunne fungere som

framskutt kommandoplass for øverstkommanderende ved FOHK.

Den anbefalte kommandostrukturen vil gi enklere kommandolinjer og færre enheter, samtidig som den muliggjør innsparinger i antall årsverk på over 40 pst.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det innenfor en fremtidig struktur vil være nødvendig med reduksjoner i administrative ledd og en konsentrasjon av virksomhet der dette gir en klar økonomisk gevinst.

Komiteen vil allikevel peke på at omlegginger i fredsstrukturen som krever store nyinvesteringer for å oppnå konsentrert virksomhet må vurderes nøye.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, vil ikke organisere ledelsesstrukturen gjennom en ordning som betyr at Forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner integreres i FD, men vil forslå en løsning der FD og FO samlokaliseres i tråd med Forsvarssjefens tilråding. Flertallet forutsetter at Forsvarssjefens nåværende instruks videreføres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag om at Forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner integreres i Forsvarsdepartementet. Disse medlemmer mener at dette vil utgjøre den best mulige løsning både når det gjelder en styrking av FDs evne til strategisk planlegging for Forsvaret, evne til internasjonal sikkerhets-, forsvars- og militærpolitisk samarbeid og evne til krisehåndtering. Videre er disse medlemmer av den oppfatning at en slik modell vil gi de største innsparingene både på personellkostnader og kostnader knyttet til eiendom, bygg og anlegg.

Disse medlemmer vil spesielt påpeke at opprettelsen av et integrert departement vil være meget viktig for muligheten for å gjennomføre en vellykket omlegging i perioden. Dette forutsetter at etableringen av et integrert departement skjer noe raskere enn Regjeringen legger opp til, noe disse medlemmer vil komme tilbake til i sine merknader til kap. 7. En slik raskere gjennomføring av reformene i ledelsesapparatet vil også ha den fordel at det vil frigjøre innsparinger på driftssiden raskere enn Regjeringen har lagt opp til.

Disse medlemmer vil peke på at dette medfører at Forsvarssjefen skal inngå i FD og at han i den sammenheng skal ivareta rollen som øverste militære rådgiver innenfor en integrert sivil-militær struktur. Samtidig understreker disse medlemmer at den skisserte løsning innebærer at Forsvarssjefen også skal være en sterk og synlig etatsjef for Forsvaret.

Disse medlemmer viser til at en slik reform medfører at Norges forsvarsledelse får en hovedstruktur som samsvarer med flertallet av NATO-landene og de fleste vestlige demokratier.

Komiteen legger til grunn at Stortinget får seg forelagt forslag om Generalinspektørens plass i den nye forsvarsledelsen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet legger til grunn at generalinspektørens plass i den nye forsvarsledelsen avgjøres i samarbeid mellom Forsvarsjefen og departementet.

Komiteen er enig i at Forsvarets ledelse- og kommandoapparat i dag er for omfangsrikt og ressurskrevende i forhold til Forsvaret for øvrig. Dette innebærer at reduksjonene i ledelsesapparatet vil måtte bli vesentlig mer omfattende relativt sett enn i Forsvaret for øvrig. Komiteen viser i denne sammenheng til Innst. S. nr. 150 (1992-1993), jf. St.meld. nr. 16 (1992-1993) der det ble pålagt et kutt i ledelsesapparatet på 25 pst. Komiteen konstaterer at dette målet ikke ble nådd. Komiteen ser det derfor som avgjørende at reduksjoner nå foregår under det høyeste forsvarlige tempo.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at dette styrker argumentasjonen for en radikal omlegging av ledelsesapparatet, slik dette anbefales i proposisjonen, gjennom nedleggelse av Forsvarets overkommando og integrering av Forsvarsjefen og hans strategiske funksjoner i Forsvarsdepartementet.

Komiteen forutsetter en nedbemanning som reflekterer den fremtidige struktur så vel i FO som i FD. Komiteen forutsetter at dette skjer med minimale investeringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, er uavhengig av modellvalg, enig med Regjeringen i at FD, FO og de to forsvarskommandoene reduseres med minst 30 pst. eller minst 700 årsverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet understreker at nettoreduksjonene i FD og FO bør være på minimum 40 pst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre går inn for at personellreduksjonene i det som i dag er FD og FO skal føre til en mer-innsparing i årlige driftsutgifter på 75 mill. kroner relativt til proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at Forsvarets totale ledelsesstruktur må kunne reduseres med om lag 600 stillinger ut over Regjeringens opplegg til strategisk-, operativ- og produksjonsledelse. Forsvarets strategiske ledelse må konsentrere seg om strategisk planlegging, ledelse, styring og kontroll.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det skjer en reduksjon i Forsvarets ledelsesstruktur utover Regjeringens opplegg tilsvarende minst 200 mill. kroner årlig."

Komiteen understreker at det er helt avgjørende at personellreduksjoner er reelle netto-reduksjoner, slik at de fører til faktiske reduksjoner i Forsvarets totale driftsutgifter.

Komiteen er enig i at etterretningsstaben og sikkerhetsstaben ikke inngår i måltallene, men gjennomgår egne omorganiseringsprosesser.

Komiteen er enig i at Forsvarets overkommando legges ned i sin nåværende form, og at den nye forsvarsledelsen organiseres slik at evnen til strategisk planlegging og ledelse styrkes, samt at helhetlig ledelse av Forsvaret blir en hovedoppgave. Det forutsettes at oppgaver, myndighet og ressurser i større grad enn i dag delegeres til lavere nivå i organisasjonen.

Komiteen anser at fredsorganisasjonen bør utvikles slik at den i størst mulig grad trimmes for å gi krigsorganisasjonen de ytelser som er nødvendig. Samtidig er det klart at fredsorganisasjonen, gjennom å bygge opp rundt et vernepliktsforsvar ikke i ett og alt vil kunne finne sin plass i krigsorganisasjonen. Det bør imidlertid ut over det produksjonsmessige, siktes mot at en så stor del som mulig av fredsorganisasjonen finner sin plass i krigsorganisasjonen. Komiteen legger derfor til grunn at kadreorganiserte avdelinger utvikles slik at overgangen fra freds- til krigsstruktur blir enklest mulig.

5.5 Støttefunksjoner

Forsvaret har gjennom 1990-årene brukt store ressurser på å forbedre logistikkprosessene. Erfaringer fra internasjonale operasjoner de senere år har vist at logistikk i operasjoner utenfor norsk territorium i fredstid byr på nye utfordringer. Derfor legges det vekt på å iverksette nye løsninger som skal bidra til å sikre at vi er i stand til å understøtte de operasjoner vi deltar i på en tilfredsstillende måte. Også nasjonalt står Forsvaret overfor store utfordringer innen logistikkområdet. I løpet av de senere år er det foretatt stadige reduksjoner i Forsvarets lagre. Dette er delvis en konsekvens av at en ikke har prioritert å gjenanskaffe alt materiell som er tatt ut av lagrene, delvis at det har vært et behov for å nedjustere lagernivåene slik at det er samsvar mellom forsvarsstrukturens omfang og lagerbeholdningene.

I lys av de planlagte endringene i Forsvarets organisasjon og struktur samt den teknologiske og samfunnsmessige utvikling, er det behov for en grundig gjennomgang av framtidige lagerbehov. Det er også nødvendig å utvikle et helhetlig logistikkonsept basert på forventet forsvarsstruktur etter år 2005. Det vil derfor i løpet av 2001 bli igangsatt et arbeid ved FFI, i samarbeid med relevante fagmiljøer i Forsvaret, for å utrede nærmere hvordan et slikt konsept kan utvikles og iverksettes.

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er organisert som et forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet med særskilte fullmakter og eget bredt sammensatt styre. Instituttet skal drive forskning og utvikling for Forsvaret, og være rådgiver for Forsvarets politiske og militære ledelse, spesielt om trekk ved den vitenskapelige og militærtekniske utvikling som kan påvirke forutsetningene for sikkerhetspolitikken eller forsvarsplanleggingen. FFI har en meget bred prosjektportefølje, som spenner fra materiellrettede konseptstudier på totalsystemnivå til grunnlagsstudier og oppdrag fra Forsvaret, FD og til dels andre departementer. FFI spiller en viktig rolle i utviklingen av norsk høyteknologi, og utvikling av materiell for produksjon i norske bedrifter utgjør i dag omkring 10 pst. av FFIs virksomhet.

Flere utviklingstrekk kan få konsekvenser for FFIs omfang og oppgaver i framtiden. Det blir stadig viktigere å utnytte sivil teknologi for militære formål, samtidig som sårbarhetssamfunnet og endringer i trussel- og risikobildet skaper nye utfordringer, jf. kap. 3. Endrede rammebetingelser vil føre til økt flernasjonalt militært samarbeid, f.eks. gjennom DCI om blant annet forskning, utvikling og anskaffelse av militært materiell og utstyr. Dette, sammen med kravene om evne til operativt samvirke med våre allierte og andre samarbeidspartnere, gjør særnorske løsninger mindre aktuelle enn før. Disse utviklingstrekkene gjør ikke nødvendigvis militær forskning og utvikling mindre relevant, men kan tilsi endringer i virksomheten. Blant annet blir det stadig viktigere å ha kompetanse til å vurdere hvordan utviklingen innen sivil teknologi kan gjøres relevant for militære formål, og samtidig bidra til at militær teknologi kan utnyttes i utvikling av norske høyteknologiske sivile produkter.

Forsvaret må også i framtiden ha tilgang til kompetanse for å kunne gjennomføre nødvendig utvikling og tilpasning av konsepter og foreta utredninger som anses nødvendige for å kunne gjennomføre Forsvarets virksomhet. Departementet legger samtidig vekt på at Forsvaret må stå fritt med hensyn til valg av samarbeidspartnere på alle områder, slik at de beste og mest kostnadseffektive løsninger kan oppnås.

Forsvarets bygningstjeneste (FBT) er en forvaltningsbedrift underlagt Forsvarsdepartementet. FBT er departementets forvalter av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg (EBA), og er fag- og kontrollorgan på dette området. FBT ivaretar også byggherreansvaret på vegne av staten ved gjennomføring av EBA-prosjekter i Forsvaret.

Departementet har iverksatt en utredning av FBTs framtidige omfang og organisasjon. Utredningen tar utgangspunkt i den generelle omleggingen av Forsvaret og "EBA 2000". Det vil bli lagt vekt på å utnytte de erfaringer som er gjort ved omorganisering av andre større offentlige eiendomsforvaltere, for eksempel Statsbygg og Fortifikasjonsverket i Sverige. Det er viktig at organisasjonen er ferdig med sitt utviklings-

omorganiseringsarbeid når de store EBA-oppgavene i forbindelse med omleggingen av Forsvaret skal gjennomføres. Som en del av denne prosessen, vil departementet også vurdere eventuell bruk av personalpolitiske virkemidler.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) fortsatt vil ha en sentral rolle innenfor forskning og utvikling på vegne av Forsvaret og fortsette sin rolle som rådgiver for Forsvarets militære og politiske ledelse. Komiteen legger vekt på den rolle FFI spiller i utviklingen av norsk høyteknologi.

Komiteen vil imidlertid understreke at FFI med sine ca. 500 årsverk mottar nesten hele sin finansiering over forsvarsbudsjettet, dels gjennom en basisbevilgning, dels gjennom oppdrag. En endring mot mer flernasjonalt samarbeid og evne til økt operativt samvirke med allierte kan gjøre særnorske løsninger mindre aktuelle i fremtiden, noe som igjen kan føre til endringer i virksomheten. Basisbevilgninger vil måtte vurderes opp mot fremtidig struktur og aktivitet samt forsvarssektorens totale ressurstilgang og økonomiske situasjon.

Komiteen vil understreke at Forsvaret også i fremtiden må ha tilgang på kompetanse for å kunne gjennomføre nødvendig utvikling og tilpasning av konsepter og foreta utredninger som anses nødvendige for å kunne gjennomføre Forsvarets virksomhet. Komiteen vil i den sammenheng understreke at Forsvaret i ethvert tilfelle må stå fritt til å velge den leverandør som kan gi de beste tjenester til lavest mulig pris.

Komiteen vil allikevel peke på at ressursene som brukes på Forskning og Utvikling (FoU) i fremtiden må sees i forhold til de totale ressurser Forsvaret disponerer. Komiteen er kjent med at en arbeidsgruppe har lagt frem for Forsvarets forskningspolitiske råd (FFR) en innstilling med anbefalinger i november 2000. Komiteen vil på denne bakgrunn be Regjeringen å vurdere tiltak for å justere og tilpasse den fremtidige innretning og virksomhet for Instituttets rolle og omfang.

Når det gjelder FBT, viser komiteen til parallell behandling i Stortinget av St.prp. nr. 77 (2000-2001). Komiteen viser derfor til sine merknader i den innstilling som bygger på nevnte proposisjon.

Komiteen slutter seg i hovedtrekkene til Regjeringens beskrivelse av virksomhetsområdene innenfor Forsvaret som kan settes bort til private.

Komiteen mener at målet med bortsetting av virksomhet er at det skal føre til større fokus på strategiske områder, kvalitetsforbedring av kjernevirksomheter og reell kostnadsreduksjon. Komiteen vil understreke behovet for at slike leverandører innarbeider beredskapshensyn i sin virksomhet f.eks. når det gjelder et robust produksjons-, lager- og distribusjonssystem under alle forhold.

5.6 Verneplikten

Det er Regjeringens syn at verneplikten bør videreføres. Imidlertid må vernepliktsordningen endres og tilpasse det nye Forsvaret.

Forsvarets behov for vernepliktige til mobiliseringsoppsettningene, foruten rekrutteringsgrunnlag for internasjonale operasjoner og fredsoperativ drift av Forsvarets avdelinger, skal være styrende for fordeling av de vernepliktige og dimensjonerende for innkallingsstyrken.

Vernepliktsystemet gir god tilgang til egnet personell. Allierte land som er gått over til yrkesforsvar, har i større eller mindre grad støtt på rekrutteringsproblemer. Det er et mål å utdanne flest mulig vernepliktige innenfor rammen av Forsvarets behov og de ressurser som stilles til rådighet. Imidlertid må ikke verneplikten praktiseres slik at den virker strukturdrivende. Forsvaret kan ikke opprettholde en struktur som er større enn det ressursene tillater, ene og alene for å gi rom for flere vernepliktige. Forsvarets behov må derfor være styrende for dimensjoneringen av den framtidige verneplikten, samtidig som behovet for å tilby en meningsfylt tjeneste og for å sikre en bred forankring og fordeling av byrdene tillegges vekt. Det er en målsetning å redusere antall mannskaper i støttefunksjoner.

Disse hensyn tilsier en noe strengere utvelgelse av personell på sesjon, slik at et redusert antall innkalte mannskaper får bedre forutsetninger for å gjennomføre en førstegangstjeneste som gir mening både for dem og for Forsvaret. Frafallet under førstegangstjenesten bør følgelig bli mindre, og man bør kunne basere seg på en redusert innkallingsstyrke. Det er et mål å redusere mulighetene til og behovet for å få utsatt førstegangstjenesten.

På denne bakgrunn kan rettferdighetsbetraktninger ikke vektlegges på samme måte som tidligere, men bør søkes ivaretatt så langt mulig.

De fleste mannskapene forblir innkalt til 12 måneders tjeneste, mens Heimevernets behov søkes dekket gjennom en 4 måneders utdanning. Dette er i henhold til anbefalingene både fra Forsvarsstudien 2000 og Forsvarspolitisk utvalg. Forholdet mellom antall vernepliktige som gis henholdsvis 4 og 12 måneders tjeneste må kunne reguleres i henhold til styrkestrukturens behov. Repetisjons- og HV-tjenesten bør differensieres etter avdelingenes treningsstandard og beredskapsbehov, samt i forhold til et realistisk anslag over Forsvarets budsjettssituasjon.

Når verneplikten beholdes, vil det med en redusert styrkestruktur være rom for å forkorte perioden en person står oppført i forsvarsgrenenes mobiliseringsoppsettninger. I tillegg bør eventuelle skjevheter som følge av henholdsvis lang og kort tjenestetid rettes opp der det er mulig. Personell tilknyttet grenvise mobiliseringsoppsettninger vil derfor normalt ikke stå i slike oppsettninger utover 10 år etter avtjent førstegangstjeneste. En relativt stor styrkeproduksjon i fred vil sikre en rask utskiftning av mannskapene i mobiliserings-

oppsettningene. Dette reduserer behovet for repetisjons-tjeneste. Vernepliktige som innkalles til 12 måneders tjeneste vil vanligvis ikke bli innkalt til repetisjonsøvelser, med unntak av eventuell innkalling i tilknytning til større allierte øvelser.

Mannskaper med 4 måneders utdanning i Heimevernet vil derimot vanligvis innkalles til jevnlig øvelser. Kombinasjonen kort førstegangstjeneste og jevnlig repetisjonsøvelser over tid vil kunne sammenliknes med alternativet lang førstegangstjeneste og få eller ingen repetisjonsøvelser. Mens det for personell i de tre forsvarsgrenene er ønskelig i praksis å redusere perioden hvor personell skal stå i mobiliseringsoppsettningene, vil den øvre aldersgrense for Heimeverns-personell måtte settes høyere som en følge av behovet for å etablere og holde på nødvendig kompetanse, både på mannskaps- og befalsnivå.

Den enkeltes samlede kompetanse og skikkethet i forhold til Forsvarets behov vil være avgjørende for om og når en vernepliktig innkalles. Sesjonen vil få en enda viktigere funksjon enn i dag med hensyn til å velge kvalifisert mannskap og legge opp til en hensiktsmessig fordeling av disse ved innrykk. Overskuddet av klassifikasjonsstyrken fordeles til en innkallingsreserve hvor vedkommende i maksimalt to år står til disposisjon for Forsvaret, deretter for Sivildforsvaret. Dersom vedkommende ikke senere tilegner seg spesiell kompetanse som aktualiserer tjeneste som vernepliktig akademisk befal, blir han i praksis fritatt for militærtjeneste. Fordelingsvedtaket kan påklages, men den enkelte vernepliktige vil ikke ha noe krav på å tjenestegjøre selv om vedkommende er skikket.

Komiteens merknader

Komiteen legger til grunn at verneplikten videreføres, og at den i hovedtrekkene må tilpasses struktur og utdanningsbehov ved de ulike forsvarsgrener og Heimevernet.

Komiteen er videre enig i at verneplikten skal bygge på prinsippet om bredest mulig forankring i befolkningen og at byrden for de som kvalifiserer for militærtjeneste i noen grad skal kompenseres. Komiteen er opptatt av at verneplikten skal være meningsfylt tjeneste for de som gjennomfører verneplikten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, er enig i at Forsvarets behov i hovedtrekkene skal være styrende for fordeling av de vernepliktige og dimensjonene for innkallingsstyrken. Flertallet konstaterer at dette i de nærmeste årene vil gi en innkallingsprosent på omkring 50.

Komiteen legger til grunn at de som gjennomfører verneplikten får en statusheving og ber Regjeringen utrede ulike tiltak og fremme forslag.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statusveving for vernepliktige der bl.a. studiepoeng, sluttvederlag og skattefritaksmodell inngår som virkemidler."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet tar avstand fra proposisjonens antydning av en vurdering som omfatter en sivil form for verneplikt.

Disse medlemmer legger til grunn at begrepet verneplikt knyttes til militært forsvar - og ikke til ulike former for samfunnstjeneste og avviser dermed de tanker om utvidet tjeneste som på dette området fremgår av NOU 2000:20.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til NOU 2000: 20 Et nytt forsvar, der Forsvarspolitisk utvalg går inn for at det utredes å innføre en tredje kategori vernepliktige i tillegg til militærtjeneste og siviltjeneste. Gitt det nye risikobildet det norske samfunnet står overfor, mener flertallet at det vil kunne bli viktig å disponere vernepliktige også til andre typer forsvar enn rent militære. En tredje kategori tjeneste vil f.eks. kunne omfatte oppgaver knyttet til samfunnets sårbarhet, sivile humanitære oppgaver og dagens sivilforsvar.

En ordning med en tredje kategori verneplikt vil også kunne føre til en mer rettferdig fordeling i befolkningen av byrdene knyttet til verneplikten, ettersom Forsvarets behov for mannskaper reduseres. Flertallet er derfor enig i at en slik tredje kategori verneplikt inkludert mulige konsekvenser av denne, bør utredes. Flertallet anmoder om å få seg forelagt en slik utredning senest i løpet av vårsesjonen 2002.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet vil understreke at landets forsvarsevne på lengre sikt bare kan opprettholdes dersom forsvarsviljen i folket holdes i hevd. Disse medlemmer anser det av grunnleggende betydning å sikre Forsvarets folkelige forankring, og ser derfor den allmenne verneplikten som en bærebjelke i forsvarspolitikken. Uten allmenn verneplikt og meningsfylt tjeneste vil det demokratiske grunnlaget for Forsvaret på sikt kunne forvitte.

Disse medlemmer konstaterer at prinsippet om den allmenne verneplikten vil bli alvorlig undergravet om Regjeringens omstillingsplan for Forsvaret gjennomføres. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen i prinsippet understreker vernepliktens betydning for Norges forsvar, og at Regjeringen fastslår at i overskuelig framtid vil et yrkesforsvar ikke kunne ivareta norsk sikkerhet. Regjeringen ser det derfor som uaktuelt å gå bort fra prinsippet om verneplikt. Omstillingsplanen i St.prp. nr. 45 (2000-2001) innebærer imidlertid - etter disse medlemmers syn - at Regjeringen i praksis ikke utformer en struktur som sikrer reell verneplikt.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til følgende fakta. I 1999 fullførte 14 778 personer før-

stegangstjenesten, altså vel halvparten av årskullet. Med Regjeringens forslag vil antallet som fullfører førstegangstjenesten synke, men det opplyses ikke noe om hvor stor andel av de vernepliktige som Regjeringen planlegger skal fullføre førstegangstjenesten. I FS 2000 er det lagt til grunn at 13 600 personer årlig skal gjennomføre førstegangstjenesten.

I St.prp. nr. 45 (2000-2001) unnlater Regjeringen også å gjøre oppmerksom på at årskullene av 18-årige gutter vil øke markant fram mot 2010. Ifølge Statistisk sentralbyrå vil antall menn i vernepliktig alder øke fra 27 000 i 2003 til 32 500 i 2010. Da vil andelen som fullfører verneplikten kunne være sunket til om lag 40 pst. dersom Regjeringens forslag blir gjennomført. Dette er en så dramatisk endring at disse medlemmer finner det kritikkverdig at Regjeringen har unnlatt å gjøre oppmerksom på dette i proposisjonen.

Etter disse medlemmers syn er den allmenne verneplikten allerede så sterkt uthulet at vi nå står ved et prinsipielt veiskille: Skal Norge ha allmenn verneplikt eller ikke? Konsekvensen av Regjeringens forslag er etter disse medlemmers syn at Norge forlater prinsippet om allmenn verneplikt.

Disse medlemmer har i denne forbindelse merket seg at Regjeringen i proposisjonen på side 52 går inn for at "den enkelte vernepliktige ikke vil ha noe krav på å tjenestegjøre selv om vedkommende er skikket". Disse medlemmer er uenig i dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener allmenn verneplikt må forutsette at minst halvparten av de mannlige årsklasser må fullføre verneplikten, og anser dette viktig for å beholde Forsvarets folkelige forankring. Reell verneplikt innebærer at en stor del av den mannlige befolkning får en grunnleggende militær opplæring og erfaring, noe som er en viktig forutsetning for at det i befolkningen fortsatt er en grunnleggende forsvarskompetanse. Dette er etter disse medlemmers syn en viktig faktor for at vi på lengre sikt skal kunne opprettholde forsvarsviljen i folket - og landets forsvarsevne.

Disse medlemmer ønsker ikke en utvikling i retning av et yrkesforsvar, og vil gå inn for en struktur som i praksis sikrer at minst halvparten av de vernepliktige fullfører førstegangstjenesten. I praksis betyr det at antallet som årlig gjennomfører førstegangstjenesten må økes med om lag 3 000 i forhold til Regjeringens forslag innen 2010, og utdanningskapasiteten i garnisonene må derfor økes tilsvarende.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet konstaterer at komiteen går inn for at Heimevernet for framtiden skal bestå av 83 000 soldater. Disse medlemmer går inn for at HV-personellet skal stå i rullene i 20 år. Dermed blir det nødvendig at om lag 4 200 må gjennomføre førstegangstjenesten i Heimevernet hvert år.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge opp til at om lag 4 200 vernepliktige gjennomfører førstegangstjenesten i Heimevernet hvert år."

Komiteens medlem fra Høyre peker på at Stortinget gjentagne ganger har understreket at en nødvendig forutsetning for å opprettholde verneplikten er at den praktiseres likt for alle. Dvs. at alle som tilfredsstiller kravene og ikke kvalifiserer for fritak av andre grunner, kalles inn til tjeneste. Overtallighet kan muliggjøre en reduksjon i tiden de vernepliktige står i rullene og derved redusere behovet for repetisjonsøvelser. Overtallige utover dette vil utgjøre en trenet reserve som kan kalles inn ved behov f.eks. i en regenereringssituasjon. Dette medlem vil videre peke på at det vil ha stor betydning både for samfunnet og den enkelte at en stor del av den mannlige befolkning får en grunnleggende militær opplæring og erfaring, forutsatt at tjenestetiden utnyttes skikkelig.

Dette medlem understreker at dersom ikke likhetsprinsippet etterleves, vil det bli nødvendig med økonomisk kompensasjon for dem som pålegges denne tjenesten som snart vil kunne være på høyde med kostnaden av et profesjonelt forsvar. For det tilfellet at ungdomskullene øker langt utover Forsvarets behov, støtter dette medlem forslaget om at andre typer tjeneste vurderes for vernepliktige og da fortrinnsvis knyttet til sikkerhetsoppgaver i samfunnet. Dette også for å kunne etterleve likhetsprinsippet.

Dette medlem vil også understreke at gjennom vernepliktsordningen får Forsvaret tilgang til den beste ungdommen. Det viser seg ikke alltid å være tilfellet i land som har gått over til et profesjonelt forsvar. Dette medlem vil også peke på den sosiale utjevningens betydning som gjennomføringen av førstegangstjenesten har og også vernepliktsordningens betydning for kunnskap om Forsvaret og forsvarsviljen i folket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at det er viktig at verneplikten har en bred forankring i folket. Disse medlemmer vil peke på at det i en slik sammenheng vil være Forsvarets struktur som må styre behovet for vernepliktige. Dette er en del av bakgrunnen for at disse medlemmer har foreslått en vesentlig styrking av forsvarsstrukturen inkludert en økning av HVs styrkemål til 83 000. Dette vil føre til at langt flere gjennomfører sin verneplikt enn det som ville blitt tilfelle med Regjeringens forslag og som følgelig nettopp bidrar til større forankring i befolkningen.

Disse medlemmer vil derimot peke på behovet for å utdanne noe mer befall på tropps- og kompaninivå enn strukturen stort sett krever. Dette for å ha en kjerne av befall som øker muligheten til styrkeoppbygging.

Disse må gis anledning til øvelser for å kvalifisere seg videre og holde kunnskaper ved like.

Disse medlemmer vil peke på at det ikke kan være hensiktsmessig å utdanne soldater uten at de har en avdelingen de er mobiliseringsplassert i og uten at det er tilgjengelig utstyr. Dette vil i tillegg føre til unødvendig høye driftskostnader.

Komiteen viser til Budsjett-innst. S. nr. 7 (1999-2000) og Budsjett-innst. S. nr. 7 (2000-2001) med hensyn til lengden på førstegangstjeneste med grunnlag for avkorting og førtidsdimineringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag om at tjenestetidens lengde i HV settes til 4 måneder og fremmer følgende forslag:

"Tjenestetiden i for førstegangsutdanning av HV-personell settes til 4 måneder."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Tjenestetiden for førstegangsutdanning av HV-personell settes til 6 måneder."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Førstegangstjenestens lengde for personell til HV skal være 100 operative dager."

5.7 Kompetanseutviklingen i Forsvaret

Et moderne og fleksibelt Forsvar må være basert på solid kompetanse i alle ledd. Kompetanse er avgjørende for å opprettholde handlefrihet og tilpasningsdyktighet. Kompetanse er en av de innsatsfaktorer i et moderne forsvar som det tar lengst tid å bygge opp, og som må vedlikeholdes og utvikles løpende. Det er en kapasitet som ikke kan improviseres, men som er en forutsetning for fleksibilitet på andre felter.

Kompetanse etableres og videreutvikles blant annet gjennom et utdanningssystem tilpasset endrede behov, som sikrer systematisk og løpende kunnskapsoppbygging for den enkelte gjennom karrieren. Samtidig må Forsvaret ha et funksjonelt system for forskning og utvikling. Den samlede strukturen må sikre evnen til å tilby tilpasset undervisning på alle nivåer, drive anvendt forskning og utredningsvirksomhet samt utføre grunnforskning som legger grunnlaget for dypere innsikt.

Ressurssituasjonen og omleggingen av Forsvarets øvrige organisasjon og struktur tilsier at Forsvarets utdannings-, forsknings- og utviklingsvirksomhet må effektiviseres og tilpasses en situasjon med redusert utdanningsvolum og færre ansatte. Utdannings- og forskningsmiljøene er i dag geografisk og organisato-

risk spredt og det eksisterer stor grad av overlappende aktivitet. Samordning og samarbeid er ofte tilfeldig og utilfredsstillende utbygd. En større geografisk konsentrasjon bør derfor gjennomføres for å skape kostnads-effektive løsninger og synergieffekter.

Det anbefales at sjefen for Forsvarets skolesenter/Akershus festning gis tittelen "Sjef Forsvarets Skoler" og får et spesielt ansvar for å samordne og effektivisere helheten av Forsvarets utdanningsvirksomhet.

Formålet med forsknings- og utviklings (FoU)-virksomheten i Forsvaret er å understøtte ledelsens beslutninger og vurderinger av vitenskapelig og militærteknisk art. Forsvarets egne FoU-organer skal konsentrere sin innsats på områder hvor sivil kompetanse ikke er tilgjengelig. Samarbeid med sivile fagmiljøer skal utnyttes på områder der dette er formålstjenlig og kostnadseffektivt.

I lys av framtidig utvikling og behovet for å målrette Forsvarets FoU-engasjement, vil det være nødvendig å gjennomgå fordelingen og omfanget av FoU-innsatsen med tanke på den framtidige innretningen av FoU i Forsvaret.

Omformingen av Forsvaret vil ha konsekvenser også for øvelses- og treningsvirksomheten. Samtidig må øvelser og trening ses i en bredere sammenheng. NATO vektlegger, ikke minst gjennom DCI, betydningen av å styrke de alliertes evne til å operere sammen, fordi dette vil øke alliansens slagkraft og fleksibilitet. Flernasjonale øvelser og treningsaktiviteter fremmer dette mål. For at norske enheter skal kunne delta i NATO-ledede operasjoner er det vesentlig at disse, særlig innsatsstyrkene, deltar på allierte øvelser og oppfyller allierte krav og standarder. Øvelser som bidrar til dette må derfor gis høy prioritet og evne til samvirke med allierte, basert på de krav et moderne stridsmiljø stiller, må øves systematisk.

Komiteens merknader

Komiteen merker seg Regjeringens intensjon om at Forsvarets utdanningsvirksomhet skal effektiviseres. Komiteen støtter i denne sammenheng forslaget om at sjefen for Forsvarets skolesenter/Akershus Festning også skal få tittelen "Sjef Forsvarets skoler". I denne funksjonen bør vedkommende ha et spesielt ansvar for å strømlinjeforme Forsvarets utdannings-system, med særlig vekt på å fjerne duplisering av kapasitet, både mellom Forsvarets forskjellige skoler og mellom Forsvarets utdanningsinstitusjoner og sivile sådanne. Komiteen anser også at militær utdanning fra krigsskole-nivå og oppover, snarest mulig må aksepteres på linje med sivile utdanninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil peke på at den foreslåtte struktur på flere områder er så begrenset at det over tid vil være vanskelig å opprettholde kompetanse på enkelte fag-områder.

Flertallet vil peke på at dette kan medføre bortfall av enkelte komponenter. Flertallet peker på at en

måte å motvirke en slik utvikling er å videreføre en noe bredere struktur under forutsetning av at dette gis et stabilt økonomisk fundament.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil peke på at den foreslåtte styrkestrukturens begrensede omfang vil føre til at bare den mest nødvendige kompetanse vil kunne utvikles i organisasjonen. Disse medlemmer understreker på dette grunnlag at Forsvaret må prioritere tiltak som kan sørge for at personell med sentral kompetanse stimuleres til å forbli i Forsvaret.

5.8 Andre faktorer med innvirkning på Forsvarets virksomhet

På s. 55-58 omtales følgende forhold nærmere under dette punktet:

- næringspolitiske hensyn
- regionalpolitiske forhold
- miljøhensyn
- Forsvarets museumsvirksomhet
- frivillige organisasjoner.

6. RAMMER FOR OMLEGGINGEN

6.1 Innledning

Proposisjonen legger stor vekt på å beskrive hovedlinjene for utviklingen av Forsvaret i den tidsavgrensede omleggingsperioden 2002-2005. Under dette kapitlet beskrives de overordnede rammer for omleggingen. I Boks 6.1 Forsvarspolitisk forlik beskrives dette som ett aktuelt alternativ for å skape og opprettholde en stø og ansvarlig linje for utviklingen av Forsvaret i perioden 2002-2005.

6.2 Hovedprinsipper for omleggingen

- Bevare det beste i det gamle.
- Forutsigbare og stabile rammer.
- Avgrensning i tid.
- Kraft og målbevissthet.
- Handlefrihet.
- Troverdige informasjon og åpen kommunikasjon.

6.3 Økonomiske rammer

For å ha et nødvendig minimum av handlefrihet er det avgjørende viktig å legge en nøktern styrkestruktur og tilpassede økonomiske rammer til grunn for forsvarsplanleggingen gjennom omstillingsperioden.

De økonomiske rammene bygger på de omfattende kostnadsanalyser som er gjennomført i forbindelse med forsvarssjefens Forsvarsstudie 2000 og de påfølgende utredninger av endringene i fredsorganisasjonen. Analysene viser at det samlede ressursbehovet er usikkert, både på kort og lang sikt. Usikkerhetene kan trekke kostnadene både opp og ned, men erfaringene tilsier at det første er mer sannsynlig enn det siste. Kostnadene ved å videreføre Regjeringens anbefalte

retningslinjer for utviklingen av Forsvaret vil være meget betydelige i 2002-2005 som følge av omleggingen og fregattanskaffelsen. På lengre sikt står Forsvaret overfor en særlig stor utfordring etter 2010 når dagens kampfly (F-16) må erstattes.

Regjeringen har anslått omstillingskostnadene til om lag 10 mrd. kroner. Disse fordeler seg på tre kategorier:

- avgangsstimulerende tiltak (3,0 mrd. kroner)
- kritiske investeringer i eiendommer, bygg og anlegg (6,0 mrd. kroner)
- andre omstillingskostnader (1,0 mrd. kroner).

Basert på erfaringstall fra tidligere omstillinger av statlig virksomhet, setter Regjeringen til sammen 250 mill. kroner for å håndtere de regionale konsekvenser av omleggingen. Denne rammen dekker perioden 2002-2006, og bidrar til å synliggjøre de samlede kostnadene ved omleggingen av Forsvaret. Midlene vil bli finansiert over Forsvarsdepartementets budsjett. Kommunal- og regionaldepartementet styrer bruken av midlene i samråd med Forsvarsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og andre departementer.

Regjeringens mål for omleggingen er å redusere Forsvarets årlige driftskostnader med til sammen 2 mrd. kroner sammenlignet med et alternativ uten omlegging. Det omfattende utredningsarbeidet som er gjennomført for å endre organisasjonen, har først og fremst tatt sikte på å identifisere hvilke organisatoriske tiltak som skal inngå i omleggingen. Som oppfølging av Stortingets behandling av proposisjonen, vil tiltakene omsettes i detaljerte planer for gjennomføring.

Til sammen foreslår Regjeringen i løpet av 4-årsperioden å tilføre Forsvarsdepartementet en samlet ramme på 112 mrd. 2001-kroner. Dette betyr en betydelig og helt nødvendig satsing på Forsvaret. Likevel er omleggingen sårbar - et negativt avvik fra forutsetningene i 4-årsperioden vil på få år kunne undergrave moderniseringen og skape operative mangler. Oppfølging av budsjettforutsetningene er derfor kritisk viktig for en vellykket omstilling.

Det vil naturlig nok fortsatt være knyttet usikkerhet til kostnadene fra år til år ved norske bidrag til deltakelse i internasjonale fredsoperasjoner. Dagens utviklingstrekk kan tale for at Norge vil opprettholde hovedtyngden av sitt militære utenlandsengasjement i ett bestemt område i kommende 4-årsperiode uten at det betyr at Regjeringen har tatt stilling til varigheten av engasjementet på Balkan. En viss forutsigbarhet og stabilitet med hensyn til hvilket konfliktområde norske styrker vil være engasjerte i, skaper større forutsigbarhet også for kostnadssiden. Regjeringen har derfor lagt avgjørende vekt på å skape handlefrihet for omleggingen gjennom en samlet forsvarsramme som også omfatter utgifter til internasjonale operasjoner. Regjeringen er innstilt på at omfanget på norsk deltakelse i internasjonale operasjoner de nærmeste år skal reduse-

res i forhold til et volum som har gitt ekstraordinære høye utgifter i 2000 og 2001. Hvis det i løpet av perioden oppstår situasjoner i området hvor norsk styrkeinnsats er konsentrert i dag eller i andre områder hvor Regjeringen anser at innsats med betydelige norske militære styrker er nødvendig, og som vil medføre vesentlig høyere utgifter, vil Regjeringen gjøre særskilte vurderinger.

Ved fastsettelse av den samlede forsvarsrammen er det også tatt hensyn til at fregattanskaffelsen medfører et ekstra stort behov for investeringsmidler i de nærmeste årene.

For å skape ytterligere handlefrihet under gjennomføringen av omleggingen, vil det bli nødvendig fra år til år å vurdere enkelte aktivitetsregulerende tiltak. Det vil kunne berøre innkallingen av vernepliktige, trenings- og øvingsnivå, igangsetting av materiellanskaffelser og vedlikehold av eiendommer, bygg og anlegg. Hensikten med slike tiltak av midlertidig art vil være å møte særskilte utfordringer i omleggingsfasen.

Komiteens merknader

Komiteen legger til grunn at forutsigbare og stabile økonomiske betingelser er nødvendig for Forsvaret.

Komiteen viser i denne sammenheng til at det gjennom 90-årene har vært enighet om valg av struktur. Imidlertid har Stortingets forutsatte endringer i strukturen ikke blitt effektivt. Dessuten har ikke bevilgningene vært tilstrekkelige til å finansiere denne. Dette skyldes dels at ambisjonene har vært basert på sviktende forutsetninger, dels at ambisjonsnivået ikke har vært fulgt opp med bevilgninger. Disse kombinasjonene har bidratt til en betydelig ubalanse mellom Forsvarets ressursbehov og de bevilgninger Forsvarets er blitt tilført.

Komiteen ser det derfor som vesentlig at det nå treffes tiltak for å sikre økonomisk forutsigbarhet for Forsvaret.

Komiteen vil peke på at det tyngste økonomiske løft for Forsvaret i overskuelig fremtid vil være erstatningen av F-16 jagerfly med en ny generasjon jagerfly. Komiteen vil også understreke at et moderne og effektivt jagerflyvåpen er et helt nødvendig strukturelement i et troverdig forsvar.

Komiteen er derfor av den oppfatning at en fullstendig erstatning av jagerflyflåten må finne sted.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, vil om nødvendig finansiere dette gjennom tilleggsbevilgninger, i perioden 2010-2015, når F-16 flåtens levetid går ut.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, ser det som mest hensiktsmessig at omfanget av gjenkjøp knyttet til en slik anskaffelse må vurderes med grunnlag i presset på norsk økonomi i anskaffelsesfasen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil videre peke på det nødvendige i å forankre et slikt prosjekt i første 4-årsperiode, og disse medlemmer vil derfor mene at en anskaffelse av nye jagerfly vil kunne danne grunnlag for et forlik som et prosjekt i tillegg til de årlige budsjettrammer etter tilsvarende modell Stortinget vedtok for anskaffelse av nye fregatter.

Disse medlemmer vil peke på at tilstanden for Forsvarets C-130 transportfly er preget av slitasje og høy alder. Disse medlemmer vil derfor også peke på at en fornyelse av transportflyparken kunne finansieres etter samme prinsipp som for jagerflyene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet, konstaterer at det er oppstått uforutsette problemer med våre C-130 transportfly, og at disse muligens vil måtte erstattes i omstillingsperioden. Flertallet mener at eventuelle nye fly kan ha multi-rollefunksjon, det vil si kunne fungere som både transportfly og lufttankingsfly.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet konstaterer at omleggingen av Forsvaret innebærer en meget betydelig utfordring, og at det derfor vil være nødvendig å gi Forsvaret fleksibilitet med hensyn til kortsiktige aktivitetsregulerende tiltak. Disse medlemmer slutter seg til behovet for en slik fleksibilitet, men understreker at dette ikke må gå på bekostning av opprettholdelse av en forsvarlig operativ evne og evne til bibeholdelse av kompetanse i organisasjonen.

Komiteen har merket seg at det i 4-årsperioden 2002-2005 er foreslått tilført Forsvaret 112 mrd. kroner - noe som innebærer en årlig gjennomsnittlig budsjettamme på 28 mrd. kroner (2001-kroner).

Komiteen har videre merket seg at rammen inkluderer alle utgifter til forsvarsbudsjettet, inkludert utgifter til internasjonale fredsoperasjoner og fregattanskaffelser, videre at dette iflg. departementet representerer en økning på 875 mill. kroner i den gjennomsnittlige rammen sammenliknet med saldert budsjett for 2001.

Komiteen vil peke på at Stortinget i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 38 (1999-2000) slo fast at kostnadene knyttet til innsats av norske styrker i internasjonale operasjoner skulle tilleggsbevilges.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er enig med komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet i at forutsigbare økonomiske rammer er viktig for Forsvaret. Det gjelder imidlertid ikke bare for Forsvaret, men for all offentlig virksomhet.

Disse medlemmer er enig i at svingninger i norsk deltakelse i internasjonale operasjoner kan skape problemer og manglende forutsigbarhet for Forsvarets øvrige virksomhet når forsvarsbevilgningene ikke

svinger i takt med utenlandsaktiviteten. Imidlertid ville det være urimelig om Forsvaret skulle være den eneste offentlige virksomheten som ikke skulle berøres økonomisk av for eksempel et plutselig oppstått behov for sterkt økt internasjonal innsats fra Forsvarets side, slik vi eksempelvis opplevde i 1998 under Kosovo-krisen. Det ville bli konsekvensen dersom alle internasjonale operasjoner skulle tilleggsfinansieres.

Disse medlemmer må minne om at alle bevilgninger må innpasses i det totale statsbudsjettet, og at det derfor er misvisende å snakke om "finansiering utenfor rammen". Også en eventuell tilleggsfinansiering av internasjonale operasjoner, må dekkes innenfor statsbudsjettets rammer. Skulle derfor Forsvarets budsjett være det eneste som ble skjermet mot kutt som følge av tilleggsfinansieringen, ville det bety at tilsvarende kutt i bevilgningene måtte skje på andre budsjettområder og dermed ramme sektorer, som for eksempel sosial, helse, undervisning, forskning eller lignende.

Disse medlemmer støtter derfor Regjeringens opplegg til at alle forsvarsutgifter, herunder utgifter til internasjonale operasjoner og ulike store anskaffelser, i utgangspunktet må bevilges direkte over forsvarsbudsjettet, og ikke som prinsipp baseres på tilleggsbevilgninger. Dette vil bidra til at også Forsvaret må prioritere nøye mellom forskjellige behov, for eksempel behovet for internasjonal virksomhet kontra behovet for nasjonal aktivitet. Ved uforutsette og/eller særlig store utgiftsbehov, bør situasjonen kunne vurderes spesielt i det enkelte tilfelle og tilleggsfinansiering unntaksvis gis.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet forutsetter at dette prinsipp videreføres for å bidra til prinsippet om forutsigbar finansiering av Forsvarets oppgaver. Disse medlemmer vil understreke betydningen av dette prinsippet fordi aktiviteten knyttet til internasjonale operasjoner over tid har vist seg å variere betydelig fra et år til et annet.

Disse medlemmer konstaterer imidlertid at rammer Regjeringen har anbefalt for perioden 2002 - 2005, inkluderer utgiftene knyttet til internasjonale operasjoner. Det er imidlertid disse medlemmers syn at dersom utgiftene til internasjonale operasjoner i omstillingsperioden på signifikant vis overstiger det nivå Regjeringen og Stortinget har lagt til grunn, så må bevilgningene økes deretter.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet forutsetter at prinsippet av tilleggsfinansiering av utenlandsoperasjoner videreføres for å bidra til en forutsigbar finansiering av Forsvarets oppgaver.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av dette prinsipp fordi aktiviteten knyttet til internasjonale operasjoner over tid har vist seg å variere betydelig fra et år til et annet.

Komiteen viser til at evt. reduksjoner i norsk deltagelse i internasjonale operasjoner må skje på en slik måte at det konsentreres om ett bidrag, og at dette bidraget gis en ramme som gjør det mulig ikke bare å delta, innenfor en alliert gruppering, men også med komponenter som gjør det mulig med reell innflytelse i de kommandonivåene som leder norske styrker.

Komiteen vil som eksempel peke på at ved deltagelse med hærenheter bør deltagelsen være på minimum bataljonsnivå, dersom det ikke dreier seg om mindre styrker med spesiell kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet har merket seg at Regjeringen planlegger med reduserte utgifter for internasjonale operasjoner i de nærmeste årene, samtidig som det pekes på at økt innsats med betydelige norske militære styrker ikke kan utelukkes. Når det samtidig sies at det vil bli foretatt særskilte vurderinger dersom en slik økt aktivitet skulle føre til vesentlig høyere utgifter, vil en slik vag formulering lett føre til at usikkerheten og forutsigbarhetene i de årlige budsjetter lett vil kunne øke.

Dette styrker etter disse medlemmers mening behovet for å videreføre det prinsippet Stortinget har vedtatt om at utenlandsoperasjoner finansieres særskilt.

Komiteen har videre merket seg at kostnader knyttet til omlegging av Forsvaret vil kreve ca. 10 mrd. kroner i 4-årsperioden, noe som vil presse så vel driftsbudsjettene som investeringene. Komiteen har registrert årlige omstillingskostnader med ca. 2,5 mrd. kroner i gjennomsnitt, mens den årlige gjennomsnittlige økningen av rammen er satt til 875 mill. kroner.

Komiteen har videre merket seg at fregattanskaffelsene i sin helhet er foreslått tatt inn i de totale rammene. Komiteen vil i den forbindelse understreke Stortingets vedtak om at 1 mrd. kroner (1998-kroner) skulle komme til uttrykk som tillegg til rammen gjennom 6 år.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet forutsetter at synliggjøringen av dette prinsipp videreføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til sine respektive merknader i dette kapittel.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, mener at den foreslåtte struktur allerede synes å være underfinansiert med anslagsvis 1 mrd. kroner årlig.

Flertallet har også merket seg at departementet selv anerkjenner denne økonomiske svakheten gjennom å foreslå at det skal skapes ytterligere handlefrihet under gjennomføringen av omleggingen ved at det vil

være nødvendig fra år til år å vurdere enkelte aktivitetsregulerende tiltak.

Flertallet vil gå imot at dette gjøres gjeldende for innkalling av vernepliktige, trenings- og øvingsnivå, og igangsetting av nødvendig materiellanskaffelser.

Flertallet vil ta klar avstand fra at fremtidige budsjetter slik skal bruke verneplikt, trenings- og øvingsnivå som salderingspost.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet legger forutsigbarhet til grunn, eventuell svikt i forhold til strukturmålene må få en bevilgningsøkning som konsekvens, og ikke tiltak som undergraver den foreslåtte struktur.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at dersom det viser seg at den struktur som nå vedtas ikke kan videreføres som forutsatt, må Regjeringen fremme forslag om nødvendige tiltak for Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet tar avstand fra påstanden om at strukturen er underfinansiert i omstillingsperioden. Det opplegg Regjeringen har anbefalt, gir en balanse mellom Forsvarets utgifter og tildelinger i perioden 2002-2005.

Komiteen har merket seg at departementet legger opp til å redusere volumet på materiellinvesteringene i forhold til 2001 som bidrag til å finansiere omstillingene, og komiteen ser at mens investeringsandelene i 2001 er ca. 25 pst., vil andelen i 2002 synke til 20,4 pst., stigende til 23,7 pst. i 2005.

Komiteen har også merket seg at tabell 6.1 i proposisjonen med de viktigste kostnadselementene i perioden 2002-2005 er å betrakte som en illustrasjon.

Komiteen har videre merket seg at den totale rammen fra investeringene i eiendommer, bygg og anlegg (EBA) i 4-årsperioden er på til sammen 12 mrd. kroner, hvorav 6 mrd. kroner inngår i omstillingskostnadene. Komiteen vil i denne sammenheng peke på at eksisterende EBA i størst mulig grad må videreføres for å unngå unødvendige store nyinvesteringer.

Komiteen slår fast at målet med omleggingen er å spare ca. 2 mrd. kroner årlig i driftskostnader og fører til en bemanningsreduksjon på om lag 5 000 årsverk.

Komiteen understreker i denne sammenheng at det er av overordnet betydning at brorparten av kuttene kommer i ledelses-, stabs- og støtteelementer, spesielt i sentrale strøk. Komiteen understreker derfor at intensjoner på dette punkt må følges opp helt og fullt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, erkjenner at omstillingen av Forsvaret vil være en meget krevende prosess, og støtter derfor Regjeringens ønske om at Forsvaret skal prioritere nettopp omstillingen i perioden 2002-2005. Flertallet anser i denne sammenheng at det er av overordnet

betydning at Forsvaret tildeles forutsigbare og tilstrekkelige økonomiske ressurser under omstillingen.

Flertallet understreker samtidig at dersom den planlagte struktur, organisasjon og virksomhet skal videreføres på sikt, vil det være nødvendig å opprettholde Forsvarets kjøpekraft også etter omstillingsperioden.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til de forslag til endringer av strukturen som Arbeiderpartiets medlemmer har vært med på. Dette medfører en økning av den økonomiske rammen på 675 mill. kroner pr. år til 28 675 mill. kroner i årene 2003-2005.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet legger vekt på forutsigbarhet, derfor vil disse medlemmer legge følgende forutsetning i 4-årsperioden til grunn:

1. Det inngås et forlik om å anskaffe nye jagerfly utenom den ordinære budsjetttramme. Jagerflykjøpet forankres innen 4-årsperioden (2002-2005).
2. Det inngås et forlik om å sikre kjøp av nye transportfly i perioden (2002-2005).
3. For disse kjøp tilpasses gjenkjøpskrav etter den aktuelle økonomiske situasjonen.
4. Deltakelse i internasjonale operasjoner finansieres som tillegg til de ordinære forsvarsbudsjetter.
5. Den årlige forsvarsrammen baseres på følgende grunnlag:

Regjeringens forslag er ca. 28 mrd. kroner. Dette inkluderer kostnader for utenlandsoperasjoner med ca. 1,4 mrd. kroner og ekstrabevilgninger til fregatter 1 mrd. (1998-kroner) lik ca. 1,1 mrd. (2002-kroner).

Hvilket kan beskrives som en nettoramme på ca. 25,5 mrd. kroner.

På bakgrunn av kostnadene med økt krigsstruktur som det fremgår av innstillingen og økt drift som en følge av dette, underfinansiering av den foreslåtte struktur, samt finansiering av omstillingskostnader, tilføres ca. 3,5 mrd. kroner.

Noe som gir en årlig ramme på ca. 29 mrd. kroner. Til dette legges ekstra fregattbevilgning ca. 1,1 mrd. kroner. Brutto ramme blir derfor 30,1 mrd. 2001-kroner. Utenlandsoperasjoner tilleggsbevilges hvert år for deployeringskostnader.

Til dette kommer verdien av å anskaffe nye kampfly som tilleggsbevilgning basert på et antatt beløp på 30 mrd. kroner. Fordelt på et 20 års-perspektiv vil dette ha en årlig virkning på ca. 1,5 mrd. kroner.

Det forutsettes at en liknende finansieringsmåte legges til grunn for anskaffelse av nye transportfly.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

1. "Nye jagerfly til erstatning for dagens F-16-flåte

anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.

2. Nye transportfly til erstatning for dagens C-130-flåte anskaffes utenfor og som et tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.
3. Omfanget av gjenkjøp knyttet til anskaffelse av nye fly vurderes med grunnlag i presset på norsk økonomi på det gjeldende tidspunkt.
4. Deltakelse i internasjonale operasjoner finansieres som tillegg til de ordinære forsvarsbudsjetter."

Disse medlemmer legger til grunn at en gjennomsnittlig ramme som beskrevet, samt forutsetningene om flykjøp, vil danne et mer sikkert økonomisk grunnlag for Forsvaret i 4-årsperioden samt i forhold til anskaffelsen av tunge prosjekter gjennom 20-årsperioden.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har tidligere utarbeidet et opplegg som ville dekket utgiftene til den nye forsvarsstrukturen som nå vil bli vedtatt, innenfor en økonomisk ramme på om lag 28 mrd. kroner pr. år, som er den årlige rammen Regjeringen foreslår for sitt opplegg. Disse medlemmer har siden foretatt mindre endringer i forhold til sitt opprinnelige opplegg. Disse medlemmer må nå konstatere at det meste av disse partiers forslag til inndekning ved betydelige kutt i ledelsesstrukturen, stabs- og støttefunksjoner, samt en mindre kostnadskrevende organisering av styrkene til internasjonale operasjoner, ikke får flertall og dermed ikke blir vedtatt.

Disse medlemmer legger stor vekt på at framtidig forsvarsstruktur og -økonomi må samsvare slik at de ubalanser Forsvaret har opplevd de senere årene kan opphøre. Dermed blir det nødvendig å øke bevilgningene. Disse medlemmer mener derfor at den årlige budsjettrammen for Forsvaret bør settes til om lag 29 mrd. 2001-kroner i perioden 2002-2005.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet sier seg enig i Regjeringens betraktninger med hensyn til EBA og materiell, og understreker at avhending og utfasing av EBA og materiell må gjennomføres så raskt og effektivt som mulig. Disse medlemmer påpeker i denne sammenheng at dersom omstillingen skal gjennomføres i henhold til intensjonene, vil etablerte måter å gjennomføre avhending og utfasing på, til dels måtte vike for hensynet til hurtighet og effektivitet i omstillingen.

Komiteen mener at bevilgningen til eiendom, bygg og anlegg (EBA) kan reduseres med minst 75 mill. kroner årlig med en tilpasning av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg til minimal bygningsstandard.

Komiteen har merket seg at store mengder materiell vil bli overflødig dersom proposisjonens intensjon gjennomføres når det gjelder krigsstrukturen. Kom i-

teen forutsetter at moderne materiell brukes som en reserve når vedtatt strukturs behov er tatt hensyn til. Komiteen forutsetter videre at adekvat utstyr overføres til lavere prioriterte avdelinger og HV.

Komiteen vil advare mot at bedriftøkonomiske prinsipper som anvendes i det private næringsliv ukritisk skal styre Forsvarets lagerhold av relevant beredskapsmateriell. Komiteen vil vektlegge salg fremfor destruksjon.

6.4 Strategier, tiltak og virkemidler

For å kunne gjennomføre omstillingen i det tempo og omfang som er nødvendig, er det avgjørende å råde over egnede virkemidler. Det er utarbeidet konkrete planer for bruken av de viktigste virkemidler i omleggingsprosessen som omfatter personellpolitiske virkemidler og tiltak for å gjennomføre en relativt rask utfasing og utrangering av materiell, eiendommer, bygg og anlegg. Det vil også bli lagt stor vekt på at nytt materiell og nye bygg og anlegg fases inn i tråd med de endringer som er planlagt i styrkestrukturen og fredsansisjonen. Regjeringen legger også stor vekt på at troverdig informasjon skal nå de som berøres av omleggingen.

Komiteens merknader

Komiteen mener det er behov for betydelige personellreduksjoner, personalpolitiske omstillingstiltak, virkemidler og for gjennomføringsstrategier. Komiteen legger vekt på at det gjennom omstillingsprosessen gjennomføres tiltak som i størst mulig grad sikrer en balansert grads- og aldersstruktur samt nødvendig kompetanse.

Komiteen er enig i at det kan være behov for en gjennomgang av befalsordningen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil advare mot en reduksjon i inntaket ved Forsvarets skoler, særlig ved befalsskolene, da dette lett vil føre til skjevhet i aldersstruktur og bidra til diskontinuitet i utdannelsen for vernepliktig befal. Av hensyn til evne til regenerering vil det tvert imot være ønskelig med en viss overproduksjon av vernepliktig befal. Inntak på krigsskolene må vektlegges i forhold til kapasitet for yrkestilsetting i fremtidig struktur, men også her vil flertallet gå mot tiltak som kan gi aldersskjevheter og som på sikt kan svekke tilgangen på kvalifisert yrkesbefal.

Flertallet viser til at bortfallet av tidligere ordninger med et spesialisert underbefalskorps har ført til uheldige virkninger for Forsvaret.

Flertallet vil derfor anbefale at det i vurderingen av fremtidige ordninger legges vekt på, ikke bare erfaringer med ordninger fra andre land, men også de erfaringer en tidligere hadde med et profesjonelt underoffiserkorps.

Flertallet støtter Regjeringens intensjon om en gjennomgang av befalsordningen, og forutsetter at dette legges fram for Stortinget på en dertil egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet deler den vurdering at nye virkemidler vil være nødvendig for å få gjennomført omstillingen. Disse medlemmer støtter derfor utstrakt bruk av avgangsstimulerende tiltak, men understreker som departementet at disse må brukes på en målrettet måte, og at de ikke må oppfattes som en rettighet for den enkelte arbeidstager. Disse medlemmer vil dessuten understreke at Forsvaret også må iverksette tiltak for å kontrollere inntaket av personell til organisasjonen, da særlig gjennom kontroll med tilsetninger og justeringer av inntaket ved Forsvarets skoler.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at befalsordningen bør legges om. Førstegangstjenesten for et økende antall vernepliktige krever et stort antall yngre operativt befal. Det trengs derfor en viss overproduksjon av befal. For at dette ikke over tid skal føre til et overskudd på befal, bør befalsutdanningen (inkl. krigsskoler) ikke gi automatisk yrkestilsetting i Forsvaret. Etter 8-10 års tjeneste bør 70-80 pst. av befalet få tilbud om to års sluttpakke/omskolering, mens de resterende 20-30 pst. av årskullet tilbys videre opprykk. Høyere stillinger bør dessuten gis på åremål. De benevnte organisasjoner må på vanlig måte involveres i omleggingsprosessen.

Komiteen legger følgende til grunn når det gjelder vernepliktig befal og fremmer forslag:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette en egen arbeidsgruppe som skal utrede det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige Forsvaret."

Komiteen mener det bør tas utgangspunkt i behovet for at denne gruppen av befal skal gis tilstrekkelig trening for å vedlikeholde og utvikle sin militære kompetanse for å fylle stillinger i krigsstrukturen og i avdelinger som gjør internasjonal tjeneste. Det skal avgis en innstilling med forslag til bruk av vernepliktig og utskrevet befal i det fremtidige forsvar, med konkrete forslag til tiltak for utdanning og anvendelse av denne gruppen befal. Arbeidsgruppen bør være bredt sammensatt med representanter for Forsvarsdepartement, Forsvarets overkommando, Norske Reserveoffiserers Forbund og arbeidsgiverorganisasjonene.

Stortinget forutsetter at vernepliktig og utskrevet befal blir behandlet likt med det fast tjenestegjørende befal hva angår rulleføring og kontakt med militær avdeling, og at de ikke settes i samme kategori som vanlig vernepliktig personell. Dette av hensyn til likhet i oppgaver/ansvar i krig og i den militære krigsstruktur, samt behovet for å bevare en tilknytning til den militære organisasjon. Komiteen peker spesielt på betydningen av reservebefalets rolle i forbindelse med rekruttering for deltagelse i internasjonale operasjoner

der enkelte kontingenter har hatt opptil 70 pst. av reserwebefal i befalsstillinger.

Komiteen mener at personellet er Forsvarets viktigste ressurs. Forsvaret må derfor være bevisst på å føre en aktiv og helhetlig familiepolitikk. Forsvaret må se til at familiære hensyn blir tatt på alvor, generelt sett, og i omstillingsperioden spesielt. Komiteen mener også at det blir stadig viktigere å ta vare på familiemedlemmer på en god måte når soldater deltar i internasjonale tjenester. Tilstrekkelig og hurtig nok informasjon til familiemedlemmer er nødvendig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil peke på at kvinneandelen i Forsvaret er for lav. Forsvaret må i større grad erkjenne den ressurs kvinnene representerer innenfor alle områder av Forsvarets virksomhet. Flertallet mener derfor at Forsvaret må jobbe aktivt både for å bedre rekrutteringen, og for å beholde de kvinnene som allerede er i Forsvaret. Arbeidet med integrering av kvinnene må prege hele organisasjonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at bortsett fra verneplikten, er det full likestilling mellom kvinner og menn når det gjelder karrieremuligheter i Forsvaret.

7. ORGANISASJONSENDRINGER

7.1 Innledning

Økt helhetstenking er en avgjørende forutsetning for å oppnå et best mulig resultat i forhold til de mange utfordringene Forsvaret står overfor. For å nå målet om et mer moderne og fleksibelt forsvar, både i forhold til oppgaver og kompetanse vil en hovedutfordring være å organisere Forsvarets fredsvirksomhet på en kostnadseffektiv måte. Det er særlig viktig å legge til rette for sektorovergrepende løsninger på tvers av forsvarsgrener og våpenarter. Det er også nødvendig å skape balanse i Forsvarets struktur og organisasjon. Organiseringen og omfanget av ledelses-, kommando- og støtteapparat må være dimensjonert for å betjene den nye styrkestrukturen. Sammen med satsingen på nye styrings- og informasjonssystemer, skal dette også gi en mer styrbar og tilpassningsdyktig organisasjon. Følgende hovedprinsipper ligger til grunn for den strukturen og organisasjonen som foreslås i proposisjonen:

- fleksible styrker med evner til fellesoperasjoner
- evne til samvirke med allierte styrker og sivile aktører
- en kompetanserettet tilnærming
- konsentrerte strukturer og færre ansatte
- en styrket strategisk ledelse og reduserte stabs-, støtte- og ledelsesenheter.

Departementet anser det som svært viktig at det ikke foretas en omstrukturering som går på tvers av de avtalene Norge har med NATO og som dermed kan begrense muligheten til å ta imot forsterkningsstyrker og tilby trening og øving for allierte.

For å ivareta norske interesser og forpliktelser i forhold til NATO er følgende kriterier lagt til grunn i arbeidet med forslagene i proposisjonen:

- Allierte forhåndslagre forutsettes å bli videreført i samme omfang som i dag. Endret lokalisering kan være aktuelt. Norske forpliktelser, herunder vertslandsstøtten, skal ivaretas med minst like god kvalitet som i dag.
- Allierte forsterkningsplaner med tilhørende avtaleverk videreføres. Forsvarets framtidige organisasjon må sikre full ivaretagelse av våre nasjonale forpliktelser overfor våre allierte på dette feltet. Fellesfinansiert infrastruktur som inngår i alliert planverk kan ikke avskrives. Løsninger som utnytter dette skal vurderes og prioriteres der alternativene ellers står noenlunde likt.
- Alliert trening i Norge skal føres videre og forholdene legges til rette for en videreutvikling. Omfanget og kvaliteten på vår støtte til denne treningen skal derfor som et minimum opprettholdes på dagens nivå. Lokalisering kan vurderes. Løsninger som har et potensial for kvalitetsmessig heving av denne aktiviteten skal vurderes.

Gjennom iverksetting av FLO skal logistikkvirksomheten, herunder lagre og verksteder, gjennomgå omfattende effektivisering. I denne prosessen vil, i tillegg til de rent organisatoriske endringer, også nye konsepter og rutiner for distribusjon, forsyning, lagring med videre måtte utredes og vurderes.

De endringer i verksted- og lagerstrukturen som foreslås i denne proposisjonen, omfatter kun direkte konsekvenser av foreslåtte endringer i primærvirksomheten (operativ virksomhet og styrkeproduksjon). Foreslåtte endringer er imidlertid basert på hovedprinsippene for FLO.

I tillegg til militærfaglige vurderinger (operativitet, beredskap med videre) er det foretatt økonomiske utredninger og analyser. De økonomiske analysene er foretatt ved hjelp av nåverdimetoden. Dette er en metode for samfunnsøkonomisk analyse som benyttes for å klarlegge og synliggjøre konsekvenser av alternative tiltak før beslutninger fattes. Formålet med de økonomiske analysene har nettopp vært å framskaffe et grunnlag for å kunne sammenlikne ulike organiserings-/lokaliseringsalternativer på en hensiktsmessig måte og foreta en prioritering på et økonomisk grunnlag. Metodevalg og beregningsmodell er kvalitetssikret av ekstern ekspertise.

Hovedformålet med grunnlagsarbeidet innenfor eiendom, bygg og anlegg (EBA) har vært å gi et foreløpig kostnadsoverslag for konsekvensene av anbefalingene i FPU og FS 2000. Videre å få klarlagt hvorvidt

alternativ lokalisering av Forsvarets virksomhet gir økonomisk lønnsomhet. Materialet gir altså grunnlag for å vurdere hvilke organisatoriske tiltak som bør inngå i omstillingen.

Det understrekes at kalkylene for eiendom, bygg og anlegg er foretatt på et tidspunkt hvor alle prosjektene er i en utredningsfase, som normalt er den tidligste fase hvor det blir foretatt foreløpige investeringskalkyler. Beregningene er basert på kunnskap om tidligere gjennomførte prosjekter og alle tall er tilpassede erfaringsdata. Den standard Forsvaret har brukt de senere årene er lagt til grunn.

For å ta høyde for den samlede EBA-relaterte usikkerheten for omstillingen er det gitt et påslag på 30 pst. på grunnkalkylen, som er innenfor normalen i en utredningsfase.

Komiteens merknader

Når det gjelder støttefunksjoner vil komiteen vise til sine merknader i Innst. S. nr. 25 (2000-2002) vedrørende utviklingen av Forsvarets Logistikk Organisasjon (FLO). Komiteen vil allikevel legge til at FLO må utvikles på en slik måte at organisasjonen er i stand til på en rasjonell måte å kunne understøtte så vel fredsstrukturen som krigsstrukturen med en flatest mulig organisasjon som er "kundeorientert".

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at bemanningen i Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO) når den er ferdig organisert bør begrenses til om lag 5 200 stillinger - om lag 800 stillinger færre enn i Regjeringens opplegg. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen dimensjonere Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) slik at det kan spares inn om lag 200 mill. kroner årlig i forhold til Regjeringens opplegg."

Komiteen vil advare mot at det legges opp til en endring som medfører nedbygging av lagre som kan undergrave så vel den vedtatte struktur som mulighetene til å bygge opp en struktur dersom situasjonen skulle tilsi dette. Et lagerhold med reservedeler, ammunisjon og kurant materiell for levetidsforlengelse og supplerings kan ikke alene være tuftet på økonomiske lagerbetraktninger som i en vanlig produksjonsbedrift, men må ha innebygget i seg en seighet og robusthet som vil gi en noe høyere "forsikringspremie". Det må være en klar forutsetning at norske lagre og beholdninger av materiell, drivstoff og ammunisjon skal svare til de krav NATO setter.

7.2 Forsvarets ledelses- og kommandostruktur

Regjeringen foreslår å legge ned Forsvarets overkommando tidligst mulig i omleggingsperioden, og senest innen 31. desember 2004, og å opprette en enhet til støtte for forsvarssjefen i hans rolle som etatssjef for

Forsvarets militære organisasjon fra samme tidspunkt. Enheten benevnes Forsvarsstaben.

Regjeringen foreslår at dagens forsvarskommandoer (FKN, FKS), de tre sjøforsvarsdistriktene (SDN, SDV og SDS) og fire distriktskommandoene (DKN, DKT, DKS og DKØ) i Hæren legges ned og at det innen 31. desember 2003 etableres:

- ett nasjonalt Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) lokalisert til Jåttå i Stavanger.
- ett operativt hovedkvarter i hver landsdel henholdsvis Landsdelskommando Nord (LDKN) lokalisert til Reitan, som også kan være fremskutt FOHK, og Landsdelskommando Sør (LDKS) lokalisert til Trondheim.

Den nasjonale støtte til NATO-hovedkvarteret (JHQ North) på Jåttå og NATOs luftoperasjonssenter (CAOC 3) på Reitan vil bli videreført.

Regjeringen foreslår at alle Hærens 14 territorielle regimentene og de 18 HV-distriktene nedlegges og at det innen 1. juli 2003 opprettes:

- åtte Forsvarsdistrikter (FDI) lokalisert til Porsangmoen, Harstad, Reitan ved Bodø, Værnes, Ulven/Bergen, Kjevik ved Kristiansand, Lutvann leir i Oslo og Elverum
- åtte HV-distriktsstaber samlokalisert med Forsvarsdistriktene
- seks HV-distriktsstaber lokalisert til Setermoen på Åndalsnes, Skei i Jølser, Vatneleiren i Sandnes, Kongsberg, Eggemoen på Ringerike og Ravneberget i Sarpsborg.

Regjeringen vil som en følge av ovenstående forslag, endre forskriften til Heimevernsloven slik at den blir i overensstemmelse med den nye distriktsinndelingen.

Regjeringen vil at 6. Divisjon snarest og senest innen 1. august 2002 omorganiseres til en ny mobil divisjonskommando, som skal være i stand til å lede tre til fire brigader - herunder en alliert forsterkningsbrigade - og ha underlagt nødvendige enheter for ledelsesstøtte og feltetterretning, taktisk støtte og forsyning samt støtteenheter fra NATO Composite Force (NCF). Kommandoen benevnes 6. Divisjonskommando (6. DivKdo). I fred vil 6. DivKdo få et koordinerende ansvar for all styrkeproduksjon ved Hærens utdanningsavdelinger i Troms og Vest-Finnmark.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at Forsvarets overkommando nedlegges i sin nåværende form tidligst mulig i omleggingsperioden og senest innen 31. desember 2004. Komiteen er enig i at Forsvarssjefens evne til strategisk styring skal styrkes, og at det skal opprettes en forsvarsstab som støtte til Forsvarssjefen i hans rolle som sjef for Forsvarets militære organisasjon.

Komiteen har merket seg at FO av i dag, eksklusive Etterretnings- og Sikkerhetstjenesten, utgjør ca. 1

400 ansatte, mens FD har ca. 200 ansatte. Komiteen legger til grunn at det i valg av ny ledelsesmodell er viktig å danne en kosteffektiv organisasjon, der ledelsesapparatet må tilpasses den struktur som skal ledes i fred, krise og krig.

Komiteen har merket seg at Regjeringen foreslår en ordning der FO nedlegges samtidig med at ledelsen av Forsvaret samles på strategisk nivå i FD ved at Forsvarssjefen og de strategiske funksjoner som i dag ligger i FO inngår som en del av departementet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, avviser Regjeringens forslag men går inn for at dagens formelle forhold mellom departement og overkommando videreføres, men at de to enhetene samlokaliseres.

Flertallet forutsetter at Forsvarssjefen forblir en synlig leder av Forsvarets militære organisasjon (FMO) og fører alminnelig kommando over landets militære forsvar. Forsvarssjefens instruks videreføres.

Flertallet forutsetter at lokaliseringen av den nye samlokaliserte ledelse forelegges Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag, men understreker at Forsvarssjefen må forbli en synlig leder av Forsvarets Militære Organisasjon (FMO) og føre alminnelig kommando over landets militære forsvar. Disse medlemmer støtter derfor Regjeringens forslag om at det opprettes en Forsvarsstab som støtter Forsvarssjefen i denne funksjonen. Disse medlemmer forutsetter at den på hensiktsmessig måte og tidspunkt blir orientert om organisering og lokalisering av det integrerte departement samt Forsvarsstaben.

Disse medlemmer påpeker at det viktigste formålet med omorganiseringen av ledelsesapparatet er at evnen til strategisk ledelse må styrkes. Dette vil være av stor betydning også for å få gjennomført omleggingen 2002-2005 i henhold til planverket. Disse medlemmer ber derfor om at denne reformen gjennomføres så raskt som mulig og senest innen 30. juni 2002.

Disse medlemmer understreker at reduksjoner i bemanningen av det som i dag utgjør FD og FO, slik disse enhetene er definert av departementet, på til sammen minimum netto 40 pst., må gjennomføres så raskt som praktisk mulig for å få tatt ut de planlagte gevinster på driftssiden. Disse medlemmer forutsetter at dette skal gi en årlig merinnsparing på personellrelatert drift på 75 mill. kroner, relativt til Regjeringens anbefaling. Dette er ytterligere et tungt argument for å forsere gjennomføringen av tiltaket, jf. forrige avsnitt.

Disse medlemmer forutsetter at departementet kommer tilbake til komiteen med konkrete forslag til institusjonaliserte prosedyrer som kan gi komiteen tilgang til uavhengige fagmilitære synspunkter innenfor komiteens arbeidsområde.

Komiteen er enig i at dagens forsvarskommandoer (FKN, FKS), de fire distriktskommandoene (DKN, DKT, DKSV, og DKØ) i Hæren, de tre sjøforsvarsdistriktene (SDN, SDV og SDS) i Sjøforsvaret, legges ned innen 31. desember 2003.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, går inn for at et fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) opprettes og lokaliseres til Jåttå ved Stavanger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet går inn for at fellesoperativt hovedkvarter opprettes og legges til Reitan ved Bodø.

Komiteen går inn for at det opprettes en landsdelskommando i hver landsdel, henholdsvis Landsdelskommando Nord (LDKN) og Landsdelskommando Sør (LDKS).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, går inn for å lokalisere LDKN på Reitan og LDKS i Trondheim.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet går inn for å lokalisere LDKN på Reitan og LDKS på Jåttå ved Stavanger.

Komiteen forutsetter at nasjonal støtte til Nato-hovedkvarteret (JHQ-North) på Jåttå og Natos luftoperasjonssenter (CAOC-3) på Reitan vil bli videreført. Komiteen er enig i at alle Hærens 14 territoriale regimentene nedlegges og forutsetter at regimentenes historiske rolle og deres faner ivaretas symbolsk i det nye territoriale landforsvar. Komiteen går inn for at Regjeringens forslag om å opprette 8 Forsvarsdistrikter (FDI) avvises. Komiteen legger til grunn at dagens HV-distrikter i hovedtrekkene videreføres på de lokaliteter som Stortinget tidligere har bestemt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, støtter Regjeringens forslag om at Evjemoen garnison nedlegges. Flertallet viser til tidligere vedtak om at HV-07 skulle lokaliseres til Evjemoen, og vil derfor at HV-07 lokaliseres til Kristiansandsområdet.

Komiteens medlemmer Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet går inn for å opprettholde Evjemoen garnison. Hvis Evjemoen likevel nedlegges, støtter disse medlemmer flertallets forslag om å lokalisere HV-07 til Kristiansandsområdet.

Komiteen forutsetter at HV-distriktssjefene blir territoriale sjefer i fred, krise og krig innenfor sine ansvarsområder og at det vurderes opprettet et planelement i staben, hovedsakelig innenfor dagens personell-

ramme. Komiteen forutsetter videre at HV-distriktene operativt ledes fra de respektive landsdelskommandoer. GIHV vil fortsatt utøve administrativ kontroll med styrkeproduksjonen gjennom HV-distriktsstabene.

Komiteens medlem fra Høyre er kjent med at flytting av distriktsstaben for HV 11 fra Molde til Setnesmoen kan medføre ekstra kostnader. Dette medlem viser også til brev fra de militære arbeidstakerorganisasjonene til Stortingets forsvarskomite datert 14. mars 2001 der det blir anbefalt at staben lokaliseres til Molde. Dette medlem ber om at det blir vurdert om en fortsatt lokalisering til Molde vil medføre innsparinger.

Komiteen har ingen merknader til at 6. divisjon omorganiseres til en ny mobil divisjonskommando basert på de forutsetninger som nedfelles i proposisjonen.

Komiteen er videre enig i at det opprettes en sjøgående taktisk stab i Sjøforsvaret i tråd med proposisjonens forutsetninger.

7.3 Operativ virksomhet

Landforsvaret

Organisering, oppsetting og fredsmessig lokalisering av Hærens innsatsstyrke

Regjeringen anbefaler at innsatsstyrken i Hæren som del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST) - jf. St.meld. nr. 38 (1998-1999) og Innst. S. nr. 152 (1999-2000) - endres og settes opp med følgende: En delvis vervet hurtig reaksjonsstyrke på inntil 700 personell, en reaksjons- og oppfølgingsstyrke på inntil 1 100 personell og en forsterkningsstyrke på inntil 400 personell.

Komiteens merknader

Komiteen viser til vedtak om Hærens bidrag til innsatsstyrken for internasjonale operasjoner, ref. Innst. S. nr. 152 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 38 (1998-1999).

Komiteen viser imidlertid til at den norske "styrkebrønnen" for FIST-H er relativt stor sammenlignet med andre land og vår nasjons størrelse.

Komiteen er enig i at Norge tar sin del av internasjonalt ansvar, ikke minst innenfor rammen av NATO.

Komiteen er enig i at Forsvarets spesialstyrker lokaliseres med hovedelementet i Rena Leir og maritimt element på Ramsund. Komiteen er enig i at en viss videre økning av spesialstyrkenes omfang bør vurderes.

Komiteen vil understreke at Norge, når vi beslutter å delta i internasjonale operasjoner, deltar med robuste styrker som også sikrer deltakelse og innflytelse i overordnede kommandoled.

Komiteen har merket seg at de økonomiske konsekvenser innebærer behov for investeringer i bygg og anlegg i Rena leir og Rødsmoen øvingsområde på vel 1 mrd. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, vil imidlertid understreke at det vil være kritisk avgjørende at Regionfelt Østlandet utvikles i tråd med Stortingets forutsetninger og at tidsplanen holdes.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at disse partier ut fra en samlet vurdering stemte mot etablering av Regionfelt Østlandet og at kostnadsoverslagene er blitt betydelig forhøyet siden Stortinget gjorde utbyggingsvedtaket. Hensynet til miljø, støy og berørte naboer må tillegges stor vekt i den videre behandling av saken.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at anleggsarbeidene i forbindelse med Regionfelt Østlandet utstår inntil støykonsesjonsspørsmål er endelig avgjort og et nytt komplett kostnadsoverslag er lagt fram"

Sak til informasjon - omorganisering av Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet (FOKIV)

Regjeringen vil omorganisere Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet. Deler av nåværende virksomhet flyttes til Forsvarets skolesenter, Akershus festning, som en integrert del av denne. Funksjonen som Administrativ foresatt avdeling for Hærens avdelinger i internasjonale operasjoner organiseres i en avdeling.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Sak til informasjon - allierte treningscenter

Hærens avdelinger i internasjonale operasjoner organiseres i en avdeling.

Regjeringen vil videreføre Bømoen/Mjølfjell og Åsegarden leir, i kombinasjon med Evenes, som alliert treningscenter. I tillegg vil Bardufoss flystasjon og garnisonen i Porsanger med Halkavarre skytefelt inneha viktige roller i norsk støtte til alliert trening her i landet. Steinkjersannan nedlegges som alliert treningscenter.

Komiteens merknader

Komiteen er enig, og vil understreke betydningen av at forholdene legges til rette for allierte avdelinger som øver i Norge. Komiteen ber om at de bygningsmessige fasiliteter på Bømoen/Mjølfjell oppgraderes og eventuelt utvides for å øke kapasitet og kvalitet så snart dette er praktisk mulig for å gi positive signaler til allierte brukere. Komiteen er enig i at Steinkjersannan legges ned som alliert treningscenter.

Sjøforsvaret

Marinefartøyer og støttefartøyer

Regjeringen foreslår å utfase en fregatt og fem landgangsfartøyer innen 1. juli 2001, og fire undervannsbåter, 14 MTB'er, en minelegger og KNM Horten innen 1. juli 2002. En minesveiper tas ut av styrkestrukturen innen 1. juli 2001.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at en fregatt og fire undervannsbåter av Kobben-klassen utfases. Videre at en minelegger og KNM Horten utfases innen 1. juli 2002. Komiteen aksepterer at en Alta-klasse minesveiper tas ut av styrkestrukturen innen 1. juli 2001, men forutsetter at fartøyet videreføres for bruk av minedykkerkommandoen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, forutsetter videre at tre av landgangsfartøyene videreføres med ett mannskap.

Komiteen legger til grunn at KNM Tyr videreføres i strukturen.

Komiteen vil videreføre MTB-våpenet som et strukturelement i Sjøforsvaret. Den oppgraderte Hauk-klassen videreføres foreløpig inntil 2015 eller inntil klassen kan erstattes av Skjold-klassen.

Komiteen forutsetter også at det bygges 5 nye MTBer av Skjold-klassen, med oppstart 2003 og med en gradvis innfasing.

Komiteen forutsetter at dagens stasjonære kystartilleri videreføres foreløpig til 2010, basert på langtidslagring i "møllpose" for mobiliseringsforsvaret. Dette omfatter 6 stk. 75 mm artillerifort, 3 stk. 120 mm artillerifort, 3 kontrollerbare minefelt og 3 torpedobatterier. Styrkeproduksjonen opphører.

Orlogsstasjoner og kystvaktstasjoner i Sjøforsvaret

Regjeringen foreslår å legge ned orlogsstasjonene Olavsværn, Hysnes, Ulsnes, Marvika, Karljohansvern innen 31. desember 2002. Regjeringen vil videreføre kystvaktstasjon Sortland.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at orlogsstasjonene Hysnes, Ulsnes, Marvika og Karljohansvern legges ned innen 31. desember 2002.

Komiteen vil videreføre KV-stasjonen Sortland, samt Haakonsværn og Ramsund orlogsstasjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, forutsetter at Olavsværn underlagt Ramsund Orlogsstasjon, videreføres med redusert bemanning for å støtte MTB-våpenet og gi støtte til undervannsbåter ved behov.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet forutsetter at vedlikeholdet og støtten til MTB-våpenet blir overført til Ramsund orlogsstasjon, og at

Olavsværn videreføres under Ramsund uten daglig bemanning, men med en viss verkstedkapasitet/logistikkkapasitet for undervannsbåter.

*Lufforsvaret
Kanonluftvern L-70*

Regjeringen foreslår at L-70 våpensystemet utfases innen 31. desember 2001.

Komiteens merknader

Komiteen støtter utfasingen av L-70.

Komiteen er kjent med at L-70 systemet gjennom begynnelsen av 90-årene har blitt modernisert for over 1 mrd. kroner. På denne bakgrunn forutsetter komiteen at de verdier som ligger i L-70 systemet realiseres gjennom salg og går mot destruering av materiellet.

Kampflyskvadroner

Regjeringen foreslår en kampflyskvadronstruktur bestående av en skvadron på Ørland hovedflystasjon (338 skvadron) og to skvadroner på Bodø hovedflystasjon (331 og 332 skvadron) innen 31. desember 2002.

Komiteens merknader

Komiteen legger til grunn en kampflystruktur bestående av en skvadron på Ørland hovedflystasjon (338 skv.) og to skvadroner på Bodø hovedflystasjon (331 og 332 skv.) som forutsettes etablert innen 31. desember 2002.

Flystasjonene samlet

Regjeringen foreslår at Luftforsvarets flystasjoner organiseres i tre kategorier: hovedflystasjoner, flystasjoner og mobiliseringsflystasjoner.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Bardufoss hovedflystasjon

Regjeringen foreslår å organisere Bardufoss som flystasjon innen 31. desember 2001. 339 skvadron videreføres. 337 skvadron overføres til Sola i forbindelse med innføring av enhetshelikopter.

Komiteens merknader

Komiteen legger til grunn at Bardufoss videreføres som flystasjon og med en bemanning som fullt ut sikrer stasjonens evne til å operere taktiske helikoptre, understøttelse av kystvakthelikoptre, til å gi vertslandsstøtte og fullt ut understøtte alliert trening også med tanke på synergieffekt i samvirke med NAL-LADS som videreføres på Heggelia/Bardufoss.

*Evenes mobiliseringsflystasjon og Langnes
deployeringsbase*

Regjeringen foreslår at Evenes og Langnes nedlegges som deployeringsbaser innen 31. desember 2001 og videreføres som mobiliseringsflystasjoner.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Sak til informasjon - Bodø hovedflyplass

Regjeringen vil videreføre Bodø som hovedflystasjon.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Sak til informasjon - Andøy flystasjon

Regjeringen vil videreføre Andøya som flystasjon for 333 skvadron og de maritime patrulje- og rekognoseringsflyene - P-3 Orion.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Banak flystasjon

Regjeringen foreslår å legge Banak under Bodø hovedflystasjon som egen stasjonsgruppe innen 31. desember 2001.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Ørland hovedflystasjon

Regjeringen vil videreføre Ørland som hovedflystasjon. Flyskolen foreslås flyttet fra Værnes til Ørland innen 31. desember 2002.

Komiteens merknader

Komiteen går imot å flytte flyskolen fra Værnes til Ørland.

Komiteen foreslår i stedet å flytte Luftforsvarets flyskole til Bardufoss innen 31. desember 2002. Komiteen forutsetter at det tas initiativ til å vurdere samarbeidsløsninger med den sivile flyskolen på Bardufoss, i den hensikt å oppnå gode løsninger for begge parter. Ordningen må ikke forringe kvaliteten på uttaksprosessen i Luftforsvaret.

Værnes, Flesland og Torp mobiliseringsflystasjoner

Regjeringen foreslår at Værnes, Flesland og Torp nedlegges som deployeringsbaser innen 31. desember 2001.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Rygge hovedflystasjon

Regjeringen foreslår å flytte all flyoperativ virksomhet fra Rygge hovedflystasjon innen 31. desember 2003. Rygge hovedflystasjon nedlegges, videreføres som mobiliseringsflystasjon og omorganiseres til skole- og kompetansesenter.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til det potensial som kan ligge i utflytting av verkstedenheter fra Luftforsvarets Forsyningskommando og salg av Kjeller, og ønsker derfor dette spørsmålet nærmere utredet. Flertallet ønsker derfor at departementet utreder muligheten for å flytte hele eller deler av verkstedvirksomheten ved Luftforsvarets Forsyningskommando til en av Luftforsvarets stasjoner, og at de ledige arealene på Kjeller selges. Øvrige deler av virksomheten ved LFK vil bli vurdert som en del av etableringen av FLO.

Flertallet tar til etterretning at omfattende utredninger er utført vedrørende Rygge og Gardermoen. Imidlertid er Gardermoen et nærliggende alternativ for lokalisering av verkstedene, og det er nødvendig at utredningen omfatter mulige konsekvenser for forslagene om flytting av FEKS/717 skvadron og 720 skvadronen. Flertallet ønsker derfor ikke å ta stilling til Regjeringens forslag om fremtidig virksomhet ved Rygge og Gardermoen inntil utredningen om utflytting av verkstedene foreligger. Flertallet anmoder om å få seg forelagt et forslag vedrørende fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller, for behandling i høstsessjonen 2001. Utredningen skal ikke omfatte Bodø og Ørland hovedflystasjoner.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at det i forbindelse med ovennevnte utredning også bør foretas en nærmere utredning av spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge utredes nærmere. En representant for hver av de tre aktuelle lokaliseringsstedene Kongsvinger, Mågerø og Gråkallen bør delta i utredningsgruppen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet legger til grunn at Rygge videreføres som flystasjon med stasjonering av EK/Kalibreringsfly (717 FEKS-skv.) og taktiske helikopter (720), samt videreføre evne til å kunne betjene kampfly også i fredstid. Det legges til grunn at Rygge i tillegg viderefører og utvikler rollen som skole og kompetansesenter. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"720-skv. og FEKS/717-skv. videreføres på Rygge flystasjon."

Gardermoen flystasjon

Regjeringen vil videreføre Gardermoen som flystasjon med middelstunge transportfly og foreslår at elektronisk krigførings-/kalibreringsfly, sammen med taktiske helikoptre flyttes fra Rygge til Gardermoen innen 31. desember 2003.

Komiteens merknader

Komiteen vil videreføre Gardermoen som flystasjon for transportfly. Det vises for øvrig til merknader vedrørende Rygge hovedflystasjon.

Sola kadreflystasjon

Regjeringen foreslår Sola organisert som flystasjon for maritime helikoptre i 330-, 334- og 337-skvadronen i forbindelse med innføring av et nytt enhetshelikopter for fregatter og kystvakt. 334-skvadron foreslås gjenopprettet som skvadron for helikoptre.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, støtter Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil, for å spare store investeringer på Sola, beholde basen for Kystvaktens helikoptre på Bardufoss, og legge basen for fregatthelikoptrene til Flesland/Haakonsvern. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"330-, 334- og 337- skvadronen legges ikke til Sola. Kystvaktens helikoptre forblir på Bardufoss og fregatthelikoptrenes base legges til Flesland/Haakonsvern."

Luftforsvarets stasjoner Gråkallen, Mågerø og Kongsvinger

Regjeringen foreslår å legge ned Luftforsvarets stasjoner Gråkallen og Mågerø, samt kontroll- og varslingssentre de samme steder innen 31. desember 2003. Virksomheten foreslås konsentreres til Luftforsvarets stasjon Kongsvinger.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, foreslår å legge ned Luftforsvarets stasjoner Gråkallen og Kongsvinger innen 31. desember 2003, og at virksomhetene konsentreres til Luftforsvarets stasjon Mågerø.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil primært konsentrere Luftforsvarets virksomhet til Gråkallen, men viser til sitt forslag under Rygge hovedflyplasstasjon om en ytterligere utredning av spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge.

7.4 Styrkeproduksjon*Fellesutdanning, sanitet, militærpoliti, luftvern og vognførere*

Regjeringen foreslår å opprette et militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) på Sessvollmoen. Lahaugmoen leir og Luftforsvarets sanitets-skole i Stavern foreslås lagt ned. Iverksetting innen 1. januar 2004.

Regjeringen foreslår å opprette Forsvarets militærpolitiskole på Sessvollmoen. Militærpolitiskolen i Stavern, Haakonsvern og militærpolitiseksjonen ved Trenregimentet Sessvollmoen nedlegges. Tiltakene iverksettes innen 1. januar 2003.

Regjeringen foreslår å opprette et Luftvern utdannings- og kompetansesenter (LVUKS) på Rygge og etablering av et operativt luftvern batteri (NALLADS - Norwegian Advanced Low Level Air Defence System) i Rusta leir, en operativ luftverngruppe (NASAMS - Norwegian Advanced Surface to Air Missile System - og NALLADS) ved Bodø hovedflystasjon og en luftverngruppe (NASAMS) ved Ørland hovedflystasjon. Fredrikstad garnison foreslås nedlagt og avhendet. Forslagene gjennomføres innen 1. januar 2004.

Regjeringen foreslår å opprette et felles kompetansesenter for vognførere på Sessvollmoen innen 1. januar 2003.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det vil være hensiktsmessig å opprette en felles sanitetsutdanning for alle forsvarsgrener. Regjeringen foreslår at sanitetstjenesten med Lahaugmoen leir og LSS Stavern nedlegges og at det opprettes et militært medisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) lokalisert til Sessvollmoen.

Komiteen har merket seg at dette innebærer et EBA investeringsbehov på ca. 240 mill. kroner. Komiteen ser på beløpet som betydelig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, tar ikke endelig stilling til lokalisering av fremtidig MUKS nå, men ber om en fornyet vurdering av Lahaugmoen som alternativ til Sessvollmoen. Flertallet forutsetter at dykkermedisinsk kompetanse forblir på Haakonsvern.

Komiteen er enig i behovet for at styrkeproduksjon og kompetanseutvikling av militærpolitiet slås sammen for alle forsvarsgrener.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, er enige med Regjeringen at MP-utdanningen legges til Sessvollmoen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ønsker å legge MP-utdanningen til Haslemoen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er kjent med at LSS Stavern vil kunne ha kapasitet til å produsere en felles MP-utdanning og foreslår derfor virksomheten lokalisert dit.

Komiteen er enig i at luftvernutdanningen i størst mulig grad lokaliseres til stasjoner med luftoperativ virksomhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil derfor støtte proposisjonens alternativ nr. 1 for styrkeproduksjon til luftvern med unntak for NALLADS-utdanningen til Hæren som ikke legges til Bodø, men som videreføres i Rustad leir/Bardufoss.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag.

Komiteen har merket seg at investeringer knyttet til etablering av luftvernets utdannings- og kompetansesentre (LVUKS) utgjør ca. 140 mill. kroner. Komiteen vil derfor be departementet vurdere billigere løsninger innenfor eksisterende EBA før eventuelle nye investeringer i nytt EBA gjøres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, er enig i at det opprettes et felles kompetansesenter for vognførere i Forsvaret (FKV) og at dette lokaliseres til Sessvollmoen. Flertallet forutsetter at det parallelt utvikles kjøre- og øvingsfelt slik at dette ikke blir en begrensning for kvalitetsheving.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at kompetansesenteret for vognførere i Forsvaret bør legges til Haslemoen slik at de kan samarbeide med det sivile kjøreopplæringscenteret i Våler kommune.

Komiteen legger videre til grunn at regionale utdanningssteder forblir som foreslått i proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil at vognførerutdanningen på regionalt nivå for Ingeniørvåpenet videreføres på Hvalsmoen sammen med Ingeniørvåpenet.

Felles forvaltningsutdanning

Regjeringen foreslår å samordne forvaltningsutdanningen i Forsvaret gjennom å etablere Forsvarets forvaltningsskole samlokalisert og organisert i Oslo ved Forsvarets skolesenter Akershus festning (FSAF). Framtidig forvaltningsutdanning på stabsskole II-nivå vil være en integrert del av Forsvarets stabsskole (FSTS) på Akershus festning, mens Forsvarets forvaltningsskole/Halden foreslås opprettet for gjennomføring av den øvrige forvaltningsutdanningen. Forvaltningsskolene i Hæren (Halden), Sjøforsvaret (Bergen) og Luftforsvaret (Stavern) foreslås nedlagt. Ny utdanningsordning iverksettes innen 31. desember 2003.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, støtter Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår at en felles forvaltningsskole legges

til Stavern og at Forsvarets Informasjonssystemer/Personell (FIS/P-KS) videreføres i Stavern.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at all forvaltningsutdanning legges til Halden og fremmer følgende forslag:

"All forvaltningsutdanning legges til Halden."

Hærens utdannings- og kompetansesenter

Regjeringen foreslår å opprette et utdannings- og kompetansesenter for Hærens kampvåpen innen 31. desember 2004 (KAMPUKS) bestående av Infanteriet, Kavaleriet, Artilleriet og Ingeniørvåpenet under ledelse av en felles våpeninspektør, Kampinspektøren. Det opprettes et felles inspektorat, kampinspektoratet, lokalisert til Rena leir, for kamptroppene med tilhørende våpenskoler. Troppertenes grunnleggende befalsutdanning integreres og samordnes ved at opprettes en felles linjedelt befalsskole. KAMPUKS driftes som én organisasjon og etableres i Rena leir og Terningmoen som én garnison - Østerdal garnison. Eksisterende utdannings- og kompetansesentra for Infanteriet, Kavaleriet, Artilleriet og Ingeniørvåpenet foreslås nedlagt, herunder leirene Haslemoen, Hvalsmoen og Eggemoen. Befalsskolen for Infanteriet i Trøndelag og Befalsskolen for Infanteriet i Nord-Norge legges ned.

Regjeringen foreslår å opprette ett utdannings- og kompetansesenter for Hærens trenvåpen, (LOGUKS) på Sessvollmoen innen 31. desember 2004. Eksisterende utdannings- og kompetansesentra for Hærens transportkorps, Hærens intendantur og Hærens våpentekniske korps foreslås nedlagt, herunder Helgelandsmoen leir.

Regjeringen vil videreføre utdannings- og kompetansesenteret for Hæren samband (SBUKS) på Jørstadmoen.

Komiteens merknader

Komiteen går i prinsippet inn for at det opprettes et utdannings- og kompetansesenter for Hærens kampvåpen innen 31. desember 2004. Kampvåpenet skal bestå av Infanteriet, Kavaleriet, Artilleriet og Ingeniørvåpenet under ledelse av en felles våpeninspektør, Kampinspektøren. Komiteen legger til grunn at Kampinspektoratet lokaliseres til Rena leir.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, forutsetter at Feltartilleriet videreføres på Haslemoen inntil videre.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet går inn for å overføre Ingeniørvåpenet til Østerdalen Garnison, bestående av Rena leir, Terningmoen og Haslemoen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet forutsetter at virksomheten for Ingeniørvåpenet videreføres på Hvalsmoen inntil framdriften ved Regionfelt Østlandet gjør etableringen sikker. Disse medlemmer forutsetter at det ikke gjøres nyinvesteringer på Hvalsmoen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet anmoder Regjeringen om å vurdere å opprettholde en befalskole i Nord-Norge, særlig av hensyn til rekrutteringen til befalsyrket fra denne landsdelen.

Sak til informasjon - organisering av den øvrige styrkeproduksjon i Hæren - utdanningsbrigader i Nord-Norge

Regjeringen vil at 6. DivKdo har et koordineringsansvar for utdanning, trening og øvinger av hæravdelinger i Troms og jegerutdanningen ved Garnisonen i Porsanger. Ett luftvern batteri utdannes i Heggelia. Utdanningen av hæravdelinger i Troms ledes av utdanningsbrigaden i Nord-Norge.

Tiltaket innføres med virkning fra 1. august 2002.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Sak til informasjon - jegerutdanning ved Garnisonen i Porsanger

Regjeringen vil videreføre jegerutdanningen ved Garnisonen i Porsanger.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader til jegerutdanningen ved Garnisonen i Porsanger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ønsker å opprette jegerutdanning også i Sør-Norge og vil legge den til Evjemoen.

Sak til informasjon - grensevaktutdanning/-tjeneste

Regjeringen vil at grunnutdanningen til tjenesten ved den norsk-russiske grensen fortsatt lokaliseres til Garnisonen i Sør-Varanger på Høybukta.

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Innføring av gjennomgående tjeneste ved Hans Majestet Kongens Garde

Regjeringen foreslår å nedlegge Agder regiment/Utdanningsavdelingen innen 1. august 2002.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen foreslår gjennomgående tjeneste i HMKG og at rekruttutdanningen foreslås flyttet fra Evjemoen til Huseby Leir.

Komiteen viser til de foreslåtte investeringer til nye forlegninger i Huseby Leir, og avviser dette forslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, foreslår i stedet at ledig kapasitet på Heistadmoen benyttes til grunnleggende rekruttutdanning i HMKG.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet foreslår at rekruttutdanningen i HMKG fortsetter på Evjemoen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ønsker å utnytte ledig kapasitet på Evjemoen ved gradvis å innføre HV eller jegerutdanning.

Sjøforsvaret

Regjeringen foreslår å opprette Kysteskadere som nytt inspektorat i Sjøforsvaret. Marineinspektoratet og Kystartilleriinspektoratet nedlegges innen 1. januar 2002.

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Avdelingsutdanning i Kystartilleriet

Regjeringen foreslår å opprette Befalsskolen for Sjøforsvaret, Karljohansvern. Befalsskolen for Kystartilleriet og Befalsskolen for Marinen nedlegges innen 1. juli 2002.

Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

Sak til informasjon - grunnleggende mannskapsutdanning

Regjeringen foreslår å opprette Kystjegerkommandoen, Harstad innen 1. januar 2002. Øvingsavdelingene/øvingsfortene Bolærne, Herdla, Hysnes, Nes og Trondenes nedlegges.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at Kystjegerkommandoen opprettes på Trondenes ved Harstad.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil i tillegg opprette en kystjegerutdanning på Karljohansvern.

Sak til informasjon - grunnleggende mannskapsutdanning

Regjeringen vil videreføre KNM Haarfagre med redusert mannskapsvolum for Sjøforsvaret og utdanne mannskaper fra deler av det øvrige Forsvaret (mannskaper for Sjøheimevernet og Luftforsvaret).

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Luftforsvaret
Luftforsvarets rekruttskole

Regjeringen foreslår rekruttutdanning i Luftforsvaret lagt til KNM Harald Haarfagre innen 31. desember 2003.

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Luftforsvarets inspektorater

Regjeringen foreslår å nedlegge Lufttjenesteinspektoratet, Luftverninspektoratet, Evalueringsinspektoratet, Baseforsvarsinspektoratet, Flytryggingsinspektoratet og Luftkontrollinspektoratet, og opprette Luftoperativt inspektorat, Luftkommando- og kontrollinspektorat og Bakkebasert støtteinspektorat på Rygge innen 31. desember 2002.

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Luftforsvarets skolesenter Stavern

Regjeringen foreslår å nedlegge Luftforsvarets skolesenter Stavern (LSS). Utdanning og annen aktivitet som i dag er tillagt LSS foreslås nedlagt, flyttet eller sammenslått. Tiltaket gjennomføres innen 31. desember 2003.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i forslaget i proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår at LSS videreføres med felles utdanning av forvaltningspersonell og med felles MP-utdanning.

Grunnleggende befalsutdanning i Luftforsvaret

Regjeringen foreslår å nedlegge Luftforsvarets befalsskole i Stavern og Luftforsvarets tekniske befalsskole på Kjevik og å opprette Luftforsvarets befalsskole på Luftforsvarets skolesenter Kjevik innen 31. desember 2002.

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Heimevernet

Etablering av Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVKS) på Værnes med videre

For å samle og relokalisere Heimevernets fag- og utdanningskompetanse og etablere en enhetlig grunnutdanning for vernepliktige mannskaper til Heimevernet foreslår Regjeringen å samle virksomheten på Værnes. I ny struktur blir Heimevernet i samarbeid med Hæren ansvarlig for å utvikle taktikk og stridsteknikk for de oppgaver som er spesielle for territorialforsva-

ret. Regjeringen foreslår derfor at avdelingen på Værnes betegnes som Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSK).

Heimevernsskolene på Dombås og Torpo og Heimevernets utskrevne befalskurs på Kongsvinger legges ned innen 1. juli 2003.

For å ivareta rekrutteringen til Heimevernet i de nordlige landsdeler, spesielt innenfor de samiske områder, foreslår Regjeringen at det opprettes en utdanningsavdeling på Porsangmoen med ansvar for utdanning av utskrevet befall til Heimevernet og gjennomføring av førstegangstjeneste for personell til Heimevernet.

Utdanningen av utskrevet befall til Sjøheimevernet skal videreføres ved Befalsskolen for Sjøforsvaret i Horten. Gjennomføring av førstegangstjeneste til Sjøheimevernet og Luftheimevernet vil i framtiden skje ved å utnytte kapasitet ved henholdsvis KNM Harald Haarfagre og ved Luftforsvarets avdelinger.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Høyre, er enig i at HV-grunnutdanning legges til Værnes og at øvrige behov dekkes gjennom HV-utdanning på Heistadmoen og ved GP. Flertallet forutsetter at befalskurs i HV videreføres ved at HV-utdanning på Torpo opphører, og at samlet virksomhet videreføres på Dombås. Komiteen legger videre til grunn at HV-UB-utdanning videreføres på Kongsvinger dersom det ikke er kapasitet på Værnes.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ønsker å videreføre HVUB-utdanning på Kvenvikmoen og fremmer følgende forslag:

"HVUB-utdanning videreføres også på Kvenvikmoen."

Komiteens medlem fra Høyre går inn for at Heimevernets skole kompetansesenter (HVKS) etableres på Heistadmoen. Utskrevne befalskurs fortsetter på Kongsvinger. I den grad behovet krever det benyttes også Evjemoen, Værnes og Dombås til førstegangstjeneste og befalsopplæring. Torpo legges ned.

For øvrig støtter dette medlem Regjeringens opplegg under dette punkt.

7.5 Logistikk

Etablering av Forsvarets logistikkorganisasjon

Stortinget har gitt sin tilslutning til etableringen av en felles logistikkorganisasjon (FLO) for Forsvaret. Gjennom iverksettning av FLO vil logistikkvirksomheten gjennomgå effektiviseringer.

Komiteens merknader

Komiteen viser til Innst. S. nr. 25 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 55 (1999-2000).

Endringer i verksted og lagerstrukturen

Alle verksteder og lagre som videreføres i ny organisasjon, vil bli tilpasset den nye organisasjonen lokalt. Som følge av endringer i primærvirksomheten foreslås følgende avdelinger nedlagt:

- Forsyningssenter Sør- og Vestlandet inklusiv Evje tekniske verksted og filial Voss
- Forsyningslager Trøndelag med unntak av EBA-avdelingen og MEB-avdelingen som videreføres
- Heistadmoen tekniske verksted, Hvalsmoen tekniske verksted, Rakkestad tekniske verksted, Haslemoen tekniske verksted og Rinnleiret tekniske verksted.

Selve nedleggelsen vil bli ivaretatt og gjennomført i regi av Forsvarets logistikkorganisasjon som en del av fase 1.

I Sjøforsvaret vil verksted- og lagervirksomheten bli konsentrert til Haakonsværn og Ramsund. Verkstedet i Horten vil bli videreført og tilpasset redusert struktur. Lager og verksteder ved Olavsværn orlogsstasjon vil bli opprettholdt uten fast bemanning, med unntak av en minimumsbemanning for teknisk drift av anlegget. All lagervirksomhet ved de orlogsstasjoner som legges ned, vil bli avviklet. Dette gjelder med unntak av de lagrene som omtales i vurderingen av orlogsstasjoner i Sjøforsvaret.

Alle verksteder og lagre i Luftforsvaret er fysisk integrert i stasjonen for direkte å understøtte operativ og styrkeproduserende virksomhet. Som en konsekvens av at en stasjon nedlegges eller får redusert aktivitet, vil også stasjonens verksteder og lagre legges ned eller få redusert aktivitet. Verksteder og lagre ved de stasjoner som skal bestå, overføres til den nye logistikkorganisasjonen FLO.

Komiteens merknader

Komiteen er enig.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til merknader under pkt. 7.1.

7.6 Felles virksomheter*Reorganisering av Forsvarets musikk*

Regjeringen foreslår å videreføre en struktur med fem korps bestående av Forsvarets stabsmusikkorps (Oslo), Forsvarets distriktsmusikkorps Nord-Norge (Harstad), Kongelige norske marines musikkorps (Horten), Forsvarets distriktsmusikkorps Vestlandet (Bergen) og Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (Trondheim). Dette innebærer at Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet (Kristiansand) og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet (Halden) legges ned.

Det foreslås at endringene gjennomføres innen 31. desember 2002.

Komiteens merknader

Komiteen vil påpeke den verdien som Forsvarets musikk har, både for Forsvaret selv og det sivile samfunn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet vil likevel understreke at i en situasjon hvor hele Forsvaret må igjennom en omfattende omorganisering, må man også gå igjennom strukturen for Forsvarets musikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er tilfreds med at det blir videreført en struktur med fem korps bestående av Forsvarets stabsmusikkorps (Oslo), Forsvarets distriktsmusikkorps Nord-Norge (Harstad), Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (Trondheim), Kongelig norske marines musikkorps (Horten) og Forsvarets distriktsmusikkorps Vestlandet (Bergen) og støtter for øvrig proposisjonen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forsvarets musikk organiseres med en struktur på fem korps. Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet i Kristiansand og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet i Halden legges ned."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at det på grunn av de ansattes kontraktsforhold er lite å spare på nedleggelse av musikkorps i Forsvaret. Disse medlemmer vil opprettholde alle 7 eksisterende musikkorps og anmoder Regjeringen om å vurdere og overføre deler av det økonomiske ansvaret til Kulturdepartementet og/eller fylkeskommunen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forsvarets eksisterende 7 musikkorps i Harstad, Trondheim, Bergen, Oslo, Halden, Horten og Kristiansand videreføres. Regjeringen bes vurdere å overføre deler av det økonomiske ansvaret til Kulturdepartementet og/eller fylkeskommunen."

Komiteens medlem fra Høyre går inn for at det videreføres en struktur med fem korps bestående av Forsvarets stabsmusikkorps (Oslo), Forsvarets distriktsmusikkorps Nord-Norge (Harstad), Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (Trondheim), Kongelige norske marines musikkorps (Bergen) og Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet (Kristiansand), og fremmer forslag i samsvar med dette.

Det vurderes å gi korpset i Trondheim navnet "Kongelige norske luftforsvars musikkorps".

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at korpset i Kristiansand og Halden legges ned. Videre foreslår disse medlemmer at musikkorpset i Horten legges ned. Disse medlemmer vil peke på at dersom andre departementer ønsker å videreføre korpset på eget budsjett bør det i så fall komme forslag om det. Med dette foreslår disse medlemmer at Forsvarets stabsmusikkorps (Oslo)

og Forsvarets distriktsmusikkorps i Nord-Norge (Harstad) videreføres som Hærens musikkorps. Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (Trondheim) videreføres som Luftforsvarets musikkorps, og Forsvarets distriktsmusikkorps Vestlandet (Bergen) videreføres som Sjøforsvarets musikkorps. Disse medlemmer åpner opp for at inntil 15 stillinger fra vedlagte korps kan videreføres som styrking av de øvrige korps.

Organisering av felles vernepliktsforvaltning og rulleføring

Regjeringen foreslår å opprette felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret med lokalisering til Hamar og etablering innen 1. juli 2004. Vernepliktsverkets sentrale stab i Oslo og de seks regionale avdelinger i Oslo, Hamar, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Harstad, foreslås nedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det opprettes en felles vernepliktsforvaltning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil legge virksomheten til Hamar.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil legge virksomheten til Harstad.

Komiteen forutsetter at sesjonen fortsetter regionalt som nå.

Lønnskantorer

Regjeringen foreslår å samle Forsvarets sentrale lønnsfunksjoner til Oslo. Tre lønnskantorer legges ned innen 1. august 2001. Forsvarets lønnsadministrasjon skal effektiviseres gjennom anvendelse av ny teknologi.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det opprettes et felles lønnskantor og at dette - etter at de nødvendige rasjonaliserings- og effektiviseringsprosesser er gjennomført, inkludert innførsel av ny teknologi - lokaliseres til Harstad.

Forsvarets Hundeskole

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet forutsetter at et militært nærvær vil bli opprettholdt på Oscarsborg festning, slik at Forsvarets Hundeskole også for framtiden kan forlegges der. En eventuell flytting av hundeskolen vil medføre unødige investeringskostnader, trolig i størrelsesorden 50 mill. kroner.

7.7 Etablering av Nasjonal sikkerhetsmyndighet som eget direktorat

Regjeringen foreslår å opprette Nasjonal sikkerhetsmyndighet som et eget direktorat direkte underlagt

Forsvarsdepartementet. Direktoratet vil benevnes Direktoratet for forebyggende sikkerhet.

Komiteens merknader

Komiteen tar ikke stilling til etablering av Nasjonal sikkerhetsmyndighet som eget direktorat nå, men ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med dette i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og beredskap.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til kritikken av Regjeringen for å ha utelatt vurderingene fra Sårbarhetsutvalget i proposisjonen, jf. kap. 3.11. Disse medlemmer mener at det er behov for nasjonal samordning også på det politiske og tverrdepartementale planet når det gjelder nasjonal krisehåndtering. Det må sikres en mer helhetlig bruk av aktuelle virkemidler for å møte trusler knyttet til samfunnets sårbarhet. Disse medlemmer mener en løsning kan være at det ved statsministerens kontor må opprettes et eget sekretariat for krisehåndtering som skal tilrettelegge for, forbedre og koordinere en god håndtering av ulike krisesituasjoner. I tillegg kan sekretariatet ta initiativ til generelt beredskapsarbeid på tvers av departementale grenser.

Disse medlemmer mener videre at det bør opprettes et eget sikkerhetspolitisk råd (råd for krisehåndtering), der utvalgte sikkerhetspolitiske spørsmål og tema drøftes, og det gis innspill til den politiske prosessen. Rådets arbeid kan eventuelt koordineres av sekretariatet for krisehåndtering. Disse medlemmer anmoder Regjeringen om å vurdere opprettelse av et slikt råd og sekretariat i meldingen om samfunnssikkerhet og beredskap.

8. OMLEGGINGEN AV FORSVARET I ET LANGSIKTIG PERSPEKTIV

8.1 Innledning

En vellykket omlegging og etablering av en ny struktur og organisasjon vil ikke alene løse Forsvarets grunnleggende utfordringer, selv om en vellykket omlegging er en absolutt forutsetning for at fremtidens utfordringer skal være håndterbare.

Grunnleggende utviklingstrekk gjør det stadig dyrere å drive og fornye en gitt forsvarsstruktur. Det betyr at regjeringen og Stortinget, også etter omleggingen, vil stå overfor en vedvarende avveining: enten må Forsvarets kjøpekraft opprettholdes på et gitt nivå, hvilket vil innebære at budsjettammene må økes gradvis, eller så må størrelsen på Forsvarets struktur og organisasjon reduseres ytterligere. Det sistnevnte kan skje enten gradvis og i takt med den relative svekkelsen av kjøpekraften, eller drastisk over en kort periode, tilsvarende den forestående omleggingen i perioden 2002-2005. En slik ytterligere reduksjon vil uansett

innebære at hele våpengrener må tas ut og at Forsvarets rolle og oppgaver må vurderes på nytt.

8.2 Langsiktige utviklingstrekk

De problemene Forsvaret i dag strir med, vil ikke forsvinne som følge av omleggingen alene. De langsiktige utviklingstrekkene som skisseres nedenfor belyser årsakene til dette, og gjør det mulig å sette omleggingen av Forsvaret 2002-2005 i perspektiv.

De sikkerhetspolitiske utviklingstrender er behandlet i kap. 3. Hovedbudskapet er at Norges sikkerhetspolitiske situasjon preges av usikkerhet, og at både utfordringer, risikobildet og rammevilkår er i rask endring. Dette tilsier at forsvarsplanleggingen må legge vekt på å opprettholde fleksibilitet, både med hensyn til hvilke oppgaver Forsvaret kan løse til enhver tid, og med hensyn til evnen til å møte vesenforskjellige oppgaver på lengre sikt. Samtidig indikerer andre overordnede utviklingstrekk - teknologiske, militærfaglige, samfunnsøkonomiske og kostnadsmessige - at det i fremtiden vil være en betydelig nasjonal utfordring å opprettholde Forsvaret på et hensiktsmessig kvalitativt og kvantitativt nivå.

8.3 Forsvarets fremtidige utvikling

De langsiktige utviklingstrekk som er beskrevet ovenfor stiller ikke i og for seg Forsvaret i noen særskilt situasjon. Også andre samfunnssektorer, for eksempel helsesektoren, kjennetegnes av store utgifter til lønn og investeringer i avansert materiell. Utfordringene for Forsvaret blir imidlertid ikke mindre av den grunn.

To hovedkonklusjoner synes nærliggende. For det første må Forsvarets struktur gjennomgå betydelige og til dels kostnadskrevende tilpasninger på lang sikt. Ikke minst gjelder dette behovet for å tilpasse våre militære styrker til de krav alliansen vil stille, og dermed sikre at det norske forsvaret fortsatt skal kunne inngå som en relevant del av NATOs militære kapasiteter. For det andre synes en gradvis reduksjon av Forsvaret uunngåelig, dersom en forutsetter et vedvarende flatt budsjettnivå.

For å kunne møte fremtidens militære krav, har Regjeringen anbefalt en "dobbel" omlegging i perioden 2002-2005; betydelige reduksjoner i Forsvarets omfang kombinert med kvalitative endringer i Forsvarets innretning. Samtidig er det lagt vekt på at Forsvaret skal beholde en balansert struktur, i den forstand at en selvstendig nasjonal kapasitet skal opprettholdes for nøkkelsektorene innen hver forsvarsgren. I kombinasjon med realistiske forutsetninger om fremtidige budsjetter begrenser denne ambisjonen i betydelig grad handlingsrommet med hensyn til å innføre nye strukturelementer.

8.4 Forsvaret i 2010

Tre scenarier avhengig av i hvilken grad omleggingen lykkes, samt bevilgningsnivået og andre rammevilkår i perioden deretter, vil Forsvarets utvikling

kunne gå i vidt forskjellige retninger de kommende ti år. Proposisjonen skisserer tre alternative scenarier.

Det første forutsetter at omleggingen gjennomføres i henhold til de retningslinjer som skisseres i denne proposisjonen og at Forsvarets kjøpekraft deretter opprettholdes. Det andre scenariet tar utgangspunkt i at omleggingen gjennomføres i henhold til intensjonen, men at budsjettene deretter flater ut eller synker. Det tredje scenariet beskriver konsekvensene av at en ukontrollert nedbygging videreføres gjennom delvise omstillingstiltak og/eller gradvis synkende reelle budsjetter. Det siste vil gi noe mindre dramatiske konsekvenser enn de som vil følge av å videreføre dagens forsvarspolitiske hovedkurs.

Disse scenariene utvikles i proposisjonen på s. 125-127.

8.5 Langsiktige forsvarspolitiske forutsetninger

Regjeringens mål er å styre Forsvaret i retning av et scenario basert på en vellykket omlegging og deretter en stabil og forutsigbar kjøpekraft (scenario 1). For å klare dette må følgende grunnleggende forutsetninger være på plass:

- omleggingen av Forsvaret må gjennomføres i henhold til intensjonene i proposisjonen
- Forsvaret må i omleggingsperioden tilføres de ressurser Regjeringen anbefaler. På lengre sikt er en flat eller synkende budsjettutvikling uforenelig med myndighetene for å videreføre det Forsvaret som er beskrevet i proposisjonen
- tiltak må gjennomføres for å få mest mulig ut av de bevilgede ressurser
- Forsvarets styrkestruktur må på lang sikt utvikles i krysningfeltet mellom behovet for å opprettholde en balansert nasjonal struktur, behovet for å opprettholde tilstrekkelig kompetanse i Forsvaret og behovet for å bidra til videreutviklingen og moderniseringen av NATOs samlede styrker.

Den mest avgjørende forutsetning for en positiv utvikling er imidlertid at Forsvaret lykkes med omleggingen i perioden 2002-2005. Klarer ikke Forsvaret å håndtere den utfordringen, vil utviklingen på lengre sikt bli dramatisk.

8.6 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at grunnleggende utviklingstrekk gjør det stadig dyrere å drive og fornye en gitt forsvarsstruktur. Komiteen slår derfor fast at også etter en vellykket omlegging av Forsvaret vil det være nødvendig med vedvarende avveininger mellom enten å opprettholde Forsvarets kjøpekraft på et gitt nivå, noe som innebærer at budsjetttrammene gradvis må økes, eller å redusere Forsvarets struktur og organisasjon ytterligere.

Komiteen viser til at dette kan skje gradvis i takt med den relative svekkelsen av kjøpekraft, hvis denne ikke kompenseres, eller en fortsatt drastisk omlegging

over en kort periode slik omleggingen nå gjennomføres.

Komiteen vil spesielt vise til at kostnadsveksten for Forsvaret er noe høyere enn for gjennomsnittet av samfunnet for øvrig. Dette skyldes først og fremst at Forsvaret er avhengig av varer og tjenester som er dyrere enn det gjennomsnitt som danner grunnlag for konsumprisindeksen. Prisstigningen på militært materiell og utstyr er også høyere enn gjennomsnittet for samfunnet for øvrig. Denne prisstigningen varierer fra en materielltype til en annen i størrelsesorden 2-5 pst. årlig.

Komiteen peker på at dette danner grunnlag for betydelig grad av usikkerhet som har store konsekvenser for forsvarsplanleggingen. Innenfor et 20 års perspektiv, som er nødvendig for å fange inn fornyelsen av hele strukturen, vil for eksempel et årlig avvik på en halv prosent i forhold til den forutsatte økningen i driftsutgiftene, beløpe seg til 23 mrd. kroner.

Komiteen vil i en slik sammenheng peke på at ved ytterligere reduksjoner vil det uvegerlig føre til at hele våpengrener må tas ut og at Forsvarets rolle og oppgaver vil måtte vurderes påny.

Komiteen vil kraftig understreke at en slik utvikling vil sette Norge ute av stand til en troverdig suverenitetshevdelse og evne til å slå tilbake selv mindre væpnede anslag.

Komiteen vil derfor sterkt advare mot en slik utvikling.

Komiteen erkjenner at utviklingen først og fremst innenfor teknologiutviklingen bidrar til å endre både våpen, utstyr og måten militære organisasjoner opererer på. Evne til rask kommunikasjon og informasjonsutnyttelse sammen med moderne datasystemer har gjort det mulig å utvikle mer presise våpen.

Denne utviklingen vil fortsette og kan føre til grunnleggende endringer i måten å operere på. En slik utvikling vil også få betydelige konsekvenser for det norske forsvar og virke inn på vår rolle innenfor NATO-alliansen.

En liten nasjon som Norge, med begrensede ressurser kan ikke utvikle alle typer teknologi og kapasiteter på egen hånd. Den militærteknologiske utvikling kan kun møtes av oss gjennom utstrakt deltagelse i flernasjonalt militært og forsvarsindustrielt samarbeide.

Komiteen vil påpeke at Norge kontinuerlig må oppdatere sitt materiell og sine kapasiteter. Således må det fremtidige forsvar kunne innfase UAV'er (ubemannede luftfartøyer), planlagt innen 2008 for å bidra også til NATOs kapasitet på dette område. Komiteen legger til grunn at det også vurderes anskaffelse av tankfly innenfor en flernasjonalt ramme og at det arbeides frem ordninger som sikrer rask og forutsigbar tilgang på strategisk sjøtransport.

Komiteen er kjent med at NATO lenge har anmodet Norge om å anskaffe kamphelikoptre, noe som vil kunne gi mer fleksible kapasiteter blant annet knyttet til forsvar av olje- og gassinntallasjoner. Komiteen

forutsetter at denne kapasitet vurderes på nytt i løpet av 4-årsperioden.

Komiteen vil også understreke behovet for at Forsvaret i nær fremtid, i løpet av 2001, tar stilling til på hvilken måte Forsvarets kampflyflåte skal erstattes etter 2010.

Komiteen har merket seg de tre scenarier som proposisjonen beskriver: Komiteen registrerer at en vellykket omlegging og deretter stabil kjøpekraft er en betingelse i scenario 1. Komiteen ser at en vellykket omlegging som ikke følges opp av stabil kjøpekraft, scenario 2, vil føre til en betydelig svekkelse av det forsvar som nå etableres, og at scenario 3 som innebærer manglende omlegging og gradvis nedbygging, vil bety at Forsvaret vil miste hele kapasiteter.

Komiteen legger til grunn at en annen utvikling enn scenario 1 vil være uakseptabelt dersom målet er et troverdig forsvar av Norge og en tilfredsstillende deltagelse i NATO.

9. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) legges til Reitan ved Bodø.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 2

Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i St.prp. nr. 45 (2000-2001) kap. 5.3.5 med følgende endringer/tillegg:

- Et mindre antall Hauk-klasse MTB beholdes inntil 6 fartøyer Skjold-klasse er ferdig innfaset.
- KNM Tyr beholdes.
- Anskaffelse av nye kampfly forberedes.
- Anskaffelse av transportfly forberedes.
- Nasjonal kommando- og kontrollorganisasjon (3. linje nivå) baseres på eksisterende organisasjon med 18-distrikter med territorielt ansvar.
- Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater.

Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

Forslag 3

Stortinget foreslår å nedlegge Forsvarets overkommando, og å opprette Forsvarsstaben og samle den strategiske ledelsen av Forsvaret som integrert ledelse slik Regjeringen foreslår i St.prp. nr. 45 (2000-2001).

Forslag 4

Infanteriets befalsskole i Trondheim og Harstad, og leirene Haslemoen, Hvalsmoen, Eggemoen, Helge-

landsmoen, Evjemoen og garnisonen i Fredrikstad legges ned.

Forslag 5

En fregatt, fem landgangsfartøyer, fire undervannsbåter, en minelegger, 6 Hauk klasse MTB-er og ett depotfartøy (KNM Horten) utfases. En minesveiper tas ut av styrkestrukturen.

Forslag 6

Ni artillerifort og seks undervannsanlegg (torpedo/mine) utfases.

Forslag 7

Orlogsstasjonene Olavsvern, Hysnes, Ulsnes, Marvika og Karljohansvern nedlegges.

Forslag 8

Et militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) etableres på Sessvollmoen. Sanitetsregimentet, Lahaugmoen og Luftforsvarets sanitetsskole, Stavern, nedlegges.

Forslag 9

Luftvernets utdannings- og kompetansesenter etableres på Rygge. Luftvernutdanningen ved Ørland og Bodø videreføres som en NASAMS-gruppe på Ørland og en NASAMS-gruppe i Bodø. Det etableres ett NALLADS-batteri i Bodø for utdanning av det landbaserte luftvernet i Sjøforsvaret og ett NALLADS-batteri i Rusta leir for utdanning til Hæren. Luftvernutdanningen ved Bardufoss hovedflystasjon og ved Østfold regiment i Fredrikstad nedlegges.

Forslag 10

Tjenestetiden for førstegangsutdanning av HV-personell settes til 4 måneder.

Forslag 11

Forsvarets musikk organiseres med en struktur på fem korps. Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet i Kristiansand og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet i Halden legges ned.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet:

Forslag 12

Evjemoen opprettholdes med utdanning av soldater til Hans Majestet Kongens Garde.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 13

Innsatsstyrken (FIST-H) utvides til brigade.

Forslag 14

Tjenestetiden for førstegangsutdanning av HV-personell settes til 6 mnd.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statusheving for vernepliktige der bl.a. studiepo-

eng, sluttvederlag og skattefritaksmodellen inngår som virkemidler.

Forslag 16

1. Nye jagerfly til erstatning for dagens F-16-flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.
2. Nye transportfly til erstatning for dagens C-130-flåte anskaffes utenfor og som et tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.
3. Omfanget av gjenkjøp knyttet til anskaffelse av nye fly vurderes med grunnlag i presset på norsk økonomi på det gjeldende tidspunkt.
4. Deltakelse i internasjonale operasjoner finansieres som tillegg til de ordinære forsvarsbudsjetter.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

Forslag 17

1. 334-skvadronen gjenopprettes ved Haakonsværn/Flesland som skvadron for helikoptrene til fregattene.
2. 337-skvadronen forblir ved Bardufoss flystasjon i forbindelse med innføring av enhetshelikoptre.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen dimensjonere Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) slik at det kan spares inn om lag 200 mill. kroner årlig i forhold til Regjeringens opplegg.

Forslag 19

Kystjegerutdanning i Sør-Norge etableres på Karljohansvern.

Forslag 20

Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke etableres med:

- en hurtig reaksjonsstyrke på inntil 700 personell sammensatt av en kjerne av vervet personell og et større antall vernepliktige med erfaring fra internasjonale operasjoner på kontrakt
- en reaksjons- og oppfølgingsstyrke på inntil 1 100 personell
- en forsterkningsstyrke på inntil 400 personell.

Forslag 21

Forsvarets eksisterende 7 musikkorps i Harstad, Trondheim, Bergen, Oslo, Halden, Horten og Kristiansand videreføres. Regjeringen bes vurdere å overføre deler av det økonomiske ansvaret til Kulturdepartementet og/eller fylkeskommunen.

Forslag 22

All forvaltningsutdanning legges til Halden.

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen sørge for at anleggsarbeidene i forbindelse med Regionfelt Østlandet utstår inntil støykonsesjonsspørsmål er endelig avgjort og et nytt komplett kostnadsoverslag er lagt fram.

Forslag 24

Førstegangstjenestens lengde for personell til HV skal være 100 operative dager.

Forslag 25

Stortinget ber Regjeringen sørge for at spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge utredes nærmere. En representant for hver av de tre aktuelle lokaliseringsstedene Kongsvinger, Mågerø og Gråkallen bør delta i utredningsgruppen.

Forslag 26

Stortinget ber Regjeringen legge opp til at om lag 4 200 vernepliktige gjennomfører førstegangstjenesten i Heimevernet hvert år.

Forslag 27

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det skjer en reduksjon i Forsvarets ledelsesstruktur utover Regjeringens opplegg tilsvarende minst 200 mill. kroner årlig.

Forslag 28

330-, 334- og 337- skvadronen legges ikke til Sola. Kystvaktens helikoptre forblir på Bardufoss og fregatt-helikoptrenes base legges til Flesland/Haakonvern.

Forslag 29

HVUB-utdanning videreføres også på Kvenvikmoen.

Forslag fra Høyre:*Forslag 30*

Heimevernets skole og kompetansesenter etableres på Heistadmoen. Utskrevet befalskurs for HV fortsetter på Kongsvinger. I den grad behovet krever det, benyttes også Evjemoen, Værnes og Dombås. Torpo legges ned.

Forslag 31

Det videreføres en struktur på fem korps lokalisert til Oslo, Harstad, Trondheim, Bergen og Kristiansand.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 32*

Forsvarets felles forvaltningsskole etableres i Stavern.

Forslag 33

1. Forsvarets felles forvaltningsskole etableres i Stavern.
2. Fremtidig forvaltningsutdanning på stabsskole II-nivå vil være en integrert del av FSTS innenfor FSAF.
3. Forsvarets informasjonssystem/personell-kompetansesenter (FIS/P-KS) videreføres i Stavern.

Forslag 34

Ingeniørvåpenets virksomhet på Hvalsmoen videreføres.

Forslag 35

720-skvadron og FEKS/717-skvadron videreføres på Rygge flystasjon.

Forslag 36

Landsdelskommando sør (LDKS) legges til Jåttå i Stavanger.

Forslag 37

Forsvarets musikk organiseres med en struktur på fire korps:

Forsvarets stabsmusikkorps (Oslo)
Hærens musikkorps i Harstad
Luftforsvarets musikkorps i Trondheim
Sjøforsvarets musikkorps i Bergen

Forsvarets distriktsmusikkorps i Kristiansand og Halden legges ned.

Kongelig norske marines musikkorps Horten legges ned.

10. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget slutter seg til Forsvarets framtidige styrkestruktur som beskrevet i St.prp. nr. 45 (2000-2001) kap. 5.3.5, med følgende endringer/tillegg:

1. Det opprettholdes en mobiliseringsbrigade i Trøndelag (BRIG 12).
2. Jegerforband på minimum bataljonsnivå.
3. 14 Hauk-klasse MTB-er beholdes.
4. Skjold-klasse MTB-er innføres med 6 fartøyer.
5. 9 kystfort legges i "møllpose".
6. 6 undervannsanlegg beholdes i "møllpose".
7. KNM Tyr beholdes.
8. Anskaffelse av nye kampfly forberedes.
9. Anskaffelse av transportfly forberedes.
10. Nasjonal kommando- og kontrollorgansiasjon (3. linje nivå) baseres på eksisterende organisasjon med 18 HV-distrikter og med territorielt ansvar.
11. Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater.

Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

II

Forsvarets overkommando legges ned tidligst mulig i omleggingsperioden, og senest innen 31. desember 2004.

Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake med forslag av generalinspektørens plass i den nye strukturen.

III

1. Forsvarsstaben opprettes og samlokaliseres med Forsvarsdepartementet tidligst mulig i omleggingsperioden, og senest innen 31. desember 2004.
2. Stortinget ber Regjeringen sørge for at personellreduksjonene i det som i dag er FD og FO skal føre til en merinnsparing på årlige driftsutgifter på 75 mill. kroner relatert til St.prp. nr. 45 (2000-2001).

IV

Dagens forsvarskommandoer (FKN, FKS), de tre sjøforsvarsdistriktene (SDN, SDV og SDS) og fire distriktskommandoene (DKN, DKT, DKSV og DKØ) i Hæren legges ned. Det opprettes:

1. Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK), Jåttå i Stavanger,
2. Landsdelskommando Nord (LDKN), Reitan, og
3. Landsdelskommando Sør (LDKS), Trondheim.

V

Hærens 14 territorielle regimenter legges ned.

VI

Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke etableres med:

1. en delvis vervet hurtig reaksjonsstyrke på inntil 700 personell
2. en reaksjons- og oppfølgingsstyrke på inntil 1100 personell
3. en forsterkningsstyrke på inntil 400 personell.

Standkvarter for Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke vil være Østerdal garnison.

VII

Det opprettes to utdannings- og kompetansesentra:

1. Utdannings- og kompetansesenter for Hærens kampfotoper, betegnet KAMPUKS, lokalisert til Østerdal garnison med et kampinspektorat.
2. Utdannings- og kompetansesenter for Hærens trenvåpen, betegnet logistikk UKS (LOGUKS), på Sessvollmoen med et treninspektorat.

De våpenvisse regimenter med de våpenvisse inspektorater og de våpenvisse utdannings- og kompetansesentra legges ned. Dette omfatter Søndenfjeldske Dragonregiment, Artilleriregimentet, Ingeniørregimentet, Sambandsregimentet, Trenregimentet, Våpenteknisk regiment, samt utdannings- og kompetansesentra for Hærens Intendan-

tur, Hærens våpentekniske korps og Hærens transportkorps.

3. Infanteriets befalsskoler i Trondheim og Harstad, og leirene Hvalsmoen, Eggemoen, Helgelandsmoen, Evjemoen og garnisonen i Fredrikstad legges ned.

VIII

Utdanningsavdelingen ved Agder Regiment nedlegges.

IX

En fregatt, to landgangsfartøyer, fire undervannsbåter, en minelegger, ett depotfartøy (KNM Horten) utfases. En minesveiper tas ut av styrkestrukturen.

X

1. Orlogsstasjonene Olavsvern, Hysnes, Ulsnes, Marvika og Karljohansvern nedlegges.
2. Olavsvern videreføres som base under Ramsund orologstasjon.

XI

Kysteskadren opprettes på Haakonsvern. Kystartilleriinspektoratet og Marineinspektoratet nedlegges.

XII

Befalsskolen for Sjøforsvaret opprettes på Karljohansvern. Befalsskolen for Marinen og Befalsskolen for Kystartilleriet nedlegges.

XIII

Kystjegerkommandoen opprettes ved Harstad. Bolærne øvingsfort, Herdla øvingsfort, Hysnes øvingsavdeling, Nes øvingsfort og Trondenes øvingsavdeling nedlegges.

XIV

L-70 våpensystemet utfases.

XV

1. Luftforsvarets flystasjoner organiseres i tre kategorier; hovedflystasjoner, flystasjoner og mobiliseringsflystasjoner.
Stasjonene omorganiseres og endrer status:
2. Bodø og Ørland nedlegges som hovedbaser og videreføres som hovedflystasjoner.
3. Rygge nedlegges som hovedflystasjon.
4. Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme overfor Stortinget forslag om fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller, for behandling i høstsessjonen 2001.
5. Bardufoss nedlegges som hovedbase og organiseres som flystasjon.
6. Gardermoen og Andøya nedlegges som deployeringsbaser og videreføres som flystasjoner.
7. Sola kadreflystasjon nedlegges som deployeringsbase og organiseres som flystasjon.
8. Evenes, Langnes, Værnes, Flesland og Torp ned-

legges som deployeringsbaser og videreføres som mobiliseringsflystasjoner.

9. Banak nedlegges som flystasjon og legges under Bodø hovedflystasjon som egen stasjonsgruppe.

XVI

Luftforsvarets skvadroner organiseres og lokaliseres slik:

1. En kampflyskvadronstruktur bestående av 338 skvadron lokalisert ved Ørland hovedflystasjon, og 331-skvadron og 332-skvadron lokalisert ved Bodø hovedflystasjon.
2. 334-skvadron gjenopprettes ved Sola flystasjon som skvadron for helikoptre til fregattene.
3. 337-skvadron overføres til Sola flystasjon i forbindelse med innføring av enhetshelikopter.

XVII

Luftforsvarets stasjoner Gråkallen og Kongsvinger legges ned, og virksomheten konsentreres til Luftforsvarets stasjon Mågerø.

XVIII

Rekruttutdanning i Luftforsvaret legges til KNM Harald Haarfagre.

XIX

Luftoperativt inspektorat, luftkommando- og kontrollinspektorat og bakkebasert støtteinspektorat opprettes på Rygge. Lufttjenesteinspektoratet, Luftverninspektoratet, Evalueringsinspektoratet, Baseforsvarsinspektoratet, Flytrygginginspektoratet og Luftkontrollinspektoratet nedlegges.

XX

Luftforsvarets befalsskole i Stavern og Luftforsvarets tekniske befalsskole på Kjevik nedlegges. Luftforsvarets befalsskole ved Luftforsvarets skole- og kompetansesenter Kjevik opprettes.

XXI

Luftforsvarets skolesenter Stavern nedlegges.

XXII

1. Heimevernets førstegangsutdanning gjennomføres på Værnes og Heistadmoen.
2. Heimevernets skolevirksomhet på Torpo legges ned.
3. Heimevernets skole- og kursvirksomhet videreføres på Dombås.
4. HV-07 lokaliseres til Kristiansandområdet.

XXIII

1. Et militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) etableres.
2. Sanitetsregimentet, Lahaugmoen, og Luftforsvarets sanitetsskole, Stavern, nedlegges.
3. MUKS vurderes lokalisert innenfor alternativene Østerdalen Garnison, Sessvollmoen og Lahaugmoen.

XIV

Forsvarets militærpolitiskole opprettes på Sessvollmoen. Militærpolitiskolen i Stavern, militærpolitisko-

len på Haakonsværn og militærpolitiseksjonen på Sessvollmoen nedlegges.

XXV

1. Luftvernets utdannings- og kompetansesenter etableres på Rygge.
2. Luftvernutdanningen ved Ørland og Bodø videreføres med en NASAMS-gruppe på Ørland og en NASAMS-gruppe i Bodø.
3. NALLADS-batteri for utdanning av det landbaserte luftvernet i Sjøforsvaret og ett NALLADS-batteri for utdanning til Hæren etableres på Bardufoss
4. Luftvernutdanningen ved Østfold regiment i Fredrikstad nedlegges.

XXVI

Et felles kompetansesenter for vognførerutdanning etableres på Sessvollmoen.

XXVII

Forsvarets forvaltningsskole etableres, samlokaliseres og organiseres i Oslo ved Forsvarets skolesenter Akershus festning (FSAF). Framtidig forvaltningsutdanning på stabsskole II-nivå vil være en integrert del av Forsvarets stabsskole (FSTS) innenfor FSAF, mens Forsvarets forvaltningsskole/Halden opprettes for gjennomføring av den øvrige forvaltningsutdanningen.

Forvaltningsskolene i Hæren (Halden), Sjøforsvaret (Bergen) og Luftforsvaret (Stavern) sammen med Forsvarets overkommando/økonomiutviklingsavdelingen i Oslo, Kompetansesenter forvaltning (KFV) og Forsvarets informasjonssystem/Personell-kompetansesenter (FIS/P-KS) i Stavern legges ned.

XVIII

Forsyningssenter Sør- og Vestlandet inklusiv Evje tekniske verksted og filial Voss, Forsyningslager Trøndelag (EBA-avdelingen og MEB-avdelingen videreføres), Heistadmoen tekniske verksted, Hvalsmoen tekniske verksted, Rakkestad tekniske verksted, Haslemoen tekniske verksted og Rinnleiret tekniske verksted nedlegges.

XXIX

Lønnsadministrasjonen samles og lokaliseres til Harstad etter at de planlagte omorganiserings- og effektiviseringsprosessene er gjennomført. Øvrige avdelinger for lønnsadministrasjon legges ned.

XXX

En felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret etableres på Hamar. Vernepliktsverkets sentrale stab i Oslo og de seks regionale avdelingene i Oslo, Hamar, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Harstad legges ned.

XXXI

Stortinget ber Regjeringen nedsette en egen arbeidsgruppe som skal utrede det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige forsvaret.

XXXII

Stortinget ber Regjeringen gjennomføre innsparinger på om lag 75 mill. kroner pr. år ved tilpassing av

Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg til minimal bygningsstandard.

Oslo, i forsvarskomiteen, den 10. juni 2001

Hans J. Røsjorde
leder og ordfører

Grethe Fossli
sekretær